

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ 5'—1932
ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 124

Η ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΝ ΑΘΗΝΩΝ

Τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου, 30 Ἰανουαρίου 1932, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, εἰς πανηγυρικὴν δημοσίαν συνεδρίασιν, ἐδεξιάθη ἰὼν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1931 ἐκλεγέντα ἀκαδημαϊκὸν κ. Γρηγόριον Ξενοπούλου.

Ἀπὸ νωρῆς ἡ μεγάλη αἴθουσα τῶν τελετῶν εἶχε πληρωθεῖ. Προσῆλθον ἡ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος καὶ ὄλοι σχεδὸν οἱ Ἀκαδημαϊκοί. Ἐκ μέρους τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ὁ ὑπασπιστὴς πλοίαρχος κ. Κυβετός. Ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, οἱ ὑπουργοὶ τῆς Παιδείας καὶ τῶν Ναυτικῶν κκ. Παπανδρέου καὶ Ἀργυρόπουλος. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Μιχ. Ἀργυρόπουλος. Ὁ πρόεδρος κ. Διοβουνιώτης καὶ πολλοὶ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀνώτεροι ἐκπαιδευτικοί, λόγιοι, καλλιτέχναι καὶ πλῆθος κυριῶν καὶ κυριῶν τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Τὸ ἀμφιθέατρον εἶχε καταληφθεῖ κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ φοιτητὰς καὶ φοιτητρίδας. Ἰδιαιτέρως ἀντεπροσωπεύθη ἡ ζακυνθινὴ παροικία διὰ τοῦ Συμβουλίου τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου τῶν Ζακυνθίων «Ἅγιος Διονύσιος» καὶ πολλῶν αὐτοῦ μελῶν.

Ὀλίγον μετὰ τὴν 5ην, εἰσῆλθον ὁ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας κ. Ἀλέξανδρος Βουρνᾶζος, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς κ. Σίμος Μενάρδος, ὁ ἀνάδοχος κ. Παῦλος Νιοβάνας,

καὶ τελευταῖος ὁ κ. Ξενοπούλος. Ὁ κόσμος ἐχαιρέτησε διὰ θερμοτάτων χειροκροτημάτων τὴν εἴσοδον τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ ἐπίσης ἐχειροκρότησε τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας, εἰσελθόντα ὀλίγον κατόπιν.

Εἰς τὸ προεδρεῖον ἐκάθησαν οἱ κκ. Βουρνᾶζος, Κιενᾶς καὶ Μενάρδος. Ὅπισθεν αὐτῶν, εἰς τὸ βᾶθος τῆς αἴθουσης, οἱ λοιποὶ Ἀκαδημαϊκοί. Ἀμέσως ὁ κ. Πρόεδρος, ἐγερούμενος, εἶπε τὸ τυπικόν· «Γρηγόριε Ξενοπούλε, σὲ καλῶ νὰ καταλάβῃς τὴν ἔδραν σου». Καὶ ἀφοῦ ὁ νέος Ἀκαδημαϊκὸς ἐκάθησεν, ὁ κ. Βουρνᾶζος, ἀπὸ τῆς θέσεώς του, τὸν προσεφώνησεν ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας. Κατόπιν ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα ὁ ἀνάδοχος κ. Παῦλος Νιοβάνας, ὁ ὁποῖος ὤμιλησε περὶ τοῦ ἔργου τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ. Τοῦτον διεδέχθη εἰς τὸ βῆμα ὁ κ. Ξενοπούλος, ὁ ὁποῖος ὤμιλησε περὶ τοῦ Νεοελληνικοῦ Μυθιστορήματος καὶ τῶν προκατόχων του μυθιστοριογράφων.

Καὶ οἱ τρεῖς λόγοι κατεχειροκροτήθησαν, καὶ εἰς τὸ τέλος ὁ κ. Ξενοπούλος ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τῶν παρισταμένων. Ἡ τελετὴ ἔληξε περὶ τὴν ἑκτην. Ἡ συνεδρίασις ὄμως, μετὰ πεντάλεπτον διάλειμμα, ἐξηκολούθησε, καὶ ὁ κ. Σπ. Θεοτόκης ἔκαμιν ἐξόχως ἐνδιαφέρουσαν ἀνακοίνωσιν περὶ Καποδιστρίου. — Ἐπονται οἱ λόγοι.

ALFRED BOTHAS

ΔΕΝΤΡΑ ΣΤΟΝ ΑΝΕΜΟ

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ κ. ΑΛ. ΒΟΥΡΝΑΖΟΥ

Κύριε Συνάδελφε,

Μὴ μὲ ἐκλάβετε ὡς λογοθέταν, δὲν εἶμαι λογοφίλος, οὔτε καν φιλόλογος, ἀλλὰ μόνον φιλογράμματος καὶ ἰδίως φιλόνομος.

Ὡς ἐκ τούτου ὑπέκω εἰς τὸ ἀρθρον 23 τοῦ κανονισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας, ὅπερ κελεύει κατὰ γράμμα «ὅπως προσφωνήσω ὑμᾶς καταλλήλως», πρὸ τοῦ νὰ ἀπαγγείλητε ἡμῖν τὸν εἰσὸδιον λόγον σας. Σπεύδω δὲ νὰ ὁμολογήσω ὅτι τὸ πρᾶττον μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως, διότι ἡ ἀξία ὑμῶν καὶ ὡς λογοτέχνου καὶ ὡς ἀνθρώπου ἐμποιεῖ καὶ εἰς ἐμέ, ὅπως καὶ εἰς τόσους ἄλλους, ἐξαιρετικὴν ὄντως ἐντύπωσιν.

Ὅταν, ἡμέραν τινα τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἀπὸ τίς οἶδε τίνας ἠδέος ὄνειρου συνερχόμενος, εὐρέθητε εἰς τὴν ἡδυτέραν πραγματικότητα διὰ τῆς ἀνακοινώσεως τῆς ἐκλογῆς ὑμῶν ὡς Ἀκαδημαϊκοῦ, ἡ καρδία καὶ ὁ νοῦς ἐστράφησαν αὐθιγῶς πρὸς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς σας, πρὸς τὴν προσφιλή σας νῆσον. Ἀνηγγείλατε πρὸς ἐκείνην πρῶτην τὸν θρίαμβόν σας, βέβαιος ὢν ὅτι τὴν ἱκανοποιήσιν τοῦ πόθου σας, τὸ σκίρτημα τῆς χαρᾶς σας, ἤθελον αἰσθανθῆ ἀκεραίως αἱ ψυχαὶ τῶν προγενομένων ἐν τῇ πατρίδι σας μουσοπόλων. Διότι ἡ Ζάκυνθος παρήγαγεν ἀνέκαθεν ὠραία τῆς φύσεως πλάσματα, ὅχι μόνον ἀνθη καὶ μύρα καὶ γλυκίσματα, ἀλλὰ καὶ σπουδαίους λογίους, τὸν Μαρτελάον, τὸν Κάλβον, τὸν Σολωμόν, τὸν Ρώμαν, τὸν Μάτεσιν, τὸν Μαρτζώκην, τὸν Τσακασιᾶνον, ἐνέπνευσε δὲ βαθέως τὸν Φώσκολον καὶ τὸν Τερτζέτην. Ἀναφέρω ἄλλους ἔτυχε νὰ γνωρίζω ἐξ ἀναγνώσεως ἢ ρήμης.

Ἀπὸ τὴν ὠραίαν αὐτὴν νῆσον ἠρύσθητε καὶ οεῖς ἀφθόνως καὶ ἐδημιουργήσατε τόσον περιτέχνως δημοφιλῆ ἔργα, ὅπως εἶναι ἡ «Μαργαρίτα Στέφα», ἡ «Κοντέσσα Βαλέραινα», ἡ «Φωτεινὴ Σάντρη», ἡ «Στέλλα Βιολάντη», ἡ «Ραχήλ», ἡ «Ἰσαβέλλα», — ὅλα αὐτὰ γένους θηλυκοῦ πρὸς τὸ ὅποιον φαίνεται ὅτι τρέφετε κάποιαν ἀδυναμίαν, — καὶ ἔπειτα «Ἰὸ ζευγάρωμα», τὸ «Ψυχασάββατο», τὸ «Φιόρο τοῦ Λεβάντε» τὸν «Ἐρωτα τοῦ θριαμβεύει», τὴν «Καβαλερία ποπολάνα» κλπ.

Διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ἀποδεικνύετε πόσον καλῶς ἔχετε εἰσχωρήσει εἰς τὴν ζακυνθίαν ψυχὴν, πόσον φυσικῶς γνωρίζετε νὰ ἐμφα-

νίζητε τοὺς ἥρωας καὶ τὰς ἡρωίδας σας, πόσον πιστῶς ἀκολουθεῖτε τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου σας, πόσον ἐσκεμμένως διαγράφετε τὰ ἀνθρώπινα πάθη. Ἡ φαντασία σας ἀποδίδει μὲ ἀκρίθειαν καὶ χάριν καὶ τὰς πλέον ἀσυνήθεις εἰκόνας τῆς ζωῆς, καὶ τὰς πλέον ἰδιόμορφα τῶν θεμάτων σας. Καὶ διότι αἱ παραστάσεις σας λαμβάνονται ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ἱκανοποιοῦσι τελείως τὴν ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν, ἥτις ἐνδομύχως δὲν ἀρέσκειται εἰς τὰ ἀπίθανα, τὰ σκοτεινὰ καὶ τὰ ἀδύνατα. Εἶσθε γνήσιος ρεαλιστής, καὶ ὡς μυθιστοριογράφος εἶσθε μᾶλλον εἰκονογράφος καὶ οὐχὶ μυθογράφος, διὰ δὲ τῆς φυσικότητος τῶν θεμάτων σας καὶ τῆς κομψότητος τῶν σκηνῶν σας τέρπετε ἅμα καὶ διδάσκετε, ἐμπνεόμενος ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ μέγα βιβλίον τῆς φύσεως. Οἰαδήποτε δὲ τέχνη, ἥτις δὲν ἀρύεται ἐκεῖθεν, ἥτις παραγνωρίζει ἢ περιφρονεῖ τὸ βιβλίον αὐτό, περιπίπτει ἀναμφιβόλως εἰς ἀτοπίας ἢ ἀποκυήματα παρατόνου φαντασίας.

Τὴν ἀληθῆ τέχνην, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Βάκωνος, ἀποτελεῖ αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος προστεθεὶς εἰς τὴν φύσιν· ἀποτελεῖ ὁ νοῦς, ὅστις δύναται νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν φύσιν, νὰ διαγνώσῃ τοὺς σκοποὺς αὐτῆς, νὰ αἰσθανθῆ τὴν δύναμίν τῆς καὶ οὐχὶ νὰ παρερμηνεύσῃ ἀλλὰ νὰ ἐρμηνεύσῃ διὰ τῆς σκέψεως, διὰ τῆς πράξεως, ὅτι ἐκείνη ἐμφανίζει ὡς ἀπλήν ἐνδείξιν ἢ ὡς ὑπόκρυφον τάσιν. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης σας εὐρίσκω ἐν πλήρει τάξει, διότι ἔχω κατανοήσει πόσον ἐπιμελῶς ἔχετε μελετήσῃ τὴν φύσιν ὄντων τε καὶ πραγμάτων καὶ πόσον βαθέως ἔχετε διεισδύσει εἰς τοὺς διαιδέλους τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων.

Ἀλλὰ μὴ ταραχθῆτε ἐκ τῶν λεγομένων μου· δὲν προτίθεμαι νὰ συνεχίσω, οὔτε πρόκειται νὰ ἀναλύσω τὰ τῆς τέχνης σας. Θὰ θεωρήτε ἴσως ὡς ἀνευλάθειαν κατ' αὐτῆς ἐὰν ἡμεῖς, οἱ συνήθως ἀναλύοντες τὴν ἀζωον ὕλην, ἀπετολμῶμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν τὰς τραχείας ἡμῶν μεθόδους καὶ ἐπὶ τοῦ εὐγενοῦς ἀπεργάσματος τῆς φαιᾶς οὐσίας. Βεβαιωθῆτε ἐν τούτοις, ὅτι ἐν ταῖς Θετικαῖς Ἐπιστήμαις δὲν ἐξετάζομεν καὶ τὸ πνεῦμα ποσοτικῶς, ἀλλὰ μόνον δυναμικῶς, ὅπως λ. χ. κάμνομεν διὰ τὰ ραδιοῦχα σώματα,

τῶν ὁποίων τὴν ἀξίαν δὲν ὑπολογίζομεν ἐκ τοῦ βάρους ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκτινοβολίας, ἣν ἐκπέμπουσιν. Ἐξ ἄλλου δὲ μὴ λησιμονεῖτε ὅτι, ἐκτὸς τῆς κοινῆς ἐξετάζομεν καὶ τὴν εὐγενῆ ὕλην, τὸν χρυσόν, τὸν ἀργυρον, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ τὰ χρυσώματα, κοσμήματα καὶ τάλαντα, τὸ δὲ ἰδικόν σας τάλαντον, ἐξεταζόμενον διὰ τῆς λυδίας πέτρας, ἔδειξε τίτλον 24 κκρατίων, ἦτοι τὸν τοῦ ἀπέφθου χρυσοῦ.

Ἐξ ὧν οὕτω σας ἀφηγοῦμαι, μὴ μὲ θεωρήσετε πάλιν ὡς ξηρὸν ὕλιστήν· σας βεβαιῶ ὅτι δὲν πιστεύω εἰς τὴν ὕλην! Οὐχὶ διότι ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ ὁ Ἀναξαγόρας, φαντασθέντες αὐτὴν ἐπ' ἀπειρον διαιρετὴν, τὴν κατέστησαν φάντασμα, οὐχὶ διότι ἡ νεωτέρα Φυσικὴ τὴν μετεμόρφωσε σκληρῶς εἰς ἠλεκτρισμόν, ἀλλὰ δὲν πιστεύω εἰς τὴν ὕλην τὴν ἐπίφαντον διότι πιστεύω εἰς μίαν ἀρχὴν!

Ὡς βλέπετε λοιπὸν δὲν θὰ διαφωνήσωμεν, οὔτε ἀφιστάμεθα τόσον ὅσον κοινῶς νομίζεσθε. Σεῖς μὲν ἔχετε ὡς σύμβολα τὰ ψυχολογικὰ φαινόμενα ὑπὸ τὰ ὁποῖα ὑπάγετε τὰς ποικίλας συλλήψεις σας καὶ δυνάμει τῶν ὁποίων δημιουργεῖτε τοὺς τύπους σας, τύπους ἐκφράζοντας τὴν ψυχικὴν σύνθεσιν, τύπους ψυχικούς. Ἡμεῖς δὲ, πεζότεροι, ἔχομεν ὡς σύμβολα τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἔχομεν ὑπαγάγη τὸ ὕλικόν σύμπαν καὶ δι' ὧν δημιουργοῦμεν τοὺς τύπους μας, τύπους ἐκφράζοντας τὴν ὕλικὴν σύνθεσιν, τύπους

χημικούς. Μέχρι νεωτέρας διαταγῆς, οὔτε οἱ ἰδικοί σας τύποι δύνανται νὰ νοσηθῶσιν ἀνευ τῶν ἡμετέρων, ἀλλ' οὔτε καὶ οἱ ἰδικοί μας νὰ δημιουργηθῶσιν ἀνευ τῶν ἰδικῶν σας. Εἰμεθα ἄρα ὁμοίως συγγενεῖς, οὐχὶ μόνον συνάδελφοι ἀλλὰ ἀν θέλετε καὶ ἐξάδελφοι.

Πρὶν περατώσω τὴν προσαγόρευσιν ταύτην, ἔχω καθήκον νὰ σας εἶπω ἀκόμη καὶ τι :

Μὴ νομίσετε ὅτι θὰ σας ἀφήσωμεν νὰ χρησιμοποιήτε ἀμοχθεῖ τὸν τίτλον σας, καὶ νὰ ἐπαναπαυθῆτε ἐπὶ τῆς ἔδρας, ἣν ἡ Ἀκαδημία σας προσέφερε. Θὰ αἰσθανθῆτε ταχέως ὅτι αὕτη δὲν εἶναι τόσον μαλακὴ, τόσον κατὰλληλος πρὸς ὕπνον! Θὰ τὸ μάθητε ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν ἀγαπητόν μας συνάδελφον καὶ ἀνάδοχόν σας, τὸν κ. Παύλον Νιρβάναν, ὅστις πρὸ χρόνου ἤδη ἀνεκάλυπτεν ἐνταῦθα κατάπληκτος, ὅτι αἱ ἀκαδημαϊκαὶ ἔδραι δὲν ἐγένοντο, ὅπως ἠλπίζεν, ἵνα οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ καθεύδωσιν ἐπ' αὐτῶν. Σας διαβεβαιῶ δὲ καὶ ἐγὼ σήμερον ὅτι αἱ ἔδραι αὗται προκαλοῦσιν ἀπεναντίας ἐπίμονον ἀϋπνίαν καὶ ἐφ' ὅσον κάθησθε ἐπ' αὐτῶν, θὰ εἰσθε ὅχι μόνον ἐνόματι ἀλλὰ καὶ πράγματι Γρηγόριος!

Ἰπὸ ταιαύτας ἀγαθὰς συνθήκας δεξιούμενοι ὑμᾶς ἀπόψε, φίλε κ. Συνάδελφε, σας εὐχόμεθα τὴν ἀκαδημαϊκὴν ζωὴν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίαν εὐτυχῆ τε καὶ εὐκαρπον.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ κ. ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

Κύριε,

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν — καὶ εἶμαι ἰδιαιτέρως εὐτυχής, ὅτι μοῦ ἔλαχεν ἡ ὠραία τιμὴ νὰ τὴν ἀντιπροσωπεύσω ἀπέναντί σας — σας ἀπευθύνει ἐγκάρδιον τὸ εἰσὸδειον «καλῶς ἦλθατε». Ἡ θέσις τὴν ὁποῖαν καταλαμβάνετε σήμερον μεταξὺ τῶν ἐταίρων τοῦ γερροῦ τούτου πνευματικοῦ συνεδρίου, ἦτο μὴ θέσις ποῦ σας ἀνῆκεν. Καὶ δὲν θὰ εὐρισκα πλέον εὐαρμόστους λόγους διὰ σας ἀπὸ τοὺς λόγους μὲ τοὺς ὁποίους ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς ἐνδόξου παρὰ τὸν Σηκουάνα ἀδελφῆς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἕνας ποιητῆς ἐδεξιώθη πρὸ ὀλίγου ἕνα Στρατάρχην: «Σας εἶχομεν ἐκλέξῃ, κύριε, εἰς τὸ πνεῦμα μας, προτοῦ σκεφθῆτε καὶ νὰ παρουσιασθῆτε εἰς τὰς ψήφους μας». Δὲν εἶμαι ποιητῆς καὶ

δὲν εἶσθε στρατάρχης. Ἀλλὰ ἐνικήσατε ὅμως, κύριε, μίαν μεγάλην νίκην. Τὴν νίκην, διὰ τῆς ὁποίας προσηρτήσατε εἰς τὸ κράτος τῶν ἑλληνικῶν ὠραίων Γραμμάτων νέους Ἑλληνικούς πληθυσμούς ἀναγνώστων, ὑποτελεῖς τέως εἰς ξένα Γράμματα: Τοὺς ἀναγνώστας σας καὶ τοὺς θαυμαστάς σας. «Σας εἶχομεν ἐκλέξῃ ἡμεῖς, εἰς τὸ πνεῦμα μας, κύριε, πρὶν παρουσιασθῆτε εἰς τὰ ψήφους μας», διότι σας εἶχεν ἐκλέξῃ πρὸ ἡμῶν τὸ μέγα ἀναγνωστικὸν κοινόν, τοῦ ὁποίου τὴν στιγμὴν αὐτὴν εἶσθε ὁ γνωριμώτερος καὶ ὁ προσφιλέστερος ἴσως συγγραφεύς.

Μὲ τὸ πλοῦσιον καὶ ἐκτεταμένον ἔργον σας ἐφέρατε τὰ ἑλληνικὰ ὠραία γράμματα πλησιέστερα πρὸς τὴν μεγάλην λαϊκὴν ψυχὴν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν τὸ ἀντλήσατε. Ἰὸ νεώ-

τερον ἑλληνικὸν μυθιστόρημα, ὡς λογοτεχνικὸν εἶδος, ἀρχίζει σχεδὸν ἀπὸ σᾶς. Ἀρχίζει μὲ τὴν «Μαργαρίταν Στέφα». Εἰς τὰς μεγάλας ἀναγνωστικὰς μάζας τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ, ποῦ ἐτρέφετο ἀποκλειστικῶς μέχρι τῆς ἐμφανισέως σας ἀπὸ ἀναγνώσεις καὶ μεταφράσεις ξένων μυθιστορημάτων, ἐδώκατε πρῶτος τὸ ἐντόπιον κοινωνικὸν μυθιστόρημα, ἀντλημένον ἀπὸ τὴν ζωὴν του, τὰ ἦθη του, τὸν ψυχικὸν του κόσμον. Καὶ ἂν σήμερον τὸ χαρακτηριστικώτερον αὐτὸ εἶδος τῆς συγχρόνου τέχνης τοῦ λόγου ἔχη νὰ παρουσιάσῃ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα μίαν ἀξιόλογον ἀνθήναι, εἶναι στοιχειῶδες ἱστορικὸν καθήκον νὰ σᾶς ἀναγνωρισθῇ ἡ πατρότης του.

Ἄλλ' ἂν σᾶς ἀνήκει ἡ πατρότης τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ μυθιστορήματος, δὲν σᾶς ἀνήκει ὀλιγώτερον ἢ πατρότης τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ θεάτρου. Εἰς τὸ ἑλληνικὸν θέατρον, ὅπου ἐκράτει μέχρις ὑμῶν τὴν σκηνὴν ἡ ἀρχαιοπρεπὴς τραγωδία, μὲ τοὺς ψυχροὺς λάμβους τῆς λογίας παραδόσεως, ὡς κλασικὴ θεματογραφία περισσότερον, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, παρὰ ὡς ζωντανὴ δημιουργία, ἐφέρατε ὁ πρῶτος, μὲ τὸν «Ψυχοπατέρα», τὸ νεώτερον δράμα, τὸ λεγόμενον κοινωνικὸν δράμα, τὴν σύγχρονον κομπέδιε. Καὶ ὅπως ἐσύρατε μὲ τὴν γοητεῖαν τῆς τέχνης σας τὰς μεγάλας μάζας πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀνάγνωσιν μὲ τὸ μυθιστόρημά σας, τὰς ἐσύρατε πρὸς τὸ ἑλληνικὸν θέατρον μὲ τὸ δράμα σας. Ἦλλον κατόπιν σας καὶ ἄλλοι ἀξιοὶ δραματουργοί. Ἀλλὰ εἶναι ἐπίσης ἱστορικὸν καθήκον νὰ σᾶς ἀναγνωρισθῇ ἡ πατρότης τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ δράματος. Διότι πρῶτος ἀνεβιβάσατε ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς ζωντανοὺς τοὺς συγχρόνους ἀνθρώπους, ὅπως ἀνεβιβάσατε τὴν ζωντανὴν σύγχρονον ζωὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἑλληνικῆς μυθιστορίας.

Ἡ παρούσα στιγμή, κύριε, δὲν εἶναι στιγμή τῆς ἀναλύσεως καὶ τῆς κριτικῆς. Ἰδὲ ἔργον σας ἔχει ὄλον τὸ ἠθικὸν ἀνάστημα διὰ νὰ τὴν ὑποστῇ ἀφόβως εἰς ἄλλας στιγμὰς καὶ ἄλλα κριτήρια. Ἀλλὰ ἡ παρούσα στιγμή εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἡ στιγμή τῶν ὀφειλομένων ἀναγνωρίσεων. Καὶ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτὴν σᾶς τὴν προσέφερον ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, καλέσασα ὑμᾶς νὰ καταλάβετε, μεταξὺ τῶν ἐταίρων αὐτῆς, τὸ ἐδώλιον τὸ ἀ-

ποῖον δικαιοματικῶς σᾶς ἀνήκει καὶ τὸ ἔποῖον σᾶς ἀνέμενε. Διότι κανένα ἀπὸ τὰ εἶδη τοῦ δημιουργικοῦ λόγου, τὰ ὁποῖα περιέπει ἡ νεαρὰ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, δὲν ὑπῆρξε ξένον διὰ σᾶς. Ἐκαλλιεργήσατε ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου καὶ ὑπῆρξατε εἰς ὅλα διδάσκαλος. Εἰς τὸ διήγημα, τὸ μυθιστόρημα, τὸ θέατρον, τὴν κριτικὴν, τὸ χρονογράφημα. Ἰδὲ ἔργον σας, κύριε, ὑψώνεται ἐπιβλητικὸν εἰς ὄγκον καὶ περιεχόμενον. Καὶ μόνον ἡ ἀπλῆ παρουσίασις του — μίαν ἀπλῆ βιβλιογραφία — θὰ μὲ παρέσυρεν ἔξω τῶν χρονικῶν ὁρίων, τὰ ὁποῖα μοῦ τάσσει ἡ σημερινὴ ἀκαδημαϊκὴ ἡμέρα, ἡ ἡμέρα σας. Καὶ αἰσθάνομαι τὴν εὐθύνην ποῦ θ' ἀνελάμβανα ἀπέναντι τοῦ ἔργου σας, μὲ ἓνα πρόχειρον καὶ βιαστικὸν ἀντίκρουσμα. Ἄλλ' ἂν εἶχα νὰ δώσω ἓνα γενικὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ πολυσυνθέτου ἔργου σας, δὲν θὰ ἐδυσκολευόμην νὰ τὸν εὐρω εἰς τὰ κοινὰ του χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα τοῦ προσδίδουν τὴν ἐνότητά ἐκεῖνην τοῦ δημιουργήματος, ποῦ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ δημιουργοῦ. Καὶ τὸ κοινὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ ἔργου σας εἶναι ὅτι μέσα εἰς αὐτὸ ζῆ ὁ αἰώνιος ἀνθρώπος ὑπεράνω τόπου καὶ χρόνου, ἀκόμη καὶ ὅταν κινεῖται ἐντὸς τοῦ στενοῦ πλαισίου τῆς ἠθογραφίας καὶ τῆς καιρογραφίας. Ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον, τὴν μικρὰν σας ὠραίαν πατρίδα, τὴν γῆν τοῦ «ἀνθρώπου τῶν παρθένων», εἰς τὰ νερὰ τῆς ὁποίας «πλέουν γέμοντα φωνῶν μουσικῶν θαλάσσια ξύλα», ἐφέρατε εἰς τὰ Ἠλύσια τῆς τέχνης ἓνα κόσμον ὠραίων ψυχῶν, ποῦ ἀνῆκουν εἰς ὄλους τοὺς τόπους καὶ ὅλας τὰς ἐποχὰς, ὅπως ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης ἀπὸ τὴν μικρὰν του Σκιάθον ἐδημιούργησε μίαν Οἰκουμένην. Διότι ὑπὲρ τὸν ἀνθρώπον τῶν καιρῶν καὶ τῶν τόπων, ὑπάρχει ὁ αἰώνιος ἀνθρώπος, ἡ πηγὴ καὶ ἡ χαρὰ τῆς τέχνης. Καὶ πάλιν, ὅταν ἡ ἔμπνευσις σας κινεῖται μέσα εἰς τὴν μικροαστικὴν κοινωνίαν τῶν Ἀθηνῶν, γνωρίζετε νὰ εἰσθε περισσότερον ποιητῆς παρὰ ἠθογράφου, περισσότερον δημιουργὸς ἀνθρώπων παρὰ ζωγράφου ἠθῶν. Εἰς τὸ διήγημά σας, τὸ μυθιστόρημά σας, τὸ θέατρόν σας, κινεῖται εἰς λαὸς ψυχῶν. Διότι ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ποτὲ τόσο ἀσχημὴ διὰ σᾶς, ὥστε νὰ τὴν ἀπολείπη ἐντελῶς ἢ ἐλλογία τῆς μυστικῆς ἀκτίνος τῆς ποιήσεως, ποῦ γλυστρᾷ μέχρι τῶν σκοτεινότερων ἠθι-

κῶν βυθῶν. Εἰς μίαν ὑγρὰν καὶ σκοτεινὴν αὐλὴν ποῦ περιγράφετε εἰς ἓνα νεανικὸν σας μυθιστόρημα, ὀλίγη πρασινάδα φυτρώνει, μεταξὺ σκουπιδιῶν καὶ ἀκαθάρτων νερῶν, ἀπὸ μίαν σχισμὴν τοῦ τοίχου. «Εἶναι ἡ ὀλίγη ποιήσις — παρατηρεῖτε — ποῦ ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν σκοτεινότεραν καρδίαν». Ἡ πρασινάδα αὐτῆ τῆς ποιήσεως δὲν λείπει ἀπὸ καμμίαν σκοτεινὴν γωνίαν τοῦ ἔργου σας.

Ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ μὴ σᾶς ἀναγνωρίσω ἰδιαιτέρως, μεταξὺ τῶν ἄλλων ὠραίων ἔργων τοῦ πλουσίου ἔργου σας, ἓνα μέγα καὶ σπάνιον προτέρημα, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τευτοχρόνως καὶ μίαν ὑποχρέωσιν τοῦ συγγραφέως πρὸς τοὺς ἀναγνώστας του. Δὲν ὑπῆρξατε ποτὲ πληκτικὸς, κύριε. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ μέγα μυστικὸν τῆς ἐπιτυχίας σας, τὸ μυστικὸν ὅλων τῶν δημοφιλῶν συγγραφέων. Διότι ὅλα τὰ συγχωρεῖ ὁ ἀναγνώστης. Ἀκόμη καὶ τὴν ἔλλειψιν μεγαλοφυΐας. Ἀλλὰ δὲν συγχωρεῖ ποτὲ τὸν συγγραφέα ποῦ τὸν ἔκαμε νὰ πλήξῃ. Αὐτὸς ὁ φόβος ἀκριδῶς μὲ ἀναγκάζει νὰ εἶμαι σύντομος. Ἄλλως τε βιάζομαι, κύριε, μαζί μὲ τοὺς θαυμαστάς

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Εὐχαριστῶ! Τὴν Ἀκαδημίαν πρῶτα, ἡ ὁποία «τύχη ἀγαθὴ προσεϊλετό με τακτικὸν αὐτῆς ἐταῖρον», καὶ τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας, καὶ τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας, εὐαρεστηθέντας νὰ κυρώσουν τὴν ἐκλογὴν μου. Καταλαμβάνω σήμερον τὴν ἔδραν μου, καὶ μὲ ὑπερηφάνειαν βέβαια διὰ τὴν ὑψίστην τιμὴν, ἀλλὰ προπάντων μὲ τὴν συναίσθησιν τῆς βαρείας εὐθύνης, τὴν ὁποῖαν ἡ τιμὴ αὐτὴ ἐπάγεται. Διότι φρονῶ ὅτι ἡ ἀκαδημαϊκὴ ἔδρα δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ ἀνταμοιβή, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον ἢ ἀνάπαυσις μετὰ τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ἐπιφόρτισις καὶ ὑποχρέωσις πρὸς ἀγῶνα νέον, πρὸς ἐργασίαν ἄλλην, εἰδικήν. Ἐμάντευον καὶ πρὶν, ἀλλὰ παρακολουθήσας αὐτὸ ἐκ τοῦ συνεγγυς ἐφ' ἱκανοὺς ἡδὴ μῆνας, εἶδα πόσον δύσκολον εἶναι τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔργον καὶ πόσον προσοχὴν, πόσον κόπον πρέπει νὰ καταβάλλῃ ὁ ἀντιλαμβανόμενος ὡς καθήκον τὴν εὐσυνείδητον αὐτοῦ ἐκτέλεσιν. Ἀκόμη δὲ δυσκολώτερον καὶ ἀκανθωδέστερον ἴσως εἶναι τὸ ἔργον εἰς τὴν Γάξιν τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν, καὶ ἰδιαίτατα εἰς τὸ λογοτεχνικὸν

σας ποῦ συνεχέντρωσεν εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν αὐτὴν ἑορτὴν τὸ ὄνομά σας, βιάζομαι νὰ σᾶς παραδώσω τὸν λόγον. Ἡ σημερινὴ ἡμέρα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἶναι ἰδικὴ σας. Ἀλλὰ πρὶν ἢ σᾶς παραδώσω τὸν λόγον, ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ἐπαναλάβω πόσον μὲ συγκινεῖ τὸ ὅτι εἰς ἐμὲ ἔλαχεν ὁ κληρὸς καὶ ἡ τιμὴ νὰ σᾶς δεξιωθῶ εἰς τὸν νέον αὐτὸν οἶκον τοῦ Πλάτωνος. Ἀνεχωρήσαμεν μαζί μίαν μακρυνὴν ἡμέραν ἀπὸ τὰ γειτονικά προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἐφθάσαμεν μαζί εἰς τὰ αὐστηρὰ αὐτὰ προπύλαια, ὅπου ἐρχεσθε σήμερον νὰ καταλάβετε τὴν θέσιν σας. Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν δύο προπυλαίων δὲν εἶναι μεγάλη. Τὰ χωρίζουν ὀλίγα βήματα. Καὶ ὅμως ἐπέρασε σχεδὸν μισὸς αἰὼν διὰ νὰ τὴν διανύσωμεν. Καὶ μεταξὺ τῶν δύο προπυλαίων ἀφήσαμεν τὴν νεότητά μας. Ἀλλὰ ἡ στιγμή δὲν εἶναι κατάλληλος διὰ μελαγχολικὰς σκέψεις καὶ ὁ τόπος εἶναι πολὺ ἐπίσημος διὰ φιλικὰς ἐκμυστηρεύσεις. Ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν αὐστηρὰν Ἀκαδημαϊκὴν τάξιν, ἀγαπητὲ φίλε. Καλῶς ἤλθατε, κύριε, μεταξὺ μας.

αὐτῆς τμήμα, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸ εἶναι ἀκόμη ὀλίγοι, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι οἱ ἀκαδημαϊκοὶ λογοτέχνη καλοῦνται κυρίως νὰ κρίνουν καὶ νὰ συγκρίνουν τὰ παντὸς εἶδους λογοτεχνήματα — ποιήματα, μυθιστορήματα, διηγήματα, θεατρικὰ ἔργα — πρὸς ἐπιβράβειυσιν ἐκάστοτε τῶν ἀρίστων, καὶ ὄχι μόνον κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τῆς Τάξεως καὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἀκαδημίας. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνθυμίσω κατὰ πόσων καὶ ποίων δυσχερειῶν προσκρούει ἡ κριτικὴ μᾶς συγχρόνου λογοτεχνικῆς παραγωγῆς. Πρὸς τὴν ὑπερνίκησιν τῶν δυσχερειῶν τούτων θὰ συντελέσω καὶ ἐγώ, ἐργαζόμενος ὅση μοι δύναμις, ἐκφράζω δὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἢ λογοτεχνικῆς ἀκαδημαϊκῆς ὁμάς θὰ ἐνισχυθῇ καὶ μὲ ἄλλους — πράγμα τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον οἱ ἀγαπητοί μοι ἐν τῇ Γάξει συνάδελφοι, οἱ ὑπερμέτρως σήμερον μοχθοῦντες, ἐπιθυμοῦν ὅσον καὶ ἐγώ, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀκαδημία ἀναγνωρίζει ὡς ἀναγκαῖον.

Καὶ τώρα, δὲν εὐρίσκω ἀληθῶς λέξεις νὰ εὐχαριστήσω, τόσο τὸν σεβαστὸν καὶ ἀγα-

πητόν μου πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας κ. Βουρνάζου, ὅσον καὶ τὸν διαπρεπῆ συνάδελφόν μου καὶ ἀπὸ τῶν ἐφηβικῶν χρόνων προσφιλῆ συναγωνιστὴν κ. Νιρβάνου, δι' ὅσα μοῦ ἔκαμαν τὴν υπερτάτην τιμὴν καὶ χαρὰν νὰ εἴπουν περὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἔργου μου. Τοὺς διαβεβαίω δι' τοὺς ὠραίους τῶν λόγου θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε ὡς τὴν γλυκυτέραν παρηγορίαν δι' ὅσας πικρίας ἐδοκίμασα κατὰ τὴν πεντηκονταετηῆ σχεδὸν λογοτεχνικὴν μου ζωὴν. Δὲν θὰ προσποιηθῶ, ὄχι, τὴν συμβατικὴν ἐκείνην μετριοφροσύνην, ἣ ὁποία συνηθίζεται εἰς τοιαύτας στιγμάς, ὀνομαζῶν τὸ ἔργον, τὸ ὅποιον τόσον ἐξύψωσα ὡς εὐγλωττοὶ πανηγυριστὰί του, μικρὸν, ἐλάχιστον, ἀσήμαντον... Ἄλλ' οὔτε βέβαια

θὰ τὸ ὑπερτιμῶ, προσποιούμενος πάλιν ὑπερφροσύνην, τὴν ὁποίαν δὲν ἔχω, διότι πρῶτος ἐγὼ γνωρίζω καὶ ἀναγνωρίζω τὰς ἀτελείας του, ἄλλας μὲν ἐξ ἀτομικῆς ἀδυναμίας, ἄλλας δ' ἐκ τῶν δυσμενῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς μου, αἱ ὁποῖαι ἐπηρέασαν φυσικὰ καὶ τοὺς ἄλλους συγχρόνους μου ὁμοτέχνους. Σήμερον, αἱ συνθήκαι εἶναι εὐνοϊκώτεραι. Ἄλλ' ἔταν ἐνεφανίσθημεν ἡμεῖς, οὔτε λογοτεχνικὴ γλῶσσα διαμορφωμένη καὶ εὐχρηστος ὑπῆρχεν, οὔτε σχεδὸν λογοτεχνικὴ παράδοσις· πολλὰ δὲ ἀπὸ τὰ λογοτεχνικά εἶδη, τὰ ὁποῖα διεκαιοῦμεθα ὑπὸ τοῦ ζήλου καὶ παρωτρυνόμεθα ὑπὸ τῆς φυσικῆς μας κλίσεως, ἄλλος ἄλλης, νὰ καλλιεργήσωμεν, ἦσαν παρ' ἡμῖν σχεδὸν ἀγνωστα. Μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ Μυθιστόρημα, περὶ τοῦ ὁποίου καὶ ὁ λόγος.

Οἱ φιλολογοῦντες γνωρίζουν, ἐπιτόν ἔρον **ρομάντο**, πρῶτος ὁ Κοραῆς ἀπέδωσε διὰ τοῦ μυθιστορίου ἔταν ἐξέδωσε μετὰ προλόγου καὶ σχολίων — θαυμασίως κατὰ τὴν συνήθειάν του—ἐν ἀρχαίον ἑλληνικὸν ἀφήγημα, τὰ «Αἰθιοπικὰ» τοῦ Ἡλιοδώρου Καὶ ἄλλοι εἶχον προτείνει διαφόρους ἔρους, ὅπως τὸν δεκάτην «φαντασιοπληκτογράφημα» ἢ τὸν ἐπίσης ἀτυχῆ «πλασματικὸν ἱστόρημα»· ἀλλὰ φυσικὰ ἐπεκράτησεν ὁ βραχύτερος, εὐφωνότερος καὶ καλύτερον ἀποδίδων τὸ πρᾶγμα ἔρος τοῦ Κοραῆ. Ἀργότερα, ἡ **μυθιστορία** ἔγινε **μυθιστόρημα**. Ὁ λαός, ὁ ὅποιος δὲν γνωρίζει τὸ ἱστορικόν, ἀλλὰ τὸ ἱστορικόν, τὸ λέγει **μυθιστόρημα**. Πάντως ὅμως δημοτικώτερα εἶναι ἡ ξενικὴ λέξις **ρομάντο**, καὶ διὰ τοῦτο, ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ κάποιαν τάσιν ἀφομοιώσεως τῶν ἑλληνικῶν λογοτεχνικῶν ἔρων πρὸς τοὺς εὐρωπαϊκούς, — ὅπως π. χ. **σονέττο** ἀντὶ **δεκατετράστιχον** ἢ **φασμάτιον** ὡς ἐλέγετο ἐπὶ Ὀθωνος, καὶ **μπαλλάντα** ἀντὶ **βαλλισμός**, καὶ **νουβέλλα** — πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νέους μας μυθιστοριογράφους ὀνομαζοῦν τὰ ἔργα των **ρομάντα**.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΒΟΥΡΝΑΖΟΣ
Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Ἄλλὰ ποῖον ἀκριβῶς εἶναι τὸ λογοτεχνικὸν εἶδος, τὸ ὅποιον δηλοῦται διὰ τοῦ ἔρου τούτου, καὶ τί διαφέρει ἀπὸ τὰ συναφῆ εἶδη, τὸ διήγημα καὶ τὴν **νουβέλλα**; Καὶ ὁ ὀρισμὸς εἶναι δύσκολος, καὶ ὁ καθορισμὸς τῆς διαφορᾶς δυσκολώτερος. Ἄν τὸ νεώτερον μυθιστόρημα εἶναι ἢ ἐξέλιξις τοῦ ἀρχαίου ἔπου, ἐν αὐτοτελῆς αὐτοῦ ἐπεισόδιον εἶναι τὸ διήγημα. Ὑπάρχουν ὅμως σύντομα διηγήματα, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνουν ἐλόκληρον ἔπος, καὶ ἀντιθέτως, ἄλλα τὰ ὁποῖα, ἐνῶ ἐξιστοροῦν ἐν μόνον ἐπεισόδιον, ἔχουν σχεδὸν τὴν ἑκτασιν μυθιστορήματος. Ἐνεκα τούτου συγχέονται πολλάκις τὰ δύο εἶδη. Ὅπως δὴποτε, κάποιος στοιχειώδης, χονδρικός οὕτως εἰπεῖν χωρισμὸς πάντοτε εἴμπορεῖ νὰ γίνῃ—καὶ τὰ λάθη δὲν θὰ εἶναι οὔτε πολλά, οὔτε μεγάλα—καὶ αὐτὸν ἐκάμαμεν καὶ ἡμεῖς, προκειμένου νὰ ὁμιλήσωμεν μόνον περὶ μυθιστοριογράφων, ἢ καὶ περὶ διηγηματογράφων, οἱ ὅποιοι ὅμως ἔγραψαν καὶ μυθιστορήματα. Ἡ δὴλωσις ἦτο ἀναγκαία διὰ νὰ μὴν ἀπορήσῃ κανεὶς πῶς δὲν ἀσχολούμεθα π. χ. μετὰ τὸν Κωνσταντῖνον Μεταξῶν Βοσπορίτην, τὸν ἀφηγητὴν τῶν χαριτωμένων ἐκείνων «Σκηναῶν τῆς Ἐρήμου», ἢ τὸν Κωνσταντῖνον Ράδον, τὸν σοφὸν καὶ ἔμπνευσμένον συγγραφέα τῶν ὠραίων ἱστορικῶν διηγημάτων. Ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ πορήσῃ κανεὶς, ἂν τυχὸν ἀκούσῃ μετὰ τῶν μυθιστορημάτων ἀναφερόμενον καὶ ἐν ἔργον, τὸ ὅποιον αὐτός, ἄλλως κρινῶν, θεωρεῖ ἄπλοον διήγημα.

Ἐξέλιξις λοιπὸν τοῦ ἀρχαίου ἔπου τὸ νεώτερον μυθιστόρημα, διατηρήσαν καὶ τὸ ἡρωϊκὸν ἐκείνου στοιχεῖον καὶ τὸ ἐρωτικόν.—Πῶς; εἶναι καὶ ἐρωτικὸν κατὰ βᾶσιν τὸ ἀρχαίον ἔπος; Βεβαίως! Οὔτε «Ἰλιάς» ἤμπορεσε νὰ συγκροτηθῇ εἰς ἐνδιαφέρουσαν ἐνότητα χωρὶς τὴν Ἑλένην, οὔτε «Ὀδύσεια» χωρὶς τὴν Πηνελόπην, οὔτε ἴσως «Αἰ-

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΟΣ
Ἀκαδημαϊκός

νειάς» χωρὶς τὴν Διδώ. Καὶ εἶχε μέγα δίκαιον ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐκεῖνος πατήρ, ὁ ὅποιος, ὡς ἐνθύμισεν ἐσχάτως ἀπ' αὐτοῦ τοῦ βήματος ὁ σοφὸς συνάδελφος κ. Μπαλάνος, ἀποτρέπων τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ναυαγινώσκουν ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν, ἔλεγε: «Πάσης ραψωδίας ἀρχὴ καὶ τέλος γυνή!» Ἐ, πολὺ περισσώτερον παντὸς μυθιστορήματος. Εἰς τοῦτο, τὸ ἐρωτικὸν στοιχεῖον ὑπερτερεῖ βεβαίως τοῦ ἡρωϊκοῦ, καὶ τὸ ἡρωϊκὸν δὲν ἐμφανίζεται πλέον μετὰ τοὺς σιδηροφράκτους ἥρωας, τοὺς πολεμιστὰς τῶν ἐπῶν καὶ τῶν παλαιότερων μυθιστορημάτων—ἡμιθέους, βασιλεῖς, μεγιστάνας, ἱππότες—ἀλλὰ μετὰ πολὺ

ταπεινότερους καὶ ἀσημοτέρους ἀνθρώπους, πλουσίους μόνον εἰς γενναῖα αἰσθήματα, ἱκανοὺς πρὸς ἀφαιρέσεις καὶ θυσίας, δυνατοὺς ἴσως εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἀγαπῶντας πολὺ, πονοῦντας περισσότερο, καὶ διὰ τούτων ὄλων ἀναγομένους εἰς περιωπὴν ἡρώων. Μὲ τὴν ἐξέλιξιν, εἰς τὰ πρωταρχικά ταῦτα στοιχεία προσετέθησαν, ἢ ἐτονίσθησαν λανθάνοντα, τὸ ἠθιογραφικόν, τὸ ψυχογραφικόν (περισσότερα, βαθύτερα ψυχολογικῆ ἀνάλυσις) καὶ τὸ κοινωνικόν ἢ κοινωνιολογικόν. Οὕτω τὸ νεώτερον μυθιστόρημα ἀνεδειχθῆ σπουδαιότατον λογοτεχνικὸν εἶδος, κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τὸ ἀρχαῖον, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο προῖόν παρακμῆς—καί, μεθ' ὅλας τὰς προσπάθειάς κριτικῶν τῆς περιωπῆς ἐνός Γκαίτε ὅπως τὸ ἀνυψώσουν, θεωρεῖται ἀκόμη—τὸ σημερινὸν ἀποτελεῖ ἀψευδὲς δείγμα μεγάλης ἀκμῆς. Μόνον ἀκμαῖα πνευματικῶς ἔθνη παρουσιάζουσιν ἀξιόλογον μυθιστοριογραφίαν· καὶ εἶναι μάλιστα τὸ εἶδος τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται τελευταῖον, διότι ἀπαιτεῖ συνθήκας, αἱ ὁποῖαι δὲν γεννῶνται ἀμέσως εἰς νέα ἔθνη, μόνον ἀνακύπτοντα ἀπὸ μακράκινα ὑποδούλωσιν, ὅπως τὸ Ἑλληνικόν, καὶ μόνον εἰσερχόμενα εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ. Διὰ τοῦτο, ὡς εἶπομεν, ὅταν ἐνεφανίσθησαν οἱ πεζογράφοι τῆς γενεᾶς μας, τὸ μυθιστόρημα, τὸ ψυχογραφικόν καὶ κοινωνικόν, ἦτο ἀγνωστον.

Δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ θεωρήσωμεν προδρόμους τῶν συγχρόνων νεοελληνικῶν τὰ μυθιστορήματα τῆς ἀλεξανδρινῆς, ἑλληνιστικῆς ἢ βυζαντινῆς ἀκόμη ἐποχῆς, τὰ πεζὰ ἢ καὶ ἔμμετρα ἐκεῖνα, ἐρωτικὰ κυρίως ἢ ἐρωτικο-ηρωϊκὰ ἔπη, τὰ γνωστὰ εἰς τοὺς φιλολόγους ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἑρωτικοὶ Λόγοι». Ἡ συνέχεια εἶχε διακοπῆ ἀπ' αἰῶνων ὅταν ἐνεφανίσθησαν οἱ πρῶτοι νεοελληνικοὶ μυθιστοριογράφοι. Πρότυπα τοῦ εἶδους αὐτοὶ ἐξήτησαν εἰς τοὺς Ἑυρωπαίους, ἀδιάφορον ἂν οἱ Ἑυρωπαῖοι τὰ εἶχον ἤδη ζητήσῃ καὶ ἀνεύρει εἰς τοὺς ἰδικούς μας. (Εἶναι ἄλλωστε γνωστὸν, ὅτι δὲν ὑπάρχει λογοτεχνικὸν εἶδος ποὺ νὰ μὴ τὸ ἐφεύρουν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες· καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ μυθιστόρημα, τὸ ὁποῖον ἐπιστεύθη πρὸς στιγμήν ὡς μίμησις προτύπων ἀνατολικῶν, ἀπεδείχθη γνήσιον ἑλληνικὸν ἐπιπόνημα.) Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι τὰ πρῶτα νεοελληνικὰ

μυθιστορήματα δὲν πηγάζουσιν διόλου ἀπὸ τὰ «Κατὰ Δάφνιν καὶ Χλόην» τοῦ Λόγγου ἢ τὰ «Κατὰ Χαιρέαν καὶ Καλλιρρόην» τοῦ Χαρίτωνος, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ «Κατὰ Παῦλον καὶ Βιργίνιαν τοῦ κ. Βερναρδίνου Σαιμπιέρου». Ἄν ὁ τίτλος αὐτοῦ τοῦ ἔργου, «Paul et Virginie par M. Bernardin de Saint-Pierre», ἀπεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνοῦ μεταφραστοῦ οὕτως ἑλληνοπρεπῶς μετημφισμένως, τοῦτο ὀφείλεται ἁπλῶς εἰς τὴν τάσιν τῶν λογίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νὰ ἀνευρίσκουν πάντοτε τὰ «ἀντίστοιχα» εἰς τοὺς ἀρχαίους. Τοῦτο, περισσότερο ἢ ὀλιγώτερον, παρατηρεῖται καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας μεταφράσεις ἑυρωπαϊκῶν μυθιστορημάτων τῆς ἐποχῆς, ἀπὸ τῆς «Κορίννης ἢ τῶν Ἰταλικῶν» τῆς κυρίας Στάελ, ὑπὸ τοῦ Μάρκου Ρενιέρη καὶ τοῦ Εὐσταθίου Σίμου, μέχρι τῶν «Ἀποκρύφων τῶν Παρισίων» τοῦ Σὺη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Σκυλίτση, καὶ μέχρι τῆς «Παναγίας τῶν Παρισίων» τοῦ Βίκτωρος Οὐγὸ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Καρασούτσα. Ὁ πρῶτος τολμήσας νὰ μεταβάλῃ τρόπον, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀνόθευτον γλωσσικὴν ἀρχαιοπρέπειαν καὶ νὰ μεταχειρισθῇ κρᾶμα ἐξ ὄλων τῶν ἑλληνικῶν γλωσσῶν, ἀπὸ τῆς ὀμηρικῆς μέχρι τῆς σημερινῆς, ὀπῆρξεν ὁ Ἰωάννης Καμπούρογλος, ὁ ρηξικέλευθος πράγματι μεταφραστῆς τῆς «Νάνας» τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ. Ἀλλὰ τὸ γεγονός τοῦτο συμπίπτει μὲ τὰς ἀρχὰς μιᾶς Ἀναγεννήσεως τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, περὶ τὸ 1880, ὅταν ἀκριβῶς ἐνεφανίζετο καὶ ὁ μέγας Ποιητής, ὁ ὁποῖος ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ τὴν συμπληρώσῃ. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ τὰ ὀλίγα πρωτότυπα νεοελληνικὰ μυθιστορήματα δὲν διέφερον πολὺ ἀπὸ τὰς μεταφράσεις τῶν ξένων, μερικὰ μάλιστα διηγούντο καὶ ἄλλων λαῶν καὶ τόπων ἱστορίας, μὲ ξενικὰ ὀνόματα καὶ ξενικὰ ἔθνη.

Ἀλλὰ καὶ τὰ καθαυτὰ ἑλληνικά, δὲν ἦσαν κυρίως παρὰ ἱστορικά, εἰς διαφόρους ἑλληνικὰς ἐποχὰς ἀναφερόμενα—τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι ἡ ἱστορία, τὸ βιβλίον, καὶ ὅχι ἡ Ζωή, ἐνέπνεεν αὐτοὺς τοὺς συγγραφεῖς—ὅπως ὁ «Ἀλήπασας» καὶ ὁ «Κατσαυτώνης» τοῦ Κωνσταντίνου Ράμφου, ὅπως ἡ «Ἡρώϊς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως» τοῦ Στεφάνου Ξένου, οἱ «Κρητικοὶ Γάμοι» τοῦ Ζαμπελλίου, ὁ «Αὐθέντης» τοῦ Μωρέως καὶ

ὁ «Συμβολαιογράφος Τάπας» τοῦ Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ. Ἐξ ὄλων αὐτῶν, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀνεγνώσθη περισσότερο καὶ εἶχε μίαν ἀπήχησιν, ἢ ὁποῖα ἠκούετο ἀμυδρῶς καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς μας, ἦτο ἡ «Ἡρώϊς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως». Κατὰ τὴν νεανικὴν μου ἡλικίαν, ἐγνώρισα ἡλικιωμένους φιλαναγνώστας, οἱ ὁποῖοι ἀνέφεραν ἀκόμη τὴν ἡρωϊκὴν Ἀνδρονίκην μετὰ λατρείας, καὶ τὸν κακὸν Βάθρακαν μετ' ἀποστροφῆς. Δὲν ἐπρόφθασα ἔμως ζωντανέν, οὔτε κἂν εἰσοσθάνατον, κανέν ἀπὸ τὰ πρόσωπα τῶν ἄλλων μυθιστορημάτων, εἴτε τοῦ Ἰβάνου Ξένου, εἴτε τῶν λοιπῶν συγχρόνων του. Ὑποθέτω μάλιστα ἔτι τὰ πρόσωπα αὐτὰ δὲν ἐξῆσαν ποτέ.

Ἦ τὰ θέλετε! Τὰ πρῶτα ἐκεῖνα ἱστορικὰ μυθιστορήματα δὲν εἶχαν ἀκόμη τὴν τέχνην, ἢ ὁποῖα ζωντανεύει. Εἰς τοὺς «Κρητικούς Γάμους» ἐπὶ παραδειγματι, τὸ ὁποῖον εἶναι ἴσως καὶ τὸ λογοτεχνικώτερον, εἴμπορεῖ κανεὶς νὰ θαυμάσῃ τὴν ἱστορικὴν σοφίαν καὶ τὸ περίτεχνον, κατὰ τὸν τρόπον του, ὕψος τοῦ Ζαμπελλίου. Ἀλλὰ τίποτε περισσότερο. Ἐπίσης ἐξωτερικὰ καὶ μᾶλλον ἐπίκτητα εἶναι καὶ τὰ χαρίσματα τῶν δύο μυθιστορημάτων τοῦ Ραγκαβῆ. Τὸ πρῶτον, «Ὁ Αὐθέντης τοῦ Μωρέως», στηριζόμενον κυρίως εἰς τὸ πολυθρύλητον «Χρονικὸν τοῦ Μωρέως» ὡς πηγὴν, καὶ εἰς τὴν «Ἰβανόην» τοῦ Οὐάλτερ Σκὸτ ὡς τεχνοτροπίαν, ἀναπαριστᾷ τὴν ἐν Ἑλλάδι ζωὴν ἐπὶ Φραγκοκρατίας. Ἡ πλοκὴ γίνεται κυρίως περὶ τὴν κληρονομίαν τῆς αὐθεντίας τοῦ Μωρέως μετὰ τοῦ Γοδεφρίδου Βιλλαρδουίνου καὶ Γουλιέλμου Καμπανίτη· ὑπάρχει ἔμως καὶ τὸ ἀπαραίτητον ἐρωτικὸν ἐπεισόδιον μετὰ τοῦ νεαροῦ Γούη Ντελαρὸς τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῆς Ἄννας, κόρης τοῦ δεσπότου τῆς Ἑλλάδος Θεοδώρου.—Ἀνώτερον κάπως ἔργον εἶναι τὸ δεύτερον. Τόπος ἡ Κεφαλληνία, ἐποχὴ ἡ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἡ ὑπόθεσις ρωμαντικὴ, κληρονομικὴ καὶ ἐρωτικὴ. Ἡ πολυαγαπημένη κόρη τοῦ συμβολαιογράφου Τάπα ἐρωτεύεται νεαρὸν κληρονόμον καὶ ὁ ἀτυχὴς αὐτὸς ἔρως, μετὰ πολλὰς περιπετείας, καταλήγει εἰς αὐτοκτονίαν. Ἡ κυριώτερα ἀρετὴ τοῦ μυθιστορηματος εἶναι ἡ ἀρκετὰ πιστὴ, εἰς τοὺς μακροὺς διαλόγους, ἀπόδοσις τῆς ἐπτανησιακῆς γλώσσης τοῦ καιροῦ ἐκείνου.

Ὁ Ἀριστοτέλης Κουρτίδης, κρίνων τὸν Ραγκαβῆν ὡς διηγηματογράφον, ἀνευρίσκει εἰς αὐτὸν ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεία, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἠμπορούσε νὰ ἀναδειχθῆ ἔξοχος, ἀποδίδει δὲ τὴν μετριότητά του εἰς τὴν περιφρόνησιν τὴν ὁποῖαν ἔτρεφε πρὸς τὸ εἶδος, θεωρῶν αὐτὸ ἐλαφρὸν καὶ ἁπλῶς διασκεδαστικόν. Βεβαίως, αὐτὸς δὲν εἶναι οὔτε ὁ μόνος, οὔτε ὁ κυριώτερος λόγος. Ἀλλὰ διὰ νὰ στηρίξῃ τὴν γνώμην του, ὁ Κουρτίδης χαράσσει εἰς ὀλίγας γραμμὰς μίαν θαυμασίαν ὄντως εἰκόνα τοῦ Ραγκαβῆ. «Ἴδου ἓνας ἄνθρωπος—λέγει—ἔχων μέσα εἰς τὰς φλέβας του τὸ διηγηματικὸν τάλαντον, εὐφυέστατος, λέγων περὶ ἑαυτοῦ εἰς μίαν τῶν ὀδοιπορικῶν του ἀναμνήσεων: «ἔχω τὴν ἔξιν νὰ παρατηρῶ πανταχοῦ καὶ πάντοτε, καὶ τὰ ἐλάχιστα, καὶ ὅσα ἀκόμη δὲν μ' ἀφορῶσι»· ἀριστοκράτης ἐκ γενετῆς καὶ ἀνατροφῆς· γνώστης τῶν μυστηρίων τῶν αἰθουσῶν καὶ τῶν αὐλικῶν παρασκηνίων· ζήσας εἰς τοὺς πλήρεις ἀπροσδοκῆτων χρόνους τῆς ἐξελίξεως τῶν ἠθῶν ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τουρκικὰ εἰς φραγκικὰ ἰδῶν ὑπουργοὺς νὰ γράφουν ἐπίσημα ἔγγραφα, σταυροπόδι εἰς τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ γόνατός τῶν, καὶ κυρίας κρεμαμένας εἰς τὴν ράχιν κυρίων, διὰ νὰ περάσουν λασπώδη δρόμον· σύγχρονος τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος, τῶν ὁποίων τινές, ὡς ὁ Κριεζώτης, διέσχιζον τὰς ὁδοὺς χρυσοπυρμένους καὶ παρακολουθούμενους ἀπὸ ἔνοπλον φρουρὰν φουστανελλοφόρων παλλικαριῶν· θεατῆς, ἴσως καὶ συνεργάτης, δύοτριῶν ἐπαναστάσεων· τακτοποιητῆς τῶν β-πλων τοῦ Ἀγῶνος· εἰς Ἴτοκαλὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ἀναπτερωτῶν τὴν φαντασίαν—γράφει ὁ ἴδιος—εἰς τὰ ἱστορικὰ καὶ μυθικὰ συμβάντα τῶν ὁποίων εἶχεν ἐμπρὸς του τὸ θέατρον»· κάτοχος στρατιωτικῶν γνώσεων καθ' ὃ ἀπόφοιτος γερμανικῆς στρατιωτικῆς σχολῆς· γνώστης τῆς ἀρχαίας τέχνης ὥστε νὰ γίνῃ καθηγητῆς αὐτῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον· γλωσσολογικῶς, παίζων εἰς τὰ δάκτυλά του τὰς κυριώτερας ξένας φιλολογίας· γνωρίζων ποῦ εἶχε φέρεται ὁ Μερμέ τὸ διηγηματὸν μετὰ τὴν Κολόμβαν του καὶ ὁ Μπαλζάκ τὸ μυθιστόρημα μετὰ τὸσα ἀριστουργήματα—ἴδου ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος, ἀντὶ νὰ γίνῃ μέγας Ἑλληὴν μυθιστοριογράφος, γράφει ξενόγνοα διηγήματα, ὀνομαζόμενα Γλουμυμάουθ, Τὸ κακουργιοδι-

καίον τῆς Ἐλισσαβετῶνος, Οἱ ὕφαινοι τῆς Ἀνσής κτλ.»

Ἐξετάθην εἰς τὸν χαρακτηρισμόν, διότι δὲν εἶναι μόνον τοῦ Ραγκαβῆ, ἀλλὰ περίπου καὶ τῶν ἄλλων λογίων τῆς ἐποχῆς του, ἐκ τῶν ὁποίων, ὅπως ὁ Ραγκαβῆς, οὐδεὶς ἀνεδέχθη «μέγας Ἑλληὺν μυθιστοριογράφος», ὅχι διότι περιεφρόνουν τὸ εἶδος ὡς ἐλαφρὸν καὶ ἐθεώρουν τὴν ἀσχολίαν ὡς ἀναξίαν των, ἀλλὰ διότι παρείδον τὴν περίξ αὐτῶν ζωὴν καὶ πραγματικότητά, ἢ ὅποια τόσα ὠραία ἔργα θὰ ἦτο ἰκανὴ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν παρατηρητὴν. Καὶ μαρτύριον τοῦτου ὁ «Θάνατος Βλέκας», ὁ μοναδικός, τοῦ Παύλου Καλλιγᾶ, ἐνδὸς σοφοῦ ὁ ὁποῖος, ἀδιάφορον ἂν ἐθεώρει τὸ εἶδος ἐλαφρὸν ἢ σοβαρὸν, ἐγνώριζεν ὅμως πόθεν ἔπρεπε ν' ἀντλήσῃ τὸ ὕλικόν του. Καθαυτὸ ἑλληνικὸν ἔργον, ὁ «Θάνατος Βλέκας» ἀποτελεῖ τὴν πρῶτην παρ' ἡμῖν σατυρικὴν ἠθογραφίαν. Ζωγραφίζει—καὶ σατυρίζει—τὴν ἐπὶ Ὀθωνος πολιτείαν καὶ κοινωνίαν, δύναται δὲ νὰ καταταχθῇ καὶ εἰς τὰ ληστρικὰ μυθιστορήματα—ἀλλὰ πόσον διάφορον ἀπὸ τὰ κατόπι γραφέντα ὑπὸ ἐπιφυλλιδιογράφων! — ἀφοῦ ὁ Ἰάσος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Θάνου, ἦτο ληστής, καὶ ἐκ τούτου πηγάζουν αἱ μεγαλύτεραι περιπέτειαι τοῦ ἥρωος, καὶ ἐκ τούτου ἀκόμη λαμβάνει ἀφορμὴν ὁ συγγραφεὺς νὰ φιλοτεχνήσῃ τὰς ὠραιότερας του σελίδας, ἀναπαριστῶν τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα, τὴν ζωὴν τῶν ληστῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ ἀγαπητὸς μου συνάδελφος κ. Σίμος Μενάρδος ὑποπεύεται, καὶ εὐλόγως, ὅτι ὁ «Θάνατος Βλέκας» ἐχρησίμωσεν ὡς *δοκουμέντον* καὶ εἰς τὸν Γάλλον συγγραφέα τοῦ ἀριστοτεχνικοῦ ἐκείνου «Βασιλέως τῶν Βουνῶν». Ὁ Παῦλος Καλλιγᾶς, χωρὶς νὰ εἶναι ἐκ συστήματος λογοτέχνης—καὶ εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους τί ἦτο—ἐν τούτοις κατώρθωσε νὰ γράψῃ καὶ ἐν σημαντικῶν λογοτέχνημα, ὡς εὐφυέστατος ἄνθρωπος, ἐξόχως καλλιεργημένος καὶ βαθύς παρατηρητής. Ἡ γλῶσσα του εἶναι βέβαια ἢ ἀρχαϊζουσα τῆς ἐποχῆς, τὸ ὕφος του δὲν εἶναι τόσον γλαφυρὸν ὅσον ἄλλων πεζογράφων τῆς καθαρευούσης—τοῦ Ροῦδου π. χ.—κάνει ἀκόμη καὶ μακρὰς παρεκβάσεις ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἀφηγήσεως· ἀλλὰ κανεὶς δὲν εἰσπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἡ ἀφήγησις αὕτη ἔχει χάριν καὶ ἀλήθειαν, ὅτι οἱ ἥρωες εἶναι ἄνθρωποι ζωντανοὶ καὶ ὅτι ἡ σά-

τυρα, ἂν καὶ δηκτικωτάτη, δὲν ἀποκλείει τὴν συμπάθειαν, τὴν ἀγάπην ἀκόμη πρὸς τὸ σατυριζόμενον—ὅπως περίπου καὶ μία τιμωρία ἀπὸ φιλόστοργον πατέρα—καὶ ἐπιὸς σύνολον ὁ «Θάνατος Βλέκας» περικλείει ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας ἐνδὸς ἀνθρώπου οἷος ὑπῆρξεν ὁ Παῦλος Καλλιγᾶς.

Τοῦτο ἄλλωςτε παρατηρεῖται συχνὰ εἰς τὰ μονάκριβα ἔργα. Ὅπως ἄλλοι διασκορπίζονται καὶ ἀδυνατίζουν εἰς πολλὰ, ἄλλοι συγκεντρώνονται καὶ δυναμώνουν εἰς ἓν καὶ μόνον. Εἶναι ἡ περίπτωσις τοῦ Παύλου Καλλιγᾶ μὲ τὸν «Θάνατον Βλέκας». Εἶναι ἴσως καὶ ἡ περίπτωσις τοῦ Ἐμμανουὴλ Ροῦδου μὲ τὴν «Πάπισσαν Ἰωάνναν», τὸ μοναδικὸν του μυθιστόρημα. Κάποιος εἶπε καὶ διὰ τοῦτου: «Ὀλόκληρος ὁ Ροῦδης εὐρίσκεται μέσα εἰς τὴν Πάπισσαν Ἰωάνναν». Οὕτως ἢ ἄλλως, τὰ δύο μυθιστορήματα, ἂν καὶ τόσον διάφορα τὸ εἶδος καὶ τὸ θέμα, εἶναι τὰ σημαντικώτερα τῆς ἐποχῆς, — ἐννοῶ τῆς πρὸ τῆς Ἀναγεννήσεως.

Ἡ «Πάπισσα Ἰωάννα» εἶναι ὀλίγα ἔτη νεωτέρα τοῦ «Θάνου Βλέκα». Ἡ ὑπόθεσις εἰσπορεῖ νὰ μὴν εἶναι καὶ τόσον ἱστορικὴ—οἱ περισσότεροι ἀμφισβητοῦν τὴν ὑπαρξίν Παπίσης—ὁ Ροῦδης ὅμως, ἀπὸ τὸν πρόσφορον αὐτὸν θρύλον ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ συνθέσῃ μίαν τελείαν μεσαιωνικὴν ἠθογραφίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐχρειάσθη μεγάλη ἱστορικὴ μελέτη, καὶ νὰ ἀναπλάσῃ τὸν Καλόγηρον τοῦ Μεσαίωνα, διὰ τὸ ὁποῖον πάλιν ἐχρειάσθη καὶ μεγάλη φαντασία. Τὸ ἔργον εἶναι σοφόν, ἀλλὰ καὶ καθαυτὸ θελκτικόν. Τοιοῦτον τὸ καθιστᾷ ἡ ἀνυπέβλητος χάρις τῆς ἀφηγήσεως, τὸ σπινθηροδόλον τῆς πνεύμα—δὲν σημαίνει ἂν, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, τὸ πνεῦμα τοῦτο εἶναι δάνειον· ὁ Ροῦδης ἦτο εἰς θέσιν νὰ πληρώνῃ μὲ τὸν τόκον αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ χρέη—καὶ ἡ πραγματικὴ τοῦ ὕφους γλαφυρότης. Εἶναι ἄλλως τε γνωστὸν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶν «Εἰδῶλων», ἂν καὶ ἄσπονδος ἐχθρὸς τῆς καθαρευούσης, τὴν ἔγραψεν ὅσον κανεὶς ἄλλος θαυμάσια, ὁ ἴδιος δ' ἔλεγεν, ἐξηγῶν αὐτὸ τὸ παράδοξον, ὅτι ἡ καθαρεύουσα, ὡς λογοτεχνικὴ γλῶσσα, ὠμοίλαζε πρὸς τὰ κακώτερα ἐκεῖνα γύναια, τὰ ὁποῖα ὑποτάσσονται ὅχι διὰ τῆς θωπείας, ἀλλὰ διὰ τῆς μάστιγος. Ὅπως δὲποτε ἡ «Πάπισσα Ἰωάννα», παρὰ τὸ γλωσσικὸν αὐτῆς ἔνδυμα,

τοῦ ὁποῖου παρήλθεν ἀνεπιστρεπτὲι ὁ συρμός, καὶ σήμερον ἀκόμη ἀναγινώσκειται εὐχαρίστως, ὑποθέτω ὅμως ὅτι ἀκόμη μεγαλύτερα θὰ ἦτο ἡ ἀπόλαυσις τῶν ξένων—διὰ τὴν ὅχι καὶ μερικῶν ἰδικῶν μας;—οἱ ὁποῖοι τὴν ἀνέγνωσαν εἰς μίαν τῶν πολλῶν μεταφράσεων τῆς εἰς εὐρωπαϊκὴν γλῶσσαν, διότι ἐξ ὅλων τῶν νεοελληνικῶν λογοτεχνημάτων, καὶ τοῦ «Λουκῆς Λάρας» ἴσως, καὶ τῆς «Ἀμαρυλλίδος», ἢ «Πάπισσα Ἰωάννα» μετεφράσθη περισσότερον, καὶ ἐσχάτως ἀκόμη, ἐπανεδιοθεῖσα ἐν Παρισίοις κατὰ νέαν γαλλικὴν μετάφρασιν—δευτέραν αὐτὴν ἢ τρίτην;—ἐκίνησε τὴν προσοχὴν καὶ τοῦ κοινῶ καὶ τῶν κριτικῶν, νομίζω δὲ ὅτι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, ὁ βαθύτερον καὶ στοργικώτερον μελετήσας τὸν Ροῦδην, ὁ ἀνεψιὸς του καὶ διαπρεπὴς μας συνάδελφος κ. Ἀνδρεάδης, ἐδημοσίευσε τὸ ἄρθρον του «Un épisode grec d'Anatole France», διὰ τοῦ ὁποῖου τόσας ἐμοιότητας ἐξάγει μεταξὺ τοῦ συγγραφέως τῆς «Θαΐδος» καὶ τοῦ ἰδικοῦ μας.

Σημαντικὴν πρόδοον εἰς τὴν νεοελληνικὴν μυθιστοριογραφίαν—καὶ ἡ Ἀναγέννησις ροδίζει τὴν ὁρίζοντα—σημειώνει ὁ «Λουκῆς Λάρας», τὸ κλασικὸν πλεόν ἔργον τοῦ Δημητρίου Βικέλα. Ἰδοῦ ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος δὲν περιεφρόνει τὸ εἶδος ὡς ἐλαφρὸν, ἀλλ' ἀπεναντίας τὸ ἐθεώρει σπουδαιότατον καὶ τὸ ἠγάπα ὀλοφύχως, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ Ἐπαύθλον, τὸ ὁποῖον ἱδρυσεν διὰ τῆς διαθέκης του, πρὸς ἐπιβράθειον τῶν ἀρίστων νεοελληνικῶν διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων. Ὁ «Λουκῆς Λάρας», ἀποδιογραφία γέροντος Χίου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως, συνδυάζει τὸ ἱστορικὸν μὲ τὸ ἠθογραφικὸν μυθιστόρημα, κατὰ νεώτερα ξένα πρότυπα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὅποια εἶχον ὑπ' ὄψει των οἱ σύγχρονοί του. Αἰετὶ ὁ Βικέλας, εἰς τὸν καιρὸν του, ὑπῆρξε νεωτεριστής. Τὸ ὕφος του εἶναι λιτὸν καὶ ἀπέριτον, ἢ γλῶσσα, ἂν καὶ καθαρεύουρα ἀκόμη,—ἐκτὸς εἰς τοὺς διαλόγους—ἔχει ἀπλουστευθεῖ κι' ἐπομένως ζωντανεύσει ἀρκετὰ, ἢ ἀφήγησις χωρεῖ ὁμαλῶς, χωρὶς ἐξέσεις ἀλλὰ καὶ χωρὶς καταπτώσεις, οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀληθινοί, ἢ ψυχογραφία των, χωρὶς νὰ εἶναι πολὺ βαθεῖα, εἶναι ἀκριβής, καὶ ἡ ὑπόθεσις ἐν γένει ὠραία καὶ δραματικὴ. Δι' ὅλα αὐτά, τὰ ἀρμονικῶς συνδυασμένα

καὶ πρωτοφανῆ ὡς τότε χαρίσματα, ὁ «Λουκῆς Λάρας», καθαυτὸ ἄριον καὶ λαόροπον ἔργον, ἀνεγνώσθη καὶ ἐξετιμήθη ὅσον κανὲν ἄλλο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης—καὶ ὡς σημειωθῆ διὰ τὴν ἱστορίαν, ὅτι ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐστία», ἀφοῦ ἐμεινεν ὀλόκληρα ἔτη εἰς τὸ συρτάριον τοῦ πρῶτου διευθυντοῦ τῆς Παύλου Διομήδη, διστάζοντος νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ πρωτότυπον ἑλληνικὸν μυθιστόρημα,—ἐκεί με πλείστας θοὰς ἐκδόσεις—μία μάλιστα, δυσεύρετος σήμερον καὶ πολυτιμωτάτη, ἢ πολυτελής, μὲ τὰς θαυμασίας εἰκόνας τοῦ Ράλλη, τιμᾷ ὄντως τὴν ἑλληνικὴν ἐκδοτικὴν τῆς ἐποχῆς,—καὶ μετεφράσθη, ὡς εἶπομεν, εἰς πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, ἀκόμη καὶ εἰς ἀνατολικὰς. Διὰ τὰς πρῶτας ἴσως ἐνήργησεν ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς, ζῶν τὸν περισσότερον καιρὸν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ διατηρῶν ἐκεῖ πολλὰς καὶ σημαντικὰς γνωριμίας. Αἱ ἄλλαι ὅμως ἐγένοντο ἐξ ἀλλήλων. Οἱ ξένοι ἐξετίμων πραγματικῶς τὸ μυθιστόρημα τοῦ Βικέλα, τόσον διὰ τὴν ἑλληνικὴν του ὑπόθεσιν ὅσον καὶ διὰ τὴν καλὴν του τέχνην, ἀκόμη δὲ διότι προήρχετο ἀπὸ ἀγνωστον λογοτεχνίαν, νομιζομένην ἴσως ἀνύπαρκτον, καὶ ἀπετέλει διὰ τοῦτο κάτι τὸ ἰδιαιτέρον—«eine litterarische Seltenheit», ὅπως ἔγραψε γερμανικὸν περιοδικόν, ὅταν ἐδημοσίευσε κάποιον διήγημα τοῦ Ραγκαβῆ, πρεσβευτοῦ τότε τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Βερολίνον.

Καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὸν μεγάλον Ἀλέξανδρον Παπαδιαμάντην, ὁ ὁποῖος, ἐκτὸς ἀπειρίας μικροτέρων διηγημάτων, μᾶς ἀφήκε καὶ δύο-τρία μυθιστορήματα, ἐξ ὧν τὸ τελευταῖον—ἐγράφη περὶ τὸ 1900—ἢ «Φόνισσά», εἶναι τὸ καλύτερόν του. Θὰ ἔλεγε μάλιστα κανεὶς ὅτι καὶ αὐτό, ὡς μονάκριβον σχεδόν, περικλείει ὅλον τὸν Παπαδιαμάντην, διότι ὁ συγγραφεὺς τὸ ἐμελέτα καὶ τὸ σχεδιάζεν ἐπὶ ἔτη, καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ σχεδιάσματα αὐτὰ τὰ ἐδημοσίευεν ὡς αὐτοτελῆ μικρὰ διηγήματα, συναρμολογήσας αὐτὰ κατόπιν, ἀναπτύξας καὶ συμπληρώσας, ὡστε νὰ ἀποτελέσουν τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα τῆς «Φόνισσας». Ἀλλ' ἐδῶ πλέον εὐρισκόμεθα ἐνώπιον τέχνης ἀληθινῆς! Ἡ «Φόνισσά» δὲν εἶναι ἀπλῶς μία νησιώτικη ἠθογραφία· εἶναι καὶ μία ψυχογραφία θαυμαστή. Ἡ ἡ-

ρωίς, αὐτὴ ἢ γριὰ-Φραγκογιαννοῦ, ἢ ὅποια εἶχε σχηματίσει τὴν πεποίθησιν ὅτι τὰ θηλυκὰ εἶναι πολὺ δυστυχισμένα πλάσματα καὶ ἢ καταστροφὴ τῶν οἰκογενειῶν των καὶ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐπιγίγει, καὶ τὰ ἐσκότῳνε ὅπου τὰ εὑρίσκει, διὰ τὴν σῶσιν αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἰδίαν των δυστυχίαν καὶ τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν καταστροφὴν—εἶναι δημιουργήματα καὶ ἀναπαράστασις, ἢ ὅποια θὰ ἔκαμνε τιμὴν καὶ εἰς τὸν μεγαλύτερον μυθιστοριογράφον. Ὅσον διὰ τὴν τεχνοπρίαν τοῦ Παπαδιαμάντη, συγγραφέως ὁ ὅποιος ἀναγινώσκειται ἀκόμη ὅσον καὶ ὅταν ἔζη, εἶναι εἰς ὕλους γνωστή. Ἔξ ἄνω μόνον τὴν ἀσύγκριτον ἐκείνην δύναμιν, τὴν ὅποιαν εἶχεν αὐτὸς ὁ ποιητικὸς πεζογράφος, νὰ δημιουργῇ ἀτμόσφαιραν καὶ νὰ ὑποβάλλῃ διάθεσιν. Χωρὶς ὑπόθεσιν πολλὰκις, χωρὶς πλοκὴν, κάποτε καὶ χωρὶς αὐστηρὸν εἰρμόν, κατῴρθωνε νὰ κινή τὸ ἀνώτερον ἐνδιαφέρον, νὰ δεσμεύῃ τὸν ἀναγνώστην του καὶ νὰ τὸν γοητεύῃ.

Ζῶντος ἀκόμη καὶ ἐργαζομένου τοῦ Παπαδιαμάντη, εἶχε σημειωθεῖ ἡ Ἀναγέννησις, τὴν ὅποιαν ἀνεφέραμεν, διὰ τοῦ γλωσσικοῦ κυρίως κινήματος, τὸ ὅποιο ἀπέβλεπεν εἰς τὴν καθιέρωσιν νέας, εὐχρήστου, καταλλήλου λογοτεχνικῆς γλώσσης—ὅποια θὰ ἐγένετο, καλλιεργουμένη καὶ ὑπὸ τῶν πεζογράφων, ἢ ζωντανῆ δημοτικῆ—καὶ συγχρόνως εἰς τὴν βαθυτέραν καὶ πλατυτέραν γνωριμίαν τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, εἰς τὸν ἐνστερνισμὸν τοῦ γνησίως ἑλληνικοῦ, τοῦ ντόπιου, καὶ τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἀποσκορᾶσιν τοῦ ὀθνείου. Τὸ πρῶτον, μετὰ τὸν Σολωμὸν καὶ τοὺς προγενεστέρους δημοτικιστὰς, ἐπανεφέρην ὁ Ψυχάρης. Τὸ δεῦτερον ἐδίδαξεν ὁ Νικόλαος Πολίτης. Εἰς τὸ διττῶς ἀπολυτρωτικὸν καὶ σωτήριον τοῦτο κίνημα, ὁ Παπαδιαμάντης ἔμεινεν ἀμέτοχος. Ἐπηρεάσθη ὅμως καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ, ἐπηρεάσθη καὶ ὀργιζόμενος, καὶ καταναθεματίζων. Καὶ ὅχι μόνον εἰς τὴν οὐσίαν τῆς παραγωγῆς του—ἢ ὅποια εἶχεν ἀρχίσει μὲ μεταφράσεις καὶ μιμήσεις ἀγγλικῶν χριστουγεννιάτικων διηγημάτων, καὶ κατόπιν ἐγένετο ὅσον ἑλληνικῆ, ὅσον λαϊκῆ, ὅσον ἐθνικῆ,—ἀλλ' ἀκόμη καὶ εἰς τὴν γλώσσαν, τὴν ὅποιαν ἀνεμίγνυε μὲ ὀλον ἐπιπλέον ζωντανὰ στοιχεῖα, ἕως ὅτου ἐφθασεν εἰς τὸ χαρακτηριστικὸν ἐκεῖνο κρᾶμα τῆς «Φόνισσας», ὅπου ὑπάρχουν τῶντι σελίδες, διὰ τὰς ὅποιας

δὲν θὰ ἤξευρα νὰ εἶπω, ἂν εἶναι γραμμένα εἰς τὴν καθαρεύουσαν ἢ εἰς τὴν δημοτικὴν.

Οἱ περισσότεροι ἔμωσ, καὶ σιγά-σιγά ὅλοι οἱ λογοτέχνη πεζογράφοι τῆς ἐποχῆς.—καὶ νέοι ὅπως τότε ὁ Ἀνδρέας Καρκαβίτσας, καὶ ἠλικιωμένοι ἀπὸ τότε, ὅπως ὁ Ἀργύρης Ἐφταλιώτης καὶ, ἀργότερα, ὁ Ἐμμανουὴλ Λυκούδης,—ἐπρωτοστάτησαν ἢ προσεχώρησαν εἰς τὸ κίνημα, ἐγκατέλειψαν τὴν καθαρεύουσαν, τὴν ὅποιαν μετεχειρίζοντο ἕως τότε, καὶ ἤρχισαν νὰ γράφουν εἰς τὴν δημοτικὴν, ἀμιγῆ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον. Ὁ τελευταῖος ἴσως ἀπὸ τοὺς προσχωρήσαντας εἶναι ὁ Ἰωάννης Κονδυλάκης, ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Πατούχα», ἔργου κρητικῆς ὑποθέσεως, τὸ ὅποιο εἶναι μᾶλλον μυθιστόρημα παρά διήγημα, καὶ πολὺ μᾶλλον ψυχογραφία—ὁ ἥρωος του, ὁ νεαρὸς χωρικός τῆς Κρήτης, ἔχει τὸσον παράδοξον πρωτόγονον ψυχὴν!—παρὰ ἠθογραφία Ὠστόσον, μαζί μὲ τὰ ἄλλα λογοτεχνικά εἶδη, τὸ νέον ὄργανον ἐξυψώνει καὶ τὸ μυθιστόρημα. Καὶ ὁ κυριώτερός του ἀντιπρόσωπος, τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, εἶναι ὁ Ἀνδρέας Καρκαβίτσας. Ἀπὸ τὰ μυθιστορήματά του, μόνον τὰ πρῶτα του, ἢ «Λυγερὴ» καὶ ὁ «Ἀφωρεσμένος»—ἂν καὶ αὐτὸ ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὰ ἐκτενέστερά του διηγήματα—εἶναι γραμμένα εἰς ἀπλὴν καθαρεύουσαν. Τὰ ἄλλα ὅμως, ὁ «Ζητιᾶνος», ὁ «Ἀρχαιολόγος» καθὼς καὶ ἡ σειρά τῶν θαλασσιῶν «Λόγια, τῆς Πλώρης», εἶναι εἰς ἀκραιφνῆ δημοτικὴν, τὴν δημοτικὴν ἐκείνην, τὴν ὅποιαν μὲ τὴν γνῶσιν, μὲ τὴν ζῆλον, μὲ τὴν ἀγάπην, μὲ τὴν φανατισμὸν εἰμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν, ἐκαλλιέργησε καὶ διέπλασεν ὁ μέγας αὐτὸς πεζογράφος, ἐκ τῶν ὀλίγων οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν περισσότερον—καὶ ἐπὶ ἐμπράκτως—εἰς τὴν καθιέρωσιν τῆς νέας λογοτεχνικῆς γλώσσης. Εἰς αὐτὴν, ὁ Καρκαβίτσας εἶναι πλέον κλασικός, ἀποτελεῖ κείμενον. Διότι ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἔχομεν δύο καθιερωμένας γλώσσας: τὴν δημοτικὴν διὰ τὸ ἔμμετρον καὶ πεζὸν λογοτεχνία, καὶ τὴν καθαρεύουσαν, τὴν ἐπιστημονικὴν, τὴν ἀκαδημαϊκὴν. Πόσας θὰ ἔχωμεν αὐρίον; Ἄλλοι λέγουσιν «πάντασι δύο!» Ἄλλοι, μὲ τοὺς ὅποιους συντάσσομαι καὶ ἐγώ: «Εἰς τὸ τέλος μίαν καὶ μόνην!». Ἀλλὰ τὸ καθεστῶς, σήμερον, εἶναι αὐτὸ, τὸ ἀναγνωρίζει δὲ καὶ ἡ γεραρὰ ἡμῶν Ἀκα-

δημία, ἀφοῦ καὶ δημοτικιστὰς πεζογράφους ἀριθμεῖ μεταξὺ τῶν ἑταίρων, καὶ λογοτεχνήματα εἰς τὴν δημοτικὴν δημοσίως βραβεύει.

Ἄλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Καρκαβίτσαν. Ἀπατώνται ὅσοι νομίζουν ὅτι ὁ θαυμάσιος αὐτὸς συγγραφεὺς εἶναι μόνον ἠθογράφος. Εἰς τὰ ἔργα του ἀνευρίσκει κανεὶς καὶ πολλὰ ἀνώτερα προσόντα. Προπάντων τὴν ποιητικὴν, τὴν ἐπικὴν ἐκείνην πνοὴν ἢ ὅποια, ἀπὸ ἕνα κοινὸν ζητιᾶνον τῶν Κραβάρων κάμνει ἕνα ἥρωα. Ὅσον διὰ τὸν «Ἀρχαιολόγον», τὸ μυθιστόρημα τοῦτο εἶναι καθαρὰ ἀλληγορία,—κατώτερον βέβαια εἶδος τέχνης—ἀλλὰ πολὺ σκόπιμος, ἀφοῦ δι' αὐτῆς ὁ Καρκαβίτσας ἐζήτησε νὰ ποδοκιμάσῃ τὴν ἀρχαιοπληξίαν τῆς ἐποχῆς του καὶ νὰ κηρύξῃ τὴν αὐθιπαρξίαν καὶ τὴν αὐτοτέλειαν τοῦ νέου ἔθνους, τὸ ὅποιο ἔχει ὑψηλοτέρους προορισμοὺς ἀπὸ τὴν φύλαξιν τῶν προγονικῶν του θησαυρῶν.

Προσβύτερος τοῦ Καρκαβίτσας, ἀλλ' ἐμφανισθεὶς ὡς μυθιστοριογράφος βραδύτερον, εἶναι ὁ Κερκυραῖος τὴν καταγωγὴν Ἐμμανουὴλ Λυκούδης, ἀνώτερος δικαστικὸς—ὅχι, βλέπετε, ἐξ ἐπαγγέλματος; ἀνθρωπος τῶν γραμμάτων—καὶ κατόπιν δικηγόρος. Μεταξὺ πλήθους ὠραίων διηγημάτων, ἢ λογοτεχνικῆς παραγωγῆς περιλαμβάνει καὶ δύο σύγχρονα κοινωνικά καὶ ψυχογραφικά μυθιστορήματα, τὸ «Σπιτάκι τοῦ Γιαλοῦ» καὶ τὸν «Κίμων» Ἀνδρέαδην. Οἱ ἥρωες του εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τοὺς ὁποίους κατὰ προτίμησιν ἐξωγράφει ὁ Λυκούδης—καὶ ἡ προτίμησιν αὐτῆ τὸν χαρακτηρίζει,—καλοὺς ἀνθρώπους, χρηστοὺς, ἀφωσιωμένους εἰς τὸ καθῆκον, ὑσιαζομένους ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ἀδικουμένους πολλάκις, καταδιωκόμενους, παλαίοντας διὰ τὸ ἀποδείξουν τὴν ἀθωότητά των, καὶ γενικῶς δυστυχεῖς, πονοῦντας, ἀποκλήρους, ταπεινοὺς. Ἡ μεγάλη εὐαισθησία τοῦ συγγραφέως ἐφέρετο πρὸς τοὺς τύπους τούτους μὲ συμπάθειαν, μὲ στοργὴν οὐδέποτε ὅμως ἀπέδιδε τὴν δυστυχίαν εἰς βαθύτερα κοινωνικά αἷτια, διὰ τὸ ἐπιδιώξῃ μίαν ριζικωτέραν θεραπείαν, ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὅποιαν ἐπαγγέλλεται ἡ φιλανθρωπία ἢ ἡ δικαιοσύνη τῶν προνομιούχων· διότι ἦτο κατ' ἐξοχὴν συντηρητικὸς καὶ νομοταγῆς, πιστὸς εἰς τὰ πάτρια καὶ τὰ παραδεδομένα, ὅσον κανεὶς ἀπὸ τοὺς συγχρόνους

τοῦ μυθιστοριογράφου, εἰς τῶν ὁποίων τὰ ἔργα, καὶ τὰ πλέον συντηρητικά, συναγτᾶ κανεὶς κατ' ἐπαναστατικὰς τάσεις. Ὁ Λυκούδης ἐφρόνει ὅτι ὁ κόσμος ἔχει καλῶς, ἀλλ' ὅτι ἐξαιτίας μερικῶν κακῶν ἀνθρώπων, ἐξαιρετικῶν, ὑποφέρουν κάποτε αἱ καλοὶ, οἱ ὅποιοι γίνονται τότε ἥρωες, ὅπως ὁ Κίμων Ἀνδρέαδης. Τὰ ἐκτενῆ αὐτὰ ἔργα τοῦ Λυκούδης εἶναι γραμμένα εἰς ἀμιγῆ σχεδὸν καθαρεύουσαν, εἰς ρωμαντικὸν τόνον, μὲ συγχροὺς λυρισμοὺς καὶ κοινωνικοφιλοσοφικὰς ἢ ἱστορικὰς παρεκβάσεις. Ἐχουν ὅμως καὶ δυνατὰς περιγραφὰς μὲ ζηλευτὴν ἀκρίβειαν παρατηρήσεως, ἀληθινὴν καὶ κάποτε βαθεῖαν ψυχολογίαν καὶ, τὸ κυριώτερον, μεταδίδουν εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν συγκλίνησιν τοῦ συγγραφέως καὶ προκαλοῦν συχνὰ τὰ δάκρυά του. Εἰς τὴν νεοελληνικὴν μυθιστοριογραφίαν ὁ Ἐμμανουὴλ Λυκούδης, ἰδιαιτέρως ὅπως φυσιογνωμία, προσέθεσε τὴν νόταν τῆς εὐαισθησίας του.

Καὶ ἐδῶ πρέπει, διὰ τὴν ὁμοιότητα καὶ διὰ τὴν ἀντίθεσιν, νὰ τοποθετήσωμεν ἕνα ἄλλον μυθιστοριογράφον, τὸν ἐσχάτως ἀποθανόντα Λεωνίδαν Σουρέαν, καθηγητὴν, μὲ τὸ φιλολογικὸν τοῦ ὄνομα Κώσταν Παρορίτην. Καὶ αὐτὸς ἐπίσης ἠρέσκετο νὰ ζωγραφίσῃ τοὺς ἀποκλήρους καὶ τοὺς δυστυχισμένους, καὶ αὐτὸς ἐπίσης ἔτρεφε πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ ταπεινοὺς ἥρωας τοῦ μεγάλου συμπάθειαν καὶ ἀγάπην. Μεγαλύτερον ὅμως—καὶ ἐδῶ εἶναι ἡ διαφορὰ—ἦτο τὸ μῖσος τοῦ πρὸς τοὺς αἰτίους τῆς δυστυχίας των, τὴν κοινωνίαν ὅλην, καὶ τὸ κοινωνικὸν σύστημα τὸ καθεστῶς. Μὲ μίαν λέξιν: ὁ Παρορίτης ἦτο σοσιαλιστὴς καὶ τὸ κοινωνικὸν σύστημα ἐθεώρει αἰτίον τῆς δυστυχίας τῶν περισσοτέρων. Ὅλα του τὰ μυθιστορήματα—«Στὸ Ἀλμπουρο», «Τὸ μεγάλο Παιδί», «Ὁ κόκκινος τράγος»—ἐγράφησαν μὲ τὸν ἀποκλειστικὸν σκοπὸν νὰ διαδώσουν καὶ νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἰδέαν μιᾶς ἀνατροπῆς. Εἶναι ἔργα προπαγάνδας. Δὲν θὰ τὰ ὑποτιμήσωμεν δι' αὐτὸ, δὲν θὰ τὰ ἀποκηρύξωμεν, ἀπαγε ἰδιότι ὁ συγγραφεὺς ἦτο σοσιαλιστὴς. Σοσιαλιστὴς ἦτο καὶ ὁ Τοιστόι, καὶ ὁ Γκόρκυ, καὶ ὁ Μπαρμπύς, καὶ τόσοι ἄλλοι μεγάλοι μυθιστοριογράφοι. Ὁ Παρορίτης, ὁμολογουμένως, δὲν εἶχε τὸσον ἰσχυρὸν τάχαντον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τέχνης τὰ ἔργα του ὅστερον. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπομένουν σεβαστά, διότι εἶναι

καὶ τὰ πρῶτα νεοελληνικά μυθιστορήματα τὰ ὁποῖα ἔχουν μίαν κοινωνικὴν, — καὶ ὄχι ἀπλῶς ψυχολογικὴν, ἱστορικὴν ἢ φιλοσοφικὴν — θέσιν, στρέφονται περὶ τὸ μέγα κοινωνικὸν πρόβλημα, δαγόνται ἀπὸ τὸν ἀνήσυχον, τὸν ἀγωνιώδη παλμὸν τῆς ἐποχῆς μας καὶ κινοῦν τὴν σκέψιν τοῦ ἀναγνώστου πρὸς μίαν λύσιν ἢ ἄλλην. Ἄς προσθέσωμεν, πρὸς τιμὴν τοῦ συγγραφέως, ὅτι, γράφων ὅπως ἔγραφε, δὲν ἠκολούθει συρμόν, δὲν ἐπεδίωκε πρωτοτυπίαν, δὲν ἀπέβλεπεν εἰς ἀφελήματα. Τίμιος, εἰλικρινής, ἐξέφραζεν ὅ,τι ἐπίστευε καὶ ἠσθάνετο. Ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἀνώτερος τοῦ συγγραφέως.

Καὶ ὁ γνωστότατος Κωνσταντῖνος Χατζόπουλος, ἐκτὸς πολλῶν διηγημάτων, ἐκτενῶν καὶ συντόμων, ἔχει γράψει ἓν μυθιστόρημα, τὸ πολύκροτον «Φθινόπωρον». Εἶναι πράγματι παράδοξον. Πολλοὶ μάλιστα τὸ εὐρίσκουν τόσο ἀκατανόητον, ὥστε ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς «Γάσως» καὶ ὁ μεταφραστὴς τοῦ «Φάουστ» τὸ ἔγραψε παίζων. Ἄλλ' ἔχει μίαν ἀναμφισβήτητον ἀξίαν: τὴν ὁμαλήν, τὴν καθαρὰν, τὴν καλαίσθητον γλῶσσαν καὶ τὸ δι' αὐτῆς ἐπιτυχημένον μουσικόν, γλυκὺ καὶ ὑποβλητικὸν ὄφος. Τοῦτο διακρίνει καὶ ἔλα τὰλλα ἔργα τοῦ δοκίμου τούτου πεζογράφου, ἀπὸ τὸν ὅποιον πολλὰ ἐδιδάχθησαν οἱ καλλιερῆται τῆς δημοτικῆς. Ἄλλὰ καὶ τοῦ μυθιστορήματος ἐπίσης, διότι ἂν ὁ Χατζόπουλος δὲν θίγη πάντοτε μεγάλα κοινωνικὰ προβλήματα, ἐμβαθύνει ὅμως εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν καὶ ἀνασύρει ὅ,τι κρύπτεται ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν πραγμάτων, περισσότερον ἀπὸ κάθε προηγούμενον.

Ὁ πολυσχιδῆς ἐκεῖνος καὶ εἰς ἔλα του ἔξοχος Κωνσταντῖνος Χρηστομάνος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς «Νέας Σκηνῆς» καὶ ἀναμορφωτὴς τοῦ νεοελληνικοῦ Θεάτρου, ὁ συγγραφεὺς τῆς «Αὐτοκρατείας Ἐλισσάβετ» καὶ ὁ ποιητὴς τῶν «Διθυράμβων», ἔγραψε καὶ ἓν ἀθηναϊκὸν μυθιστόρημα, τὴν «Κερένια Κούκλα». Σημειώνει πραγματικῶς νέαν, μεγάλην πρόσδον τοῦ εἶδους εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐνθυμίζον πολὺ τὴν τεχντροπλίαν τοῦ Ντ' Ἀννούτσιο, ὁ ὅποιος ἀνεκαίρισε τὸ μυθιστόρημα τῆς ἐποχῆς του, δημιουργήσας σχεδὸν νέον εἶδος. Ἡ «Κερένια Κούκλα», παρ' ὅλον τὸν ρεαλισμὸν τῆς, εἶναι μυθιστόρημα ποιητικόν.

Συνεγώνει καὶ τρόπον τινὰ συνδιαλάσσει τὸ πραγματικὸν πρὸς τὸ ἰδανικόν, τὸ φυσικὸν πρὸς τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ τὸ ἀντικειμενικὸν πρὸς τὸ φαντασιώδες. Κάθε σκηνή, κάθε περιγραφή, ὁ διάλογος, ἔλα ὑποβάλλουν. Καὶ παντοῦ ἀναφαίνεται ὁ αἰσθαντικὸς, ὁ ὑπερευαίσθητος συγγραφεὺς, ὁ ὠραιοπαθής, ὁ ὅποιος ἀνευρίσκει τὸ ὠραῖον καὶ εἰς τὰ ἀσχημα, τὸ ποιητικὸν καὶ εἰς τὰ πεζότερα τῆς ζωῆς.

Ἄλλ' ὁ πλέον βαθύς, ὁ πλέον ἀναλυτικὸς καὶ ὁ πλέον συστηματικὸς ἀπὸ τοὺς νεωτέρους μας μυθιστοριογράφους, ὑπῆρξεν ὁ κερκυραῖος Κωνσταντῖνος Θεοτόκης. Τὴν σειρὰν τῶν ὠρίμων του μυθιστορημάτων — «Ἡ τιμὴ καὶ τὸ χρῆμα», «Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Καραβέλα», «Ὁ κατάδικος» κτλ. — ἀνέκοψεν ὁ πρόωρος θάνατος, πραγματικὴ ἀπώλεια διὰ τὴν λογοτεχνίαν μας. Σοφός, φιλόσοφος, κοινωνικὸς παρατηρητὴς καὶ ποιητὴς μαζί, ὁ Θεοτόκης κατώρθωσε νὰ μᾶς δώσῃ μεγαλοπρεπεῖς ἀληθῶς συνθέσεις — ἀρχοντικὰς θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὅπως ἦτο κι' ἐκεῖνος ὁ ἴδιος — αἱ ὁποῖαι, μολονότι δὲν παύουν νὰ εἶναι πιστότατα κερκυραϊκὰ ἠθογραφήματα, παρουσιάζουν τοὺς πλέον ζωντανοὺς τύπους καὶ χαρακτήρας, ἀναμολοῦν τὴν ἀδυσσοῦν τῆς ψυχῆς, καὶ ἀνακινοῦν ἀκόμη καὶ τὰ μεγάλα κοινωνικὰ προβλήματα. Τὸ μόνον τρωτὸν εἰς τὰ μυθιστορήματα αὐτὰ εἶναι ἢ κάπως ἰδιωματικὴ γλῶσσα, τὸ στρυφνὸν ἐδῶ κι' ἐκεῖ ὄφος καὶ ἢ κάποτε παραφορτωμένη περιγραφή. Κατὰ τὰ ἄλλα, εἶναι ἢ τελευταία λέξεις τῆς νεοελληνικῆς μυθιστοριογραφίας.

Περιωρίσθη εἰς τοὺς νεκρούς (*). Περὶ τῶν ζώντων μυθιστοριογράφων δὲν θὰ ὁμιλήσω. Ὅσοι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀκαδημαϊκοί, μίαν ἡμέραν — καὶ, μολονότι πρόκειται περὶ ἀθανάτων, εὐχομαι ὅσον τὸ δυνατόν ἀργότερα! — θὰ ὑμνηθοῦν ἀπὸ τοὺς διαδόχους των. Ὅσοι δὲν εἶναι, θὰ γίνουν καὶ αὐτοὶ — καὶ εὐχομαι, ἀντιθέτως, ὅσον τὸ δυνατόν ἐνωρίτερα, — καὶ θὰ ὑμνηθοῦν ἀπὸ τοὺς ἀναδόχους των. Καὶ ἔρχομαι εἰς τὸ συμπέρασμα τῆς ταχείας ταύτης ἐπισκοπῆσεως. Ὡς εἶπον καὶ ἐν

(*). Περὶ τῶν μυθιστορημάτων τοῦ Ψυχάρη ἐπρότιμα νὰ μὴ κάμω λόγον, φρονῶν ὅτι δὲν εἶναι ἀξία τοῦ μεγάλου διδασκάλου, καὶ μὴ θέλων νὰ τὸν παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἀπὸ τὴν ἀσθενεστέραν του ἰσως πλευρᾶν.

ἀρχῇ, τὸ μυθιστόρημα ἦτο σχεδὸν ἀγνωεἰς τὴν Ἑλλάδα ἔταν ἐνεφανίσθησαν οἱ μυθιστοριογράφοι τῆς γενεᾶς μου ἀπὸ τοῦ Κερκαβίτου καὶ ἐδῶθεν. Αὐτοὶ ἠδυνήθησαν, ὄχι ἀπλῶς νὰ προαγάγουν τὸ εἶδος, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ δημιουργήσουν σχεδὸν ἐκ τοῦ μηδενός, εὐρεθέντες εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐργασθοῦν χωρὶς καλλιερῆμένην γλῶσσαν καὶ χωρὶς ἀξιόλογον παράδοσιν. Ἄλλὰ παρὰ τοὺς τόσο δυσμενεῖς ὄρους, εἰς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τὸ ἀσταθές, τὸ ἀσημάτιστον τῆς νέας παρ' ἡμῖν κοινωνίας, κανεὶς δὲν εἴμπορει νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἡ νεοελληνικὴ μυθιστοριογραφία, μέχρι τοῦ Θεοτόκη, ἐπραγματοποίησε προόδους καὶ ἀνυψώθη εἰς ἐπίζηλον περιωπήν. Τιμῶ καὶ δοξάζω διὰ τοῦτο τοὺς προκατόχους μου. Ἄλλὰ περιμένω μὲ πεποίθησιν περισσότερα καὶ μεγα-

λύτερα ἀπὸ τοὺς διαδόχους. Εἰς τοὺς νέους δὲν ἀνήκει πάντοτε τὸ μέλλον; Καὶ αὐτοὶ, εὐτυχέστεροι ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ἐκφραστικὸν ὄργανον τελειότερον εὐρίσκου, καὶ παράδοσιν ἀξιολογιώτεραν. Ἔχουν κάπου νὰ στηριχθοῦν, διὰ νὰ ἀνέλθουν ὑψηλότερα. Αὐτοὶ θὰ ἀναδείξουν τὴν νεοελληνικὴν μυθιστοριογραφίαν ἐφάμιλλον πραγματικῶς τῆς εὐρωπαϊκῆς. Καὶ ἀργότερα... ποῖος ἠξεύρει! Τὰ ἐντὸς ἐνός μόλις αἰῶνος ἐλευθερίας, ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ πεδίου, συντελεσθέντα εἶναι τόσο σπουδαία, — καὶ ἀπολύτως ἀκόμη, — ὥστε δὲν εἶναι διόλου τολμηρὸν νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ μικρὰ αὐτὴ Ἑλλάς, ἢ ὁποῖα ἔδωκεν ἤδη εἰς τὴν Εὐρώπην τὸν μεγαλύτερόν της Ποιητὴν, θὰ τῆς δώσῃ αὐριον καὶ τὸν μεγαλύτερόν της Μυθιστοριογράφον!

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΓΚΑΛΟΣ

ΤΟ ΔΙΑΜΑΝΤΙ

Αρόμος τραχὺς μπροστά· κι' οὐκίσω, ὁ Πόθος
ζητάει τῆς ζωῆς τὸ ἀνεύρετο Διαμάντι.
Μὰ νά! γκρεμνοὶ καὶ πέλαγα καὶ λόγγοι,
κι' ὁ Πόθος κέρνει νοῦ καὶ μάτια μάντη,

Καὶ κέρνει τὴν ὄρμη τῆς φαντασίας
καὶ κέρνει τῶν ποδιῶν τοῦ Ἔρμη τὸ βῆμα·
καὶ ψάχνει μὲς στ' ἀπάτητα ἀκροβούνια
καὶ στοὺς βυθοὺς βουτάει, κάτω ἀπ' τὸ κύμα.

Καὶ ροβολᾷ στὴ φλόγα τοῦ πολέμου,
καὶ στὸ θρονὶ τῆς δόξας πᾶει δλοῖσια·
καὶ στὴν κορφή τῆς Τέχνης σκαρφαλώνει,
κι' ἀράζει στὴν καρδιὰ τῆ γυναικίσια,

ΤΑ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΑ

Τὰ σπίτια στὴ βαθειὰ τῆ νύχτα
μοιάζουνε σὰ νεκροταφεῖα·
κάθε κρεββάτι—κ' ἓνα μνήμα·
κάθε σεντόνι.—πλάκα κρούα.

Καὶ κάτω ἀπ' τὸ ἀλαφρὸ σεντόνι
κι' ἀπ' τὴ βαρειὰ τὴν πλάκα κάτω,
ἔδῳ ἓνας θάνατος στὸν ὕπνο,
κι' ἐκεῖ ἓνας ὕπνος τοῦ θανάτου.

Μαῦρο σκοτάδι γύρω γύρω,
καὶ σὲ μὴν ἄκρη, μιὰ κανδήλα·
καὶ μιὰ σιωπή, πού τὴν θερνεύει
ἡ ἄβλη τοῦ φόβου ἀνατριχίλα.

Σκόρπια κι' ἀνέγγιχτα τὰ πλούτη
τριγύρω στοῦ κορμιοῦ τῆ γύμνια·
καὶ τοῦ νεκροῦ τὰ τόσα πλούτη
κληρονομίᾳ σκορποσυντριμια.

Καὶ μὲ φτερά τοῦ Ἰνάρου πετάει σι' ἄστρα,
καὶ σκάφτει μὲς στὴ γῆς τῶν ἀγαλμάτων,
καὶ στῶν βουνῶν τὶς φλέβες, —νύχια, χέρια,
καὶ κρούει καὶ τὴ Πύλη τῶν θανάτων...

Κι' ὄλο τραβάει, κουρσάρος, καβαλάρης
ἀπάνω στ' ἄσπρου ὄνειρου. τ' ἄξιο τ' ἄνι,
πού ἀχνοπερνᾷ ἀπ' τὸ τρίχινο γιοφύρι
κι' ἀπὸ τῆς Μοίρας τὸ ἄβλο μονοπάτι...

Μὰ, ἐκεῖ πού τριγυρνᾷ μέσα στὰ πλάγια
τῶν κόσμων τῆς Ζωῆς, —ὦ! νά! στὴν ἄκρη,
τ' Ἄστέρη! Ἀποσταμένος πᾶει, κι' ὠϊμένα,
κυττάει πῶς τὸ Διαμάντι εἶναι ἓνα δάκρυ...

Καὶ τὰ κορμιά, πού τὸ φιλί τους
τὰ σμίγει σ' ἓνα, —ὄνειρου κλίση! —
γεννοῦν καὶ σπεύρουν τὴν ψυχὴ τους
σὲ μιὰ Ζωή, πού θὰ πεθάνη.

Κάποιος τριγμὸς ἀπ' τὴν Εἰκόνα
τοῦ σαρακιοῦ μηνάει τὸ γιόμα·
κι' ἓνας τριγμὸς ἀπ' τὸ σκουλήκι
τρυπάει τὸ κόκαλο στὸ χῶμα.

Καὶ μόνον ἡ βασανισμένη
ψυχὴ ἀγρυπνώντας ὑποφέρει...
Κάποιο τῆς γνέφει κυπαρίσσι...
Κάποιο καλεῖ τὴν πέτρα ἄστέρη...

Τὰ σπίτια, μὲς στὴ βαθειὰ νύχτα,
ἔχουνε τάφους τὰ κρεββάτια,
καὶ κερφωμένα σὲ κιβούρια
τοὺς βλέπουν τ' ἀνοιχτὰ μας μάτια...

MIX. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

(*) Ἀπὸ τὰ «Τραγοῦδια τῆς Ζήλειας», πού κυκλοφοροῦν προσεχῶς.

ΦΩΝΕΣ ΣΤΟ ΛΟΓΓΟ

ΔΙΗΓΗΜΑ

— Μωρὴ Ροῦσσα! Μωρὴ κοινόχρονη!
ποῦσαι, μωρήηηηηη;!

Ἔτσι ἀντιβόγγαε ἀπὸ τὴν αὐγὴ πᾶνοιγε
ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, ὡς τὴν ὥρα πού ὄλα σκο-
τεινιάζανε γύρω καὶ μεγάλωναν οἱ σκιῆς
τῶν ἐλάτιῶν κάτω στὸ λόγγο, ἡ φωνὴ τῆς
γρια-Γκούρνας τῆς γκαβῆς, πού γυρολό-
γαε τίς στραῖτες καὶ τὰ δοκάκια, τοὺς λόγ-
γους καὶ τίς ρεμματιές, μαζεύοντας ξερο-
κόμματα καὶ ξυλοκέρατα καὶ δένοντις τὰ
σοικεῖα καὶ τὰ τελώνια, δταν ἐκεῖνα βρι-
σκανε τὰ πράγματα βολικὰ καὶ ξεπετά-
γουνταν ἀπ' ἐκεῖ πού τᾶχε ξεοκισμένα καὶ
καρφωμένα.

— Μωρὴ Ροῦσσα! μωρὴ κοινόχρονη!
ποῦσαι, μωρήηηηηη;!

Μὰ ἡ Ροῦσα δὲν ἀποκρίνονταν παρὰ ἀρ-
γὰ καὶ πού... Γιατί ὅσο καὶ νᾶταν ἄξια νὰ
καρφώνη ξωτικὰ καὶ τελώνια ἡ γρια-γκα-
βῆ, τόσο ἀδύνατη καὶ κοιροχεραιομένη ἦταν
ἡ κορσούνα, νὰ συμμαζώξῃ ἐκεῖ δὰ πᾶ,
μπρὸς τὴν πόρτα τῆς, αὐτὴ τὴ σουλιουρά-
δα, τὴ διαόλισσα τῆ ἴγγνα τῆς, πού τριγύ-
ραγε κάτω ἀπὸ τίς σκιῆς, καὶ σκαρφάλωνε
πὰ στὰ βράχια, κι' ἔφερονε γύρω τὸ νιαμάρι,
καὶ ρωβόλαε κάτω σὲς ρεμματιές, κι' ἔπαιζε
πειροπόλεμο μὲ τοὺς τσοπαναράλους τοῦ
Ἄλαφιου. Κι' οὐλὴ τὴν ἡμέρα ἔσκουζε νὰ
τρομάξῃ τὰ πουλιὰ, καὶ μόνον σὰ σκοτει-
ναῖε νίπ για νίπ, καὶ τῆς ἐθέρριζε ἡ πείνα
τ' ἄντερα, ἔπαιρνε τὸ δρόμο κατὰ τὴν κα-
λίβα για νὰ πάρῃ τὸ ταχικὸ τῆς, κᾶνα ξε-
ροκόμματο, τίποτα ἀραπόσταρα κλειμμένα
ἀπὸ τὸ κάμπο—μὰ τὸ πιδ σίγουρο ἀπ' ὄλα
ἦταν τὸ ξύλο ποῦτρωγε μὲ τὸ καντάρη,
ξύλο ἀλόπητο, μαζωμένο ἀπ' οὐλὴ τὴν ἡ-
μέρα καὶ πού τῆς τὸ φύλαγε καρτερικὰ ἡ
Γκούρνα για κελνὴ τὴν ὥρα πού τὴν ἔβρι-
σκε ἐπιτέλους τοῦ χεριοῦ τῆς...

Μὰ αὐτὸ ἦταν πρᾶγμα πού δὲν τὴν πο-
λυσκότιζε τὴ Ροῦσα. Ἐἴτε στρογγιλιάζε ἡ
γρια, εἴτε ἀνεβοκατέβαζε τίς χεροῦκλες τῆς,
εἴτε τῆς ἔσκοιζε τὰ σκουτιὰ μὲ τίς δοντι-
ρες τῆς, δὲ τὴ χαμπύριζε οὔτε τόσο δὰ!
Ἄραπαγε καὶ δαῦτο μαζὶ μὲ τὸ ταχικὸ τῆς
ξεροκόμματο καὶ πάγανε ὕστερις καὶ κου-
λουριαζότανε κάτω ἀπόνα χάλασμα, κοντὰ
στοῦ ἰζάκι, καὶ τὸν ἔπερνε, μὲ τὰ πόδια ἀ-
νοιχτὰ, μὲ τὰ ἄρια μαλλιά τῆς κολλημένα πὰ
στὴ βροῖμικια μούρη τῆς—καὶ τὸ ροχαλιὸ
τῆς τράνταζε μέσα στὴ νύχτα, λὲς κι' ἦταν
ἐπὶ τούτου για νὰ κρατᾷ τὸ ἴσο σὲς κου-
κουβάγιες, πού σκούζανε ἔξω ἀπ' τὴ σπη-
λιά. Μόλις πάλε ξημέρωνε, πρώτη ἔπερ-
νε χαμπάρι καὶ μὲ μιᾶς βρισκότανε ὄξω
στοῦ πλάτωμα, μὲ τὰ μπράτσα γυμνά, μὲ
τὰ μάτια πρισμένα ἀκόμα ἀπὸ τὸν ὕ-
πνο, καὶ τότες ἦτανε οἱ τσελιγγάδες πού
κατεβαίνανε στὸν κάμπο κι' οἱ ἀροκουδο-
γυφταῖοι πού τράβαγαν κατὰ τὴ χιώρα.
Τοὺς πείραζε κι' ἐκεῖνοι τήραγαν νὰ γλυτώ-
σουνε ἀπὸ δαῦτη!

— Μωρὸ διαολοθύληκο, μωρὸ ἀχαῖρευτο!
γούλιζε ἀπὸ μέσα ἡ γρια μόλις τὴν ἔπερνε
χαμπάρι, μωρὸ δὲ μαζώνεσαι πιά, μωρὸ
δὲ θάρημεις σερικὸ για σερικὸ νὰ πάη
στοῦ δρόμο του, κακοχρονονάχης!

Κι' ὅπως ἡ Ροῦσα, μὲ τὸν κόρφο γιομι-
σμένο ξεροκόμματα, οὔτε γούριζε πιά νὰ τὴν
τηράξῃ παρὰ ρωβόλαε ἀδιάφορη κατὰ τὸν
κάμπο, ἡ γρια ἔβγαζε τὸ κεφάλι τῆς ὀλάκερο
ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς παίγγους πού κλειούσανε
τὸ πορτίο τῆς σπηλιᾶς καί, βάζοντας τίς ἀ-
παλάμες τῆς γύρω ἀπὸ τὸ στόμα τῆς, ἔβαζε
τὰ ξεφωρητὰ:

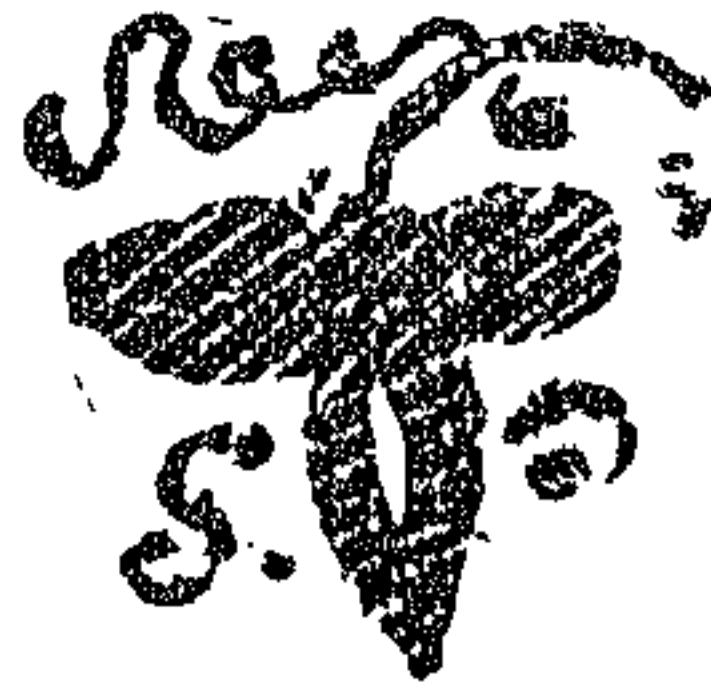
— Μωρὴ Ροῦσσα! μωρὴ κοινόχρο-
νηηηη! Μὴ σώσεις κι' ἀκούσεις παλιοθύλη-
κο! Καὶ σὰ σὲ γελάσει κανεὶς ἀπὸ δαῦ-

ἡ τραγικότης εἰς τὸν Ὅμηρον ἢ εἰς τοὺς δραματούργους—ἢ περὶ τῆς ζωῆς ἀντίληψίς των εἶναι πιθανῶς ζοφερώτερα τῆς ἡμετέρας. Ἐν ταύταις τὸ νέφος τοῦ κακοῦ διαρκῶς διασχίζεται ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τῆς ὠραιότητος. Οὕτως ὁ Ὅμηρος καταυγάζει τὸν τραγικὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ Ἑκτορος ἀπὸ τῆν Ἀνδρομάχην μὲ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ μικροῦ Ἀστυάνακτος, ὃ ὁποῖος ἐφοβήθη τὴν πατρικὴν περικεφαλαίαν. Δὲν θὰ τὸ μετεχειρίζετο βεβαίως, ἐὰν ἤθελε νὰ ἀνυψώσῃ τὴν τραγικότητα τῆς σκηνῆς. Ἀποτελεῖ ἀδικαιολόγητον τόνον αἰσιοδοξίας, τυχαῖον καὶ φυσικόν, ὡς αἱ λαμπρότεραι ἐκείναι στιγμαί, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν ζωὴν, ἂν μὴ καὶ εἰς τὰ πραγματικὰ μυθιστορήματα, ποικίλουν τὰς μελαγχολικὰς μας ὥρας. Ὁ Αἰσχύλος ἐπίσης προανακρούει τὴν αἱματηρὰν σφαγὴν τῆς Σαλαμίνας μὲ τοὺς λευκοὺς ἔκπους τῆς Αὐγῆς, τὰς ἀπηχῆσεις τῶν βράχων, τὸν ἀφρὸν τὸν λευκάζοντα ὑπὸ τὰς κώπας, καὶ, ὅτε γράφει περὶ τῆς νήσου ἔπου ἐσφάγησαν αἱ Πέρσαι, δὲν λησιμονεῖ τοὺς χοροὺς τοῦ Πανός, οἱ ὅποιοι ἄλλοτε ἐφαίδρυναν αὐτήν. Ὁ συνδυασμὸς τοῦ κάλλους καὶ τῆς τραγικότητος δύναται ἴσως νὰ φανῇ παράδοξος, ἀλλ' οὐδεὶς ἀναγνώστης δύναται νὰ κατακρίνῃ τὴν δύναμίν του. Ἡ συνδιαλλαγὴ τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων πόλων, ἡ ὁποία κατ' ἐξοχὴν χαρακτηρίζει τὴν ἑλληνικὴν ποίησιν, ὑπάρχει καὶ εἰς ἄλλας λογοτεχνίας, π. χ. εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ θανάτου τῆς Ὀφηλίας εἰς τὸν Ἀμλέτον. Ἀλλ' οὐδὲν δράμα ἐκτὸς τοῦ ἑλληνικοῦ, ἔχει τὴν κανονικὴν συνύφανσιν τῆς τραγικότητος καὶ τοῦ λυρισμοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἐξασφαλίζονται αἰσχυρότεροι τῶν ἐτυπώσεων. Ἡ λέξις ἐντύπωσις δὲν εἶναι ἡ κατάλληλος, διότι δὲν πρόκειται περὶ λογο-

τεχνικοῦ τεχνάσματος, ἀλλὰ περὶ τελείας καὶ ἐξυδερκοῦς ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς, ἀντιλήψεως ἡ ὁποία εἶναι τόσο εὐαίσθητος εἰς τὸ κάλλος, ὥστε οὐδὲν δεινὸν δύναται νὰ τὸ καταστρέψῃ, διαβλέπει ἀγλήν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τραγωδίαν καὶ ἀναλογίζεται ὅτι ἔν καὶ αἱ ζοφεραὶ ἡμέραι εἶναι πολλαί, εἶναι εὐχάριστον εἰς τὸ ὄμμα νὰ θεᾶται τὸν ἥλιον. Ἡ φιλοσοφία αὐτῆ, ἡ ὁποία ἀναδίδεται ἀπὸ ἑλληνικὴν ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν, συνίσταται εἰς πολλοὺς. Ὅσοι διαφωνοῦν μὲ τὴν φιλοσοφίαν δὲν θὰ ἀμφισβητήσουν καὶ τὸ κάλλος.

Ὁ ἑλληνισμὸς διαρκῶς ἀναγεννᾶται ἐκ τῆς τέφρας του καὶ ἔχει εὐεργετικὴν δύναμιν, θίαν περιπίπτῃ ἐκ νέου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων. Ὅσοι ἀνέγνωσαν τὴν λογοτεχνίαν τῆς ἐποχῆς τῆς ἀναζωγονήσεως τῶν κλασικῶν σπουδῶν θὰ παρετήρησαν ὅτι φέρει τὴν ἔννοιαν ἀπολυτρώσεως. Κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν, καθὼς καὶ κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα, ἡ Ἑλλὰς εἴρε τὸν κόσμον μὲ ἀλύσεις, καὶ ἔθραυσεν αὐτὰς κατέρριψε τοὺς τοίχους τοῦ δεσποτηρίου. Τὰ δεσμὰ ἦσαν διάφορα κατὰ τὰς δύο ἐποχάς, ἀλλ' ἡ ἐλευθερία ἐπανήλθεν, ἐν μέρει κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν, καὶ τελείως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Winckelmann, διὰ τῆς ὁπτασίας τοῦ ἑλληνικοῦ κάλλους. Καὶ αὐτὴ ἡ ἐποχὴ μας ἔχει πλείστας ἀλύσεις, καὶ κάλλιστα γνωρίζει τὸ ἄχθος περὶ τοῦ ὁποιοῦ ὁμιλεῖ ὁ Γκαίτε. Ἐπολλαπλασιάσαμεν τὴν ἀσχημίαν πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν ὠραιότητα καὶ αἱ συγγραφεῖς μας, γονιμώτεροι, τερπνότεροι καὶ πνευματωδέστεροι δὲν μᾶς βοήθουν εἰς τοῦτο. Δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν, ὡς ἄλλαι ἐποχαὶ εὐρον, εἰς τὴν ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν μίαν θεραπευτικὴν καὶ ἀπολυτρωτικὴν δύναμιν.

μεταφρ. ANT. M. ΙΣΗΓΟΝΗΣ

Η Γ Η

Σύ, ποὺ ἐντὸς σου ἔχει κλειστὴ τῆς οἰκουμένης ὁ ὕπνος γῆ τῆς βαθειᾶς ἀπόλαυσης καὶ γῆ τοῦ ἀναπαμοῦ, ποὺ ἡ σκοτεινὴ σου καὶ σιληρὴ καρδιὰ μουσκοβολαίει ἀπὸ τὰ κέδρα τὰ βαθειὰ καὶ ἀπ' τὶς γλυκορριζιές, σὺ 'σαι ἡ ὕδρια, ὅπου οἱ θεοὶ τὶς ἐποχὰς φυλάτνει. Ἡ Φύση σταρίζει καὶ λυγᾷ ἀπὸ πάνω σου γεροτή, σὰν τὸ πυκνὸ τὸ φύλλωμα, πῶχει ἡ βροχὴ μουσκέψει καὶ αὐλάκια ρίχνει τὰ νερὰ στὸ δρόμο τὸν ὄγρο... —Οἱ μέλισσες τῶν δωρικῶν ἀγρῶν, τὰ καλοκαίρια, ἡ εὐωδιαστὴ καὶ ὀλόθερμη νεότης τῆς γῆς, τὰ δάση, ποὺ οἱ ἀρχαῖοι βοσκοὶ τᾶχουν τραγουδημένα, οἱ μέρες καὶ ὅλες οἱ χαρὲς, —σὺ 'σαι, ἄγρια σκόνη, ἐσύ! Σὺ 'σαι ὅλη ἡ δόξα καὶ ὅλες οἱ ἀνθρώπινες ἀγάπες! Τῆς Ἰφιγένειας τὸ κορμί, ἡ καρδιὰ τοῦ Βιργιλίου, καὶ ἡ Χλόη, ποὺ τριαντάφυλλα στὰ χέρια της βαστοῦσε, στὸ χῶμα σου ἔχουν σμίξει τὴν οὐσία τους τῇ θεορμῇ. Εἶσαι ὁ βωμὸς ὁ ἀγροτικός, ὅπου, (καθὼς ὀρίζει τοῦ πεπωμένου ἢ ἀκλόνητη καὶ αἰώνια προσταγῆ) ὁ ἀνθρώπος τῇ γεμάτῃ του καρδιᾷ θὲ ν' ἀποθέσει, τὸ πεῦκο τὸ ρετσίνι, τὰ κοχύλια τοῦ ὁ γιαλός. —Ὁ εὐφορος κάμπος, ὅπου ἡ ἀνθρωπότητα κοιμᾶται, τὸ λίκνο τὸ βαθύ, ὅπου ἀναπαύεται τὸ πᾶν, ὁ κῆπος, ὅπου σμίγουνε, στίς νύχτες τῶν αἰώνων, τὰ ὄντα μὲ τὸ κάρβουνο καὶ τὸ χρυσὸ τῆς γῆς. Ὅσοι, κάτω ἀπ' τὸν αἴθριον οὐρανὸ, ἔχουν διδάξει τὴν ἀγαθὴ σοφία ἢ τὴ γελοῦμένη ἡδονή, τοὺς τάφους σου ὅλοι γνώρισαν καὶ σκόρπισαν ἐντὸς τους μιανῆς πονετικῆς ἀδελφωσύνης τὴν πνοή. Σὺ 'σαι ὅλοι οἱ πόθοι, σὺ καὶ ὅλοι οἱ ἀγῶνες τῶν ἀνθρώπων Σὺ τὸ πανέρι μὲ τοὺς φθινοπωρινοὺς καρπούς, Σὺ 'σαι ἡ πλατεῖα καὶ σίγουρη πατρίδα, σὺ τὸ πλῆθος!..

—Καρδιὰ, βαρεῖα ἀπὸ νόημα καὶ ἀπὸ ἔπαρση κενή, καὶ ἐμεῖς πρὸς τοὺς ἀμέτροτους θὰ ὀδεύσουμε ἀδελφούς μας, καὶ ἐμπρὸς μου, μὲς στὰ χέρια μου, θὰ σὲ βαστώ, καρδιὰ, γιὰ νὰ φωτίζει ἡ θέορμη σου τριγύρω τὰ σκοτάδια...

(Μετάφραση)

M. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ (*)

IV. ΤΟ ΞΥΠΝΗΜΑ

Ἡ χαρά φουσκώνει τὴν καρδιά μου καὶ μένω βυθισμένος στὸνειρόπλεμα, ποὺ μῦχει τυλημένη τὴ σκέψη μέσα σὲ μαγικά δίχτυα.

Ὅμοια τάχει ὅλα τυλημένα μ' ἀξειδιάλυτα χιλιόκομπα δέματα τόλοπυκνο μάβρο σκοτάδι, κι ἀπ' ὅλη τὴν πολιτεία δὲ βγαίνει σημάδι ζωῆς τούτη τὴν ὥρα. Παντοῦ εἶν' ἀπλωμένη μιὰ βουβόμουγγη σιγαλιά, μιὰ συχία σὰ νεκρωμῖρα, ποὺ μοιάζει μὲ μιὰ σκιαχτερὴ γαλήνη, ποὺ βασιλεύει σ' ἀπόμερο κοιμητήρι...

Ἄξαφνα, πάνου ἀπὸ τοὺς ψηλοὺς μιναρῆδες, ἀρχίσαν νάντηχουνε οἱ νυχτερινοὶ ὕμνοι καὶ νὰ διαλαλοῦνε τὴν ἀναιώνια θεοσύνη τοῦ Ἄλάχ, συντροφιασμένη μὲ τὴν παντοδυναμία τοῦ προφήτη Μουχαμέτη...

— Ἄλλά ἢ Ἄλλά... φωνάζουν οἱ χοτζιάδες γιὰ νὰ τρέξουν οἱ πιστοὶ στὸ «ναμάζι»...

Κεῖνες οἱ φωνῆς μὲ ξαφνιαίνουν καὶ μὲ συνεφέρνουν! Στὴ στιγμὴ σὰ νὰ ζωντάνεψε καὶ ἡ κοιμισμένη πολιτεία, σὰ νὰ πετάχτη ἀπὸ τὸν ὕπνο τῆς μὲ τοὺς ἄχους τῆς ψαλμουδίας!

Συνεπαρμένοι ἀπὸ τὸ νηχὸ ποὺ ξεπολύθηκε κι ἀπὸ τὰ πέντε τζιαμιά, καὶ ξεθαρεμένοι λὲς ἀπὸ τὴν ἴδια τους βουή, συντροφίεψανε κι ἄλλοι θόρυβοι, σμίξανε μὲ μιὰς πολλοὶ μαζί κι ἀμέσως μπούχλωσε μιὰ πολίβουη ἀντάρα... Ἰδια σὰν τὰ σβαρθάκια τοῦ βαρικοῦ, ποὺ ἅμα κάμει κάποιος τὴν πρώτη ἀρχὴ καὶ παρακίνηση ξεπετιόνται οὐλα μπουλούκι καὶ γιομίζουνε τὸν κάμπο μὲ τὰ «κουὰ κουὰ» τους...

Τὰ σκυλιά, ξεσηκωμένα καὶ κεῖνα ἀπὸ τὸ λάξαφνο ἀχολόγημα, ἀρχινᾶνε νὰ βαβίζουν. Ἐκεῖ σιαπάνου, ψηλά στὸ κορφοβούνι, ρυάζονται μερικά κι ἀλυχτᾶνε πα-

ράξενα καὶ τᾶγουρητιά τους, ποὺ γιομίζουνε τὶς ρεματιῆς καὶ τὰ γούπατα, σκροπᾶν δλοῦθε μιὰ σιαχτερὴ ἀνατριχίλα!..

Πάνου ὅμως ἀπ' ὄλους τοὺς θόρυβους καὶ τᾶλυχτήματα τοῦ σκυλιῶνε, ἀρχινᾶει νὰ ξεχωρίζει σὰ δυνατὸ ἀηδονολάλημα ἡ φωνὴ ἐνοῦ χότζια. Ἡ γλύκα τῆς, ποὺ ξεχύνεται ἀπὸ τὴν κορφή τοῦ μιναρῆ, τὰ περιχύνει οὐλα καὶ κατασιγάζει τὸ βίαιο κι ἀγριεμένο ἀνατάραγμά τους. Ὅπως ἡ λάψη τῆς φλόγας τραβάει τὶς πεταλούδες, ἔτσι καὶ ἡ μαγικὰ γλυκάδα τῆς λαλιᾶς τὰ συναίρνει οὐλα κι ἀκούν ἀχόρταγα τὸ ζηλεμένο νηχὸ τῆς!

— Ἀχ, νὰ εἶχα καὶ γὼ τέτοια φωνή... ξεφύτρωσε σαράκι μέσα στὴ σκέψη μου κι ἀμέσως πλημύρισε ἡ καρδιά μου ἀπὸ ζηλοφτόνια, ποὺ ἔδωξε ἀπὸ κεῖ κάθε χαρὰ κι ὀλπίδα... Σὺγκαιρα συλοῖζουμαι πὼς κι ἄλλες βολὲς ἀκόμα ἔχω ζηλεμένα χίλια δύο πράματα, χωρὶς νὰ χω καὶ γὼ κάτι νὰ μοῦ ζηλέψουν ἄλλοι!..

Πάνου σᾶφτὴ τὴ θύμηση μοῦ ἔρχετ' ἕνας ἀπολιτισμένος θυμὸς καὶ κάτι μὲ πιάνει στὸ λαιμό, σὰ νὰ θέλει νὰ μὲ πνίξει... Μοῦ τρώει τὰ σωθικά τὸ τριβέλι γιὰ τὸ τέτοιο ριζιὸ μου, ποὺ μ' ἔχει στερεωμένον ἀπ' ὅλα τὰ ζηλεμένα καλούδια...

Σὲ λίγο ἔσβησε καὶ ξεθύμανε τᾶχολόγημα κι ἀπλώθηκε ξανά τὸ σεντόνι τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς νᾶρκης στὴν πολιτεία. Μοιάζει πάλι μὲ παλιὸ κοιμητήρι καθὼς ἔσταμάτησε κάθε θόρυβος τώρα καὶ δὲν ἀκούγεται τίποτα ὅπως καὶ πρῶτα... Στὸν ἀέρα μονάχα, ψηλά, πολὺ ψηλά, ἀντηχεῖ κάτι, ποὺ φαίνεται σὰ σιγαληνὸ ἀπόφωνο τῆς ἀντάρας. Μὰ δὲν ἔχει καθόλου κεινῆς τὴν ἀγριάδα!.. Κάτι σὰν ἐβωδιασμένη γλυκιὰ γαλήνεψη ἀναβλύζει ἀπὸ ψηλά καὶ πλημυράει σὰ μοσκοβολημένη ἀπαλὴ ἔβλογια...

Εἶναι τὸ ποτάμι τῆς ζωῆς, ποῦ, ἀδιάφορο

γιὰ τὶς δικές μας ἔνοιες, τὶς στέρεψες καὶ τὶς βασανιστικὲς συλογιῆς μας, ἀναδέβεται καὶ κυλάει ξέχειλο, ἔτοιμο νὰ ξεχυθεῖ μὲ τὴν ἐρχόμενη ἀνοιξὴ καὶ νὰ ξυπνήσει γιὰ πολλὴν καιρὸ τὴν κοιμισμένη Πολιτεία, νὰ διώξει ἀπὸ πάνου τῆς τὴ χειμωνιάτικη νύκτα καὶ νᾶρκη...

V. ΤΟ ΚΕΝΤΡΙ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ

Κάποια βλοημένη κ' ἐβεργετικὴ ἀνοιξὴ καρτεροῦμε καὶ μεῖς, γιὰ νὰ ποδιώξει ἀπὸ κοντὰ μας τὴ δυστυχία ποὺ μᾶς μαραζιάζει.

Σὰν ἀνοιξὴ περιμένουμε τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ μᾶς ἀφήκουνε λῆφτερους νὰ πᾶμε στὰ σπῖτια μας καὶ στοὺς δικούς μας, ποὺ ὦραν τὴν ὥρα μᾶς καρτεροῦνε κι ὅλο ἀγναντέβουνε τὶς στραῖτες νὰ ἰδοῦνε ποῦ θὰ ξαναφάνει ὁ σύχαρημάρης νὰν τοὺς εἰπεῖ τὸν ἐρχομὸ μας...

Μὰ πόσο ἀργεῖ νὰ φτάσει ἐκεῖνη ἡ λιμπισμένη μέρα! Ὅσο κι ἂν τὴν ποθοῦμε καὶ μεῖς μαζί μὲ κείνους κι ὅσο κι ἂν τὴν ἀπαντέχουμε σὰν τὴ μεγάλη Ἀνάσταση, τόσο ἀλαργέβει καὶ μᾶς ἀφήνει νὰ βυθίζομαστε κίότερο στὴν ἀπολιπιαὶ ποὺ μᾶς τρογουρίζει...

Ναί... Τόσο ἀργεῖ καὶ ξεμακραίνει ἡ μέρα τῆς ἀπολύτρωσης καὶ τόσο βαλαντιώνεται ἡ καρδιά μας καὶ σωρωνόνται μαράζια καὶ βάσανα σὲ δάρτη...

Τώρα ποὺ ἀποδιοχτήκανε οἱ παιδιᾶτικοι στοχασμοὶ μου μαζί μὲ τὰ μαγεμένα δνειροπλέματα, ἔρχουνται ὅλα καθαρὰ στὸ νοῦ μου, χωρὶς τίποτα πλιά νὰν τὰ ξαυλώσει Ἐδιακρίγω καλὰ τὴ δυστυχία ποὺ μᾶς ἔχει ζωμένους ἀπὸ παντοῦ, μᾶς κρατεῖ γιὰ καλὰ μαγγωμένους καὶ σπαράζουμε σὰν τὴ μῖγα στὸ δίχτυ τῆς ἀράχνης... Ὅμοια ὅπως ἡ ἀράχνη ξεμοναχιάζει τὸ ζουζούνη πῶπιασε σὴ στιγμὴν παγίδα μ' ἕνα πυκνὸ πέπλο ποὺ φτάνει γύρω ἀπὸ δάρτη, ἔτσι καὶ ἡ δυστυχία μᾶς ἔχει ξεμακρῆνει ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, μὲ χίλια δυὸ πέπλα καὶ δίχτυα...

Γι' αὐτὸ ξεχάσαμε τὴν πρωτινὴ ζωὴ μας καὶ μᾶς φαίνεται πὼς ἀκούμε ξέμακρα παλαιὰ παραμῦθια, ἅμα φτάνουν στ' ἄφτια μας τὰ λόγια κανενοῦ φαντάρου: «τὸν καιρὸ ποὺ ἤμαστε στὸ χωριὸ μας... Πρὶν ἀκόμα μᾶς πάρουνε γιὰ στρατιῶτες...»

Κι ἀλήθεια, τί ξέμακρα παραμῦθια!..

Εἶναι τόσο μακριὰ κείνος ὁ φτυχισμένος καιρὸς καὶ τόσο κοντὰ ἡ τωρινὴ κατάντια μας ποὺ δὲ μᾶς ἀφήνει νὰν τὸν σκεφτοῦμε.

Μὰ ὅταν σκίζονται τὰ φανταχτερὰ πέπλα καὶ μᾶς ἔρχεται καμ' ἀχτίδα ἀπὸ τὰ περασμένα, τὰ ξυπνάει ὅλα καὶ μᾶς παίρνουνε τοῦ κυνήγου σὰν ἀγριεμένες μέλισσες!.. Ὁ πόνος μπαίνει μέσα στὴν καρδιά μας καὶ τὴ διαγουμάει!..

Κι ὅλο ἀβγαταίνει ὁ ἀημέρωτος καημὸς μας μὲ τὴ σκέψη πὼς κάθε καινούρια μέρα καινούριες πίκρες μᾶς φορτώνει. Μᾶς φαίνεται πὼς δὲ θάλαξει πλιά τὸ ἀνάποδο ριζικό μας κι ὅτι θὰ περάσουμε στὸ στρατιωτικὸ τὴ ζωὴ ποὺ μᾶς μένει ἀκόμα, θὰ ποτίζουμε μὲ ἴδρωτα τὰ φαρᾶγκια καὶ τὶς ξερόλακες, ὡς ποὺ ἕνας ἕνας θὰ πέφτουμε ξεθεωμένοι καὶ θὰ μᾶς τραφιᾶζουνε ὅπου τύχει, ἢ θὰ μᾶς ἀφήκουνε νὰ μᾶς τραβᾶνε τὰ δροῖα...

Ἐτούτη ἡ σκέψη μᾶς τριβελίζει στὸ μυαλὸ καὶ γιὰ νὰ ποφυγοῦμε τὸ βάσανο φροντίζουμε καὶ μοναχοὶ μας γιὰ τὸ πυκνὸ πλέξιμο τοῦ πέπλου...

Ἀπόψε ὅμως δὲ φέρνει ἀποτέλεσμα καμιά μας φροντίδα! Ὅχι μονάχα μιὰ ἀχτίδα, παρὰ δλόκληρη ἀστραφτερὴ φλόγα μᾶς ἤφερε στὸ νοῦ τὰ περασμένα. Κοντὰ στ' ἄλλα θυμόμαστε τὸν καιρὸ ποὺ ἀκούγαμε τὰ παραμῦθια τῆς κυρούλας μας, ξαπλωμένοι στὸ ζεστὸ χειμωνιάτικο τοῦ πατρογονικοῦ μας...

Ἀφτὰ θυμήθη κι ὁ σύντροφός μου ὁ Γιάνης, ποὺ πετάχτηκε ἄξαφνα καὶ μοῦ εἶπε:

— Ἐτώρα οἱ γεωργοὶ δὲν ἔχουνε πλιά ἐργασίες... Καθόνται μαζωμένοι ὀλόγυρα στὸ τζιάκι καὶ λένε παραμῦθια! Τὶ ἐφτυχία, ἔ;

Ἐγὼ δὲν τοῦ δίνω ἀπόκριση: στὰ μάτια μου ὅμως τρεμόσαλέβουνε τὰ δάκρυα, γιὰτι βρίσκουμαι μακριὰ ἀπὸ τὸ ζέφκι τοῦ ξενοιασμένου δουλερτῆ, ποὺ ἔχει ξετελεμένες ὅλες τὶς δουλιῆς του.

Τὶς δικές μου δουλιῆς ποῖδες τὶς φροντίζει καὶ τὶς ξετελέβει; Κοντέβουνε κίόλα νὰ σβηστοῦν ὀλότελα ἀπὸ τὴ θύμησή μου, γιὰτι ἔχω τόσον καιρὸ νὰ τὶς συλοῖστῶ! Ἐτώρα στὸ μυαλό μου ἀντιλαλεῖ ὅλο τὸ «ἕνα-δύο» ἀκατάπαφτο σὰν τὸ μονότονο σιούρημα τοῦ κουνουπιοῦ ποὺ τρογουράει

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο καὶ τέλος.

νά ρουφήξει αἷμα. . . Ἴδιο ἀσταμάτηγο
τριβέλισμα ἢ σκέπη γιὰ ὅσα ἔχω χάσει καὶ
γιὰ τὸ καλοκαίρι ποὺ θὰ ξανάρθει καὶ θὰ
μᾶς ἀρχίσουνε πάλι τὶς ἀτέλειωτες κι' ἀ-
σκοπες πορείες. Τοῦτο τὸ σαράκι μὲ γιο-
μίζει τρόμους καὶ δὲν ἀφήνει θέση γι' ἄλλο
τίποτα στὸ νού μου. . .

Ὁ Γιάνης ὁ πιστὴς καταλαβαίνει πὼς
ξύπησε τὸν πόνο μου καὶ θέλει νὰ τὸν
ἀποκοιμίσει πάλι. Γιὰ κείνο λέει :

— Μὰ καὶ οἱ γεωργοὶ ἔχουνε σωροὺς
σωροὺς σκοτούρες! . .

— Κανένας δὲν εἶναι ὀλότρελα ξένοια-
στος! . . ξιναλέει σὲ λίγο. Ὁ καθέννας ἔχει
κάποιο σαράκι καὶ τὸν τριβελλίζει. . .

Λέει κι' ἄλλα ὁ σύντροφός μου ὁ Γιάν-
νης, μὰ ὁ πόνος δὲν ἀποκοιμῆται μὲ να-
νουρίσματα. Ἴσια ἴσια ποὺ ξαγρυπνάει
πλιότερο κι' ὅλο κεντάει τὴν καρδιά καὶ τὴν
περουνιάζει μὲ τὰ σουγλερά του τσιγκέλια. . .

Στὸ μυαλό ξεφυτρώνουν χίλιες δυὸ ἔ-
γνοιες καὶ συλογιές, ποὺ βαραίνουνε τὴ
σκέπη σὰ βολίμι, κ' ἓνα «γιατί;» ξεπετιέ-
ται γιὰ ὅσα βλαπτερὰ κι' ἀνίποδα γίνονται
κι' ἀχολογᾷ σὰ βουερό ἀσταμάτηγο ξυπη-
τήρι :

— Γιατί; Γιὰ ποῖο λόγο;

* * *

Τὰ ξύλα τριζοβολᾶνε κι' ἀναδίνουνε δυ-
νατὴ πύρα. Ὁ ὕπνος ἔρχεται καὶ μ' ἀπο-
ναρκώνει. Μαζί μου ἀποναρκώνονται οἱ
σκέψεις μου κι' ὁ πόνος.

. . . Κι' ὄνειριάζομαι ἓνα ζεστό, ἀπαλό,
γλυκὸ φιλι ἀπὸ δυὸ κόκκινα σφιχτὰ χέλια,
ποὺ ὅταν ἀνοίγουνε, ἀφήνουν νὰ διαφαίνε-
ται μιὰ διπλὴ σειρὰ ἄσπρα γυαλιστερὰ δόν-
τια καὶ νᾶντιλαλεῖ ἓν' ἀσημένιο φωτεινὸ
γέλιο, ποὺ μέσα του ποντίζονται οἱ κη-
μοὶ μου. . .

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΡΙΝΗΣ

ΣΟΦΟΚΛΗΣ

Ο ΟΙΔΙΠΟΔΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΛΩΝΟ

ΣΤΑΣΙΜΟ ΠΡΩΤΟ

Στροφή Α'.

Ἦρθες στὰ μέρη, ξένε, τὰ ὁμορφότερα
τοῦ ἀλογοτρόφου τόπου μας,
στὸν Κολωνὸ μὲ τὰ λευκὰ τὰ χώματα,
ὅπου θρηνολογᾷ τὸ λιγερόφωνο
τὸ ἀηδόνι, συχνοβγαίνοντας
σὲ φάραγκα ὀλοπράσινα,
μέσα στὸ μελαψὸ κισσὸ φωλιάζοντας
καὶ στοῦ Θεοῦ τὸ φύλλωμα
τὸ ἱερό, τὸ μυριόκαρπο,
τὸ ἀνήλιαγο, τὸ ἀπάνεμο
καὶ σ' ὅποιο χειμωνόδαρμα
ὅπου ὁ Διόνυσος πάντα ὁ κρασομάνιστος,
μπαίνει μαζί μὲ τὶς θεϊκὲς βυζάχτρες του.

Ἀντιστροφή Α'.

Μὲ δρόσο οὐράνια πάντα ἀνθίζει ὁ νάρκισσος
καθημερινή, ὁ ἀνθότσαμπος,
ποὺ δυὸ τρανῶν θεενῶν παλιὸ εἶναι στόλισμα,
κ' ἡ ζαφουρά ἢ χρυσόχρωμη κι' οὐτ' οἱ ἀγρυπνες
πηγές νὰ τρέχουν παύουνε

ποτές, οἱ τροφοδότισσες
τοῦ ρέματος τοῦ Κηφισοῦ, μ' ἀδιάκοπα,
καθημερινά, τὰ χώματα
τῶν χωραφιῶν τὰ γόνιμα,
ποτίζει ὁ γοργοβλάσταρος
μὲ τὰ νερὰ τὰ γάργαρα.
Κι' οὔτε χοροὶ Μουσῶν ἐκεῖθες λείπουνε,
οὔτ' ἡ Ἀφροδίτη πάλι ἢ χρυσοχάλινη.

Στροφή Β'.

Κ' ὑπάρχει ἓνα φυτὸ ποὺ ἐγὼ δὲν ἄκουσα
νὰ ξεφυτρῶνῃ ἀφύτευτο
μήτε καὶ στὴν Ἀσίαν ἀπὸ μονάχο του,
μήτε στὸ δωρικὸ νησί τοῦ Πέλοπα,
φυτὸ ποῦναι τὸ φόβητρο γιὰ τὰ ἐχθρικά τὰ δόρατα,
καὶ ποὺ φυτρώνει πιὸ πολὺ σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴ χώρα:
τῆς παιδοτρόφας τῆς ἐληᾶς τὸ γαλανὸ τὸ φύλλωμα
ποὺ μήτε νιὸς ἢ γέροντας
στρατηγὸς μὲ τὰ χέρια του
νὰ χαλάση ἔχει δύναμη,
γιατὶ τοῦ Δία τοῦ ὑπέρμαχου
τὸ μάτι, ποὺ θωρεῖ παντοῦ καὶ πάντοτε,
κ' ἡ γαλανόματη Ἀθηνᾶ τὴν προστατεύουνε.

Ἀντιστροφή Β'.

Κ' ἓνα ἐγκώμιο θὰ κάμω ἀκόμα, ὑπέροτατο,
σ' ἐταύτη τὴ μητρόπολη,
ποὺ τοῦ μεγάλου τοῦ Θεοῦ εἶναι δώρημα,
καὶ καύκημα τῆς χώρας μας παμμέγιστο:
γιὰ τ' ἄτια, τὰ καλόθρεφτα πουλάρια, τὰ καράβια τῆς.
Τοῦ Κρόνου, ᾧ γυιέ, τὴν ἠρωσες ἐσὺ σὲ τόση δόξα,
θεῖε Ποσειδῶνα, γιατί ἐσὺ στὰ μέρη αὐτὰ νὰ κάνουνε
τὰ γκέμια ἐπρωτοδίδαξες,
ποὺ ἐξημερώνουν τ' ἄλογα.
Καὶ τὸ πλοῖο τὸ ὁμορφόκουπο,
μὲ τὰ χέρια σπρωχνόμενο,
θαυμάσια πλέει στὴ θάλασσα, πηγαίνοντας
πίσω ἀπ' τὸ νεραῖδοχορὸ τὸν ἑκατόποδο.

Μεταφρ. ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΒΕΪΝΟΓΛΟΥ

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ (*)

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

— Μέσα είναι; ρώτησε με σιγαλή φωνή.
— Δεν ξέρω, δεν την είδα σήμερα καθόλου.

— Καλά, καληνύχτα, κυρά-Παγώνα.

Περνώντας τρεχάλα το σκεπαστό διάδρομο, ο Θύμιος μπήκε στο δωμάτιο της Κατίνας. Ήταν άδειο. Στην αρχή δυσαρεστήθηκε, αλλά έπειτα, σκεπτόμενος ώριμότερα, βρήκε πώς όπωσδήποτε αυτό ήταν καλύτερο.

Άνοιξε το συρτάρι του τραπέζιου κι άρχισε να ψάχνει. Μά δεν είχε τίποτα το ενδιαφέρον. Πέρασε στη σιφονιέρα. Μ' άπειρη επιμέλεια, μέσα σε μπουκέτα λεβάντας, κοιμόνταν τα λεπτεπίλεπτα άσπρόβουχα της Κατίνας. Νευρικά, άσυναίσθητα, ο Θύμιος τα τσαλάκωνε.

Άνοιξε τη ντουλάπα. Τα φουστάνια της, λιγνά φαντάσματα, παρουσιαστήκανε. Ο Θύμιος άπορούσε. Ποτέ δεν υπολόγιζε πώς η Κατίνα είχε τόσα μεταξωτά φουστάνια.

Άπότομα, έκανε μεταβολή. Ή μόδιστα είχε μπή στο δωμάτιο.

— Θύμιο!

— Ναι;

— Τι γυρεύεις εκεί;

— Εκείνος γέλασε άργά, ψυχρά.

— ... Έσένα!

— Θέλεις τίποτα;

— Φυσικά!

— Πές μου.

— Να κουξεντιάσουμε.

Του έδειξε μιá θέση στο τραπέζι.

— Κάθισε.

Έκείνη είχε τοποθετηθεί στην άλλη άκρη, κοντά στην πόρτα.

— Σ' άκούω... έκανε μ' ένα άδέξιο χασμουρητό.

— Περιστό να παίρνης τέτοιο ύφος, αγαπητή μου. Δέ σκοπεύω να σε ρωτήσω ποτέ ήσουν. Άν θέλεις, μπορώ μάλιστα και να σου πω εγώ... άρχισε ο Θύμιος ειρωνικά.

Ή Κατίνα άνοιξε νωχελικά τὰ μπράτσα της, ξαναχασμουρήθηκε.

— Δηλαδή;

— Ήσουν στο Σπύρο.

— Μπράβο. Βλέπω πώς έχεις άντιληφθεί άκριβώς πώς έχει το ζήτημα.

Κράτησε για ένα λεπτό το στόμα άνοιχτό, άφίνοντας μετέωρο το Θύμιο.

— Αυτό θά μ' άς διευκολύνη πολύ, κατέληξε.

— Σε τί;

— Υποθέτω πώς δεν έχεις τη φιλοδοξία να με μοιραστής με το Σπύρο;

— Φυσικά. Αυτό θά παύση. Άλλωστε ο Σπύρος φεύγει.

— Όχι, άποφάσισε να μείνη.

— Ά, τότε πρέπει να κανονίσωμε άλλοιώς το ζήτημα. Θέλεις να κάνωμε ένα ταξιδάκι για κανένα μήνα;

— Γιατί;

— Ο Θύμιος κατάλαβε και πάγωσε.

— Γιατί; Για ν' άπαλλαχθούμε...

— Θά ήταν καλύτερα να π' άς μόνος...

Κυτταχτήκανε για πολλή ώρα, σιωπηλοί, ώχροι.

— Θυμάσαι τι μου έλεγες, ειπε τέλος η Κατίνα, με κατεβασμένα τα μάτια. Είμαστε ελεύθεροι να χωριστούμε...

— Τόλεγα στ' άστει! φώναξε ο Θύμιος.

— Φαντάσου, κι' εγώ το πήρα στα σοβαρά...

Ο Άμμουδιάτης σηκώθηκε, την πλησίασε. Φοβισμένη, η Κατίνα άπισθοχώρησε. Την έφταξε στην πόρτα, την έπιασε απ' το μπράτσο.

— Φτάνει πιά, ειπε με βραχνή φωνή. Ως εκεί και μη παρέκει...

— Άφισέ με, έκανε περιφρονητικά η Κατίνα.

Είχε παύσει να τον φοβάται.

— Θά σε σκοτώσω!

Του άποκρίθηκε μ' ένα γέλιο προκλητικό. Έπειτα άμως άρχισε να τρέμη. Ο Θύμιος έπαιξε με το περιστροφό του. Κάθισε σε μιá καρέκλα και περίμενε. Δεν τολμούσε ούτε να βγή, ούτε να φωνάξει, ούτε να κινηθή.

... Έξω ο σκύλος της κυρά-Παγώνας, μόνος με τη βροχή, γαύγιζε λυπητερά. Ή φωτιά στο τζάκι, έγκαταλειμμένη απ' τ' άπόγεμα, ψυχορραγούσε μέσα στις στάχτες.

— Λοιπόν;

Ο Θύμιος με τη φωνή, με το βλέμμα, μ' όλο του το είναι, τη ρωτούσε. Το πρόσωπό του φαινόταν αυτή τη στιγμή σά ράκος. Άσφαλώς δεν είχε το ύφος φονιά. Ή Κατίνα τον λυπήθηκε. Ήξερε πώς δεν έπρεπε να φοβάται πιά και ντρεπότανε για τη δύναμή της. Άλλά σκέφθηκε πώς, αυτή τη στιγμή, το ζήτημα θά κανονιζόταν εύκολότερα κι' άποφάσισε να τελειώσει.

— Λοιπόν;

— Έ, τι θέλεις;

— Δέ θά ξαναδής το Σπύρο...

— Αυτό είναι έντελώς άπίθανο. Άκουσε, Θύμιο. Πρέπει να μείνωμε καλοί φίλοι. Δέ θέλεις;

— Όχι.

— Τότε, απ' αυτή τη στιγμή είμαστε δυο έχθροι. Έκτός αν προτιμάς να με σκοτώσης.

Είχε ξεγυμνώσει το στήθος της γιατί ήταν ώρα και γιατί είχε την πεποίθηση πώς ο Θύμιος δέ θά τολμούσε να της τραβήξει. Έκείνος, κλονισμένος, την άρπάξε στην άγκαλιά του.

— Κατίνα, Κατίνα...

Ένας λυγμός έκοψε τη φωνή του.

— Κατίνα, δέ θά φύγης... Ικέτευσε.

Έκείνη δεν άποκρίθηκε.

— Μιλά, λοιπόν! Πές μου πώς δέ θά φύγης! Όχι; Επιμένεις; Μά είσαι άνένδοτη. Δέ με λυπάσαι;

Έκλαιε σε μωρό παιδί.

— Κατίνα!

— Έ, καλά, άφησέ με. Τι κλαίς; Δέν ντρέπεσαι να κλαίς;

— Ναι, ειπε ο Θύμιος, άφίνοντάς την.

Είναι άστειο. Άκουσε. Καλά, θά φύγης. Άλλά όχι άμέσως. Θέλεις να περιμένης μιá βδομάδα, να συνηθίσω λιγάκι στην ιδέα;

— Μιá βδομάδα; Τι λές!

— Τρεις μέρες...

— Άδύνατο...

— Δυό...

— Δέν μπορώ.

— Μιá...

— Καμμιά!

— Ά, έτσι λοιπόν;...

— Ναι, έτσι! έκανε η Κατίνα με πείσμα.

— Καλά.

Το πρόσωπό του είχε γίνει τραχύ. Πήρε το άδιάδροχο, το καπέλλο, την όμπρέλλα του, άνοιξε την πόρτα.

— Θύμιο...

Άπότομα γύρισε μεταμορφωμένος. Νόμιζε πώς θάλεγε κάτι, θά τον συγκρατούσε.

— Έέχασες το περιστροφό σου...

Το πήρε σιγά-σιγά, το έβαλε στην τσέπη και πήγε να βγή.

— Καληνύχτα, Θύμιο...

Την κύτταξε. Μισόγυμνη, προκλητική, άπαλοφωτισμένη, του φάνηκε πιό ώρα και σκληρή άπό ποτέ.

Έκλεισε βαρειά την πόρτα, χωρίς να της δώση άπάντηση.

* *

Μικρά φώτα της νύχτας, θαμπωμένα απ' τη βροχή, τι άπαλά, τι ήρεμα, τι γλυκά που λάμπετε! Τι άπίστευτα γλυκά...

* *

Το ξενοδοχείο του Σπύρου ήταν σε μιá πάροδο της όδοσ Πανεπιστημίου. Κολοσός άπό τσιμέντο, έκανε σ' όλους έντύπωση για την πάστρα και την τάξη του. Πάρα πολύ μεγάλη τάξη... Ούτε άργόσχολοι στο χώλλ, ούτε φλύαρα γκαρσόνια, ούτε φωνές, ούτε φασαρία.

Ο Θύμιος πλησίασε το γραφείο της διευθύντριας. Άλλά έπειδή δεν ήταν εκεί, σκέφθηκε να κυττάξη τον πίνακα των ενόικων. Ο Σπύρος ήταν στο δωμάτιό του. Μπήκε

(*) Συνέχεια άπό το προηγούμενο.

Ἄλλὰ τί ἦταν αὐτὴ ἡ ἀδυναμία; Κάτι σὰν ἐπιθυμία. Φοβερὰ γλυκό. Ἀπατηλό. Ἀκατανίκητο. Ἀκαθόριστο.

Μὰ γιατί ἀκαθόριστο; Στὴν ψυχολογικὴ κατάσταση ποὺ βρισκόταν ὁ Θύμιος, δὲν μπορούσε ν' ἀνεχθῆ ἀοριστίες. Ἄλλωστε κάθε τι φέρει μέσα του καὶ μιὰ διευκρίνιση ὅπωςδὴποτε. Ἐὸ ζήτημα εἶναι νὰ βρῆς τὸ σημεῖο ἀπ' ὅπου θὰ μπορέσης νὰ τὴν ἀντιληφθῆς. Καὶ προφανῶς ὁ Θύμιος δὲν τὸ εἶχε βρῆ ἀκόμα. Ἴσως γιατί ἦταν ἔξω ἀπ' αὐτόν. Καὶ τότε θὰ ἔπρεπε κι' αὐτὸς νὰ βγῆ ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του.

Ἐδῶ κάποιος ἀδιάκριτος τὸν διέκοψε. Ἦταν ἔτοιμος νὰ φωνάξῃ, νὰ βρῆ, ἀλλὰ στάθηκε, ἔκανε ἓνα κίνημα ἀνακουφίσεως. Ἦταν ὁ ἀτυχομικὸς ρεπορτέρ.

Τοῦ ἔδωσε τὶς διορθώσεις.

Ὁ Θύμιος βιαστικά, ἀνυπέμονα, τὶς φυλλομέτρησε καὶ τέλος κράτησε κάτι φύλλα.

Καὶ ἄλλη αὐτοκτονία;

«Ὁ Σπύρος Μυσαρᾶς, ὁ ἐσχάτως διορισθεὶς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὴν ἔδραν τῆς Ἱστορίας, κατοικῶν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον «Μόντε-Κάρλο», εὐρέθη χθὲς περὶ τὸ μεσονύκτιον, εἰς τὸ δωμάτιόν του, νεκρός. Ἐνας ὑπὸ κρηπίδας τοῦ ξενοδοχείου, παρατηρήσας ἡμιάνοικτον τὴν θύραν, εἰσῆλθεν καὶ ἀντελήφθη τὸν ἀτυχῆ καθηγητὴν κατακείμενον ἐπὶ τοῦ πατώματος, πρὸ τῆς κλίνης του, εἰς πλήμμυραν αἵματος. Πλησίον του εὐρέθη τὸ περιστροφον, μὲ τὸ ὁποῖον, κατὰ πάσαν πιθανότητα, ἠτύχτην ἦτο. Καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ ἑπιπέδου κληθεὶς ἀμέσως, ἐδήλωσεν ὅτι κατὰ τὴν ἀντίληψίν του πρόκειται περὶ αὐτοκτονίας. Τὸ αὐτὸ προκύπτει καὶ ἐκ μιᾶς κατατεμαχισμένης ἐπιστολῆς, ἣ ἐποῖα εὐρέθη εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων καὶ ἣ ὁποῖα ἀνημυθύνετο εἰς φίλον τοῦ μακαρίτου. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεώς της—κατόπιν συναρμολογίσεως—διεπιστώθη ἔτι ὁ ἀτυχῆς Μυσαρᾶς εἶχε συνδεθεὶ ἐρωτικῶς μὲ κάποιαν νέαν ὀνόματι Κατίνα καὶ αἱ σχέσεις αὐταί, δεδομένου ὅτι ἦτο νυμφευμένος καὶ πατὴρ τριῶν τέκνων, εἶχον καταστῆ δι' αὐτὸν μαρτύριον. Δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ λάβῃ ἀπόφασιν καὶ παραπονεῖται εἰς τὸν φίλον του διότι τὸν παρεξήγησεν. Ἐν τέλει, φαίνεται, περιελθὼν εἰς ἀπόγνωσιν, ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν ζωὴν του».

Ὁ Θύμιος ἐπέστρεψε τὶς διορθώσεις στὸ ρεπορτέρ.

— Καλὰ εἶναι, εἶπε.

— Δὲ θὰ διαβάσετε τὰ ἄλλα;

— Ὁχι. Περιττό. Συνήθισες πιά στὸ ἕφος τῆς ἐφημερίδος μας. Ἐχω ἐμπιστοσύνη σὲ σένα...

Σώπασε κι' ἔπειτα, ἀδιάφορα, πρόσθεσε:

— Δὲ μοῦ λές; Εἶδες ἐσὺ αὐτὸ τὸ γράμμα;

— Ναί.

— Δὲ γράφει τ' ὄνομα τοῦ φίλου;

— Ὁχι, λέει ἀπλῶς ἄγαπητέ μου φίλε.

— Καλὰ. Πήγαινε.

Ἦταν πάλι μόνος, μόνος μὲ τὸν ἑαυτὸ του.

— Ἐὸ ἐγκλημα καὶ ἡ τιμωρία, σκέφθηκε.

Δὲν μπορούσε νὰ μὴν ὁμολογήσῃ στὸν ἑαυτὸ του πὼς ἦταν ὀλίγο ἀπογοητευμένος. Εἶχε τόσο ὑπολογίσει στὴ σύλληψή του, ποὺ εἶχε ἐγκατασταθῆ στὸ μυαλό του σὰν πραγματικότητα καὶ τοῦ ἦταν δύσκολο νὰ τὴ βγάλῃ.

Ἀσφαλῶς θὰ ἔπεφτε ραγδαία βροχὴ σὲ λίγο. Ἴδρωσε, ἴδρωσε, ἴδρωσε ἀπελπιστικά. Ὁγκωμένος ὁ ἴδρος κυλοῦσε σὲ μικρὰ ρυάκια πίσω ἀπ' τ' αὐτί, ἔδρευε τὰ ροῦχα του ποὺ κολλοῦσανε πάνω στὸ δέρμα του, τὸν σφίγγανε καὶ τὸν στενοχωροῦσαν.

Ἡ Ἡδῆ, ἡ Μαρίκα κι' ὁ Νίκος. Θυμότανε μιὰ φωτογραφία ποὺ τοῦ εἶχε δεῖξει ὁ παλιὸς ὁ φίλος του, ὁ νέος μακαρίτης. Ἐἰ ἀτεχνῆ φωτογραφία! Ἐὰ τρία παιδάκια, ξαπλωμένα σὲ μιὰ προδιὰ, μοιάζανε μὲ γατάκια. Ἡ Ἡδῆ προπύκτων ἦταν φοβερή, σὰν νὰ ἔκλαιε. Ἐἰ παλιὰ φωτογραφία, κι' ὅμως τί ἀληθινή! Γιατί φυσικά, ὁ Θύμιος δὲν εἶχε τὴν παραμικρὴ ἀμφισβολία, πὼς τὰ τρία παιδιὰ ἀγκαλιασμένα τώρα, ὅπως στὴν παλιὰ φωτογραφία, θὰ κλαίγανε ἀτελείωτα, σπαραχτικά.

Θὰ ἤθελε πολὺ νὰ τὴν εἶχε αὐτὴ τὴ φωτογραφία. Τόσο παλιὰ καὶ μικρὴ καὶ ξεθωριασμένη! Δὲ θὰ καταδεχότανε νὰ τὴν πάρῃ κανεὶς. Οὔτε ἐκεῖνος ἄλλωστε. Ἦθελε μόνο νὰ δῆ τὴν Ἡδῆ ποὺ φαίνετο σὰ νὰ κλαίῃ. Ἴσως καὶ νὰ ἔκλαιε σ' ἀλήθεια. Τὰ παιδιὰ ἔχουν τὰ δάκρυα τόσο εὐκόλα... Μιὰ τοιμιὰ νὰ τῆς εἶχε καθίσει ὁ Νίκος, μιὰ σπρωξιά ἡ Μαρίκα, καὶ ἡ ἀστείρευτη γοητευτικὴ πηγὴ εἶχε ἀναδύσει. Καὶ τότε, φυσικά, ἡ συγγένεια μὲ τὴν παραῦσα στιγμὴ θὰ ἦταν ζωηρότερη, σὰν ἀδερφή.

Σηκώθηκε κι' ἄρχισε νὰ ντύνεται. Ἡ μέρα σιγά-σιγά ἔπαιρνε χρώματα πρὸς ὑγιεινά. Ἐνα κίτρινο τραπέζιο, σὰ ρετσίνα παγωμένη, ἀπλώθηκε στὰ σανίδια τοῦ πατώματος. Ἀλλὰ ἡ ἀτμόσφαιρα ἦταν πάντα ἀσφυκτική. Ἐκτὸς ἀν' ὁ Θύμιος δὲν εἶχε πιά τὴ δύναμιν νὰ προσαρμωθῆ στὸ περιβάλλον του.

Ἐκείνη ἡ φωτογραφία! Ἐἰ τρομερὲς ποὺ εἶναι αἱ φωτογραφίες κάποιες φορές... Δὲν εἶναι εἰκόνας, εἶναι κόσμοι καταθλιπτικοί, ἀπειροί, ὀγκώδεις, τόσο ποὺ δὲν τοὺς χωράει τὸ λογικό.

Ἐκείνη ἡ φωτογραφία!

Ἡ ἀναπνοὴ τοῦ Θύμιου εἶχε γίνει ἀγωνιώδης.

Δὲ θυμότανε πιά, δὲ θυμότανε καθόλου τὴν ἔκφραση τοῦ προσώπου τῆς Μαρίκας, τοῦ Νίκου.

— ... Ἴσως γιατί κλαίγανε καὶ κείνοι, σκέφθηκε.

Μὰ κλαίγανε; Δὲν ἦταν φυσικὸ νὰ κλαίῃ κι' ἡ Ἡδῆ, κι' ἡ Μαρίκα, κι' ὁ Νίκος. Σὲ μιὰ φωτογραφία δὲν κλαίει κανεὶς. Ἡ Μαρίκα τουλάχιστον, ἡ Μαρίκα ποὺ δὲν ἔκλαιγε ποτέ της. Ναί, ἀσφαλῶς ἡ Μαρίκα δὲν ἔκλαιγε, οὔτε ἴσως τώρα. Γιατί ἡ Μαρίκα δὲν ἦταν σὰν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὅταν τὴν εἶχε ἀντικρύσει ὁ Θύμιος, δὲν εἶχε ἀποκομίσει τὴν ἐντύπωση κάποιας ψυχρότητας, κάποιας ἀδιαφορίας, κάποιου ἐγωῖσμοῦ ἀπε-

χθοῦς; Ἐὸ ζήτημα ἦταν νὰ βρῆ ποτε τὴν εἶχε δεῖ. Κι' ἐπειδὴ δὲν τὸ βρισκε, ἄρχισε καὶ κείνος, μὲ τὴ σειρά του, νὰ κλαίῃ...

* *

Ὁ Θύμιος σηκώθηκε, σκουπίζοντας τὸ ὑγρὸ πρόσωπό του.

— Μπρός! εἶπε.

Ἦταν ἡ Κατίνα.

— Ἀ, ἐσὺ 'σαι, ἀγάπη μου; Πὼς βρέθηκες ἐδῶ;

Παρατηροῦσε τὰ ροῦχα, τὸ πρόσωπό της γιὰ νὰ βρῆ τὴ σφραγίδα τοῦ θανάτου. Γιὰ πείσμα του, ἴσως, ἡ Κατίνα δὲν εἶχε χάσει τίποτα ἀπ' τὴ φρεσκάδα της.

— Πῆγα στὸ γραφεῖο σου. Μοῦ εἶπαν πὼς δὲ θάβγαινες ἔξω.

Ἡ φωνὴ της ἔξαφνα τὴν εἶχε προδώσει. Μεταρσιωμένος ἀπὸ χαρὰ, ὁ Θύμιος εἶχε ἀναγνωρίσει τὴ σφραγίδα τοῦ θανάτου.

— Ναί. Βλέπεις, χτὲς τὸ βράδυ γύρισα σὲς ἔξω τὸ πρῶτ' σπῆτι μου...

Συλλογίστηκε πὼς αὐτὸ μπορούσε νὰ γίνῃ πλοῦσιο σ' ὑπονοούμενα.

— Καὶ κάνει τώρα πιά πολὺ ψύχρα τὴν αὐγὴ... κατέληξε μ' ἓνα πονηρὸ γέλιο.

Ἡ Κατίνα τὸν εἶχε πλησιάσει, τοῦ τραβοῦσε τὸ σακκάκι, χλωμὴ ἀπὸ λύσσα κι' ἀγανάκτηση.

(Ἀκολουθεῖ).

ΨΥΧΗ

Τὴν ὥρα ποὺ κατάματα κυττάζω ἐγὼ τὸν ἥλιο,
τὸ λούλουδο καὶ τὸ πουλί, τὸ δέντρο, τὸ φεγγάρι,
τὸ σχῆμα τους ἢ φευγαλέα ψυχὴ μου πάει νὰ πάρει.
Τὴν ὥρα ποὺ κατάματα κυττάζω ἐγὼ τὸν ἥλιο,
φωτίζεται τὸ σκοτεινὸ τοῦ εἶναι μου ὡς μέσα σπήλιο
καὶ ξεχωρίζω δαίμονα γραμμένο τότε ἀχνάρι,
Τὴν ὥρα ποὺ κατάματα κυττάζω ἐγὼ τὸν ἥλιο,
γίνομαι ὁ ἥλιος, τὸ πουλί, τὸ δέντρο, τὸ φεγγάρι.

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΜΕ ΤΑ ΟΛΟΦΩΤΑ ΧΕΡΙΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ (*)

— Αύτη τη φορά, φώναξα, δε θα την αφήσω την αδελφή σας να ξεακολουθήσει...

Μ' έκοψε :

— Κι' εγώ σας παρακαλώ να περιμείνετε να ρθώτε πρώτα στο Σαλν-Κριστόλ, για να την κρίνετε !

— Ξέρετε πολύ καλά πως ποτέ δε θα ρθώ να σας φερτωθώ εκεί κάτω !

(*) Συνέχεια από το προηγούμενο.

— Θα ρθώτε, έστω και μόνο για χάρη δική μου, αφού θα περάσω εκεί τις μέρες της άδειας μου !

— Η αδελφή σας απαιτεί κιόλα να της κρατάτε συντροφιά :

— Η ιδέα πως — πάντα γι' αυτήν — είχε στο νου του να θυσιάσει τις είκοσι μίζερές μέρες που το Κράτος χαρίζει γι' αντάλλαγμα ενός χρόνου δουλειάς, μ' έκανε ακόμα πιο έξω φρενών απ' ε, τι ήμουνα.

— Κάνετε λάθος, είπε. Η αδελφή μου δεν έχει καμιά σχέση μ' αυτό το σχέδιο. Έχω κι' εγώ ν' αποχτήσω κάποιες συνήθειες, εκεί κάτω... Έν τω μεταξύ, ως που να το καταφέρω αυτό, μάς φτάνει το παρόν. Ας λυπόμαστε καλύτερα για το μπαλκόνι που χάνουμε !

Συγχρόνως, γύρισε να το κυτάξει, και με μιάς, σασιασμένος, ανακάλυψε σ' αυτόν έναν καινούργιο άνθρωπο. Ξεακολουθήσε, θαρρείς, να μιλάει για τον εαυτό του μονάχα, τα λόγια του όμως κι' οι κινήσεις του ήταν γιομάτα παλμό :

— Αυτό το μπαλκόνι δεν το χάρηκα παρά τη νύχτα ! Κι' έπειτα, τί ; Τό αγαπούσα, γιατί ποτέ, εκεί, δεν αισθανόμουνά μόνος. Δεν είσαι μόνος όταν μιιά πολιτεία δλόκληρη βρίσκεται κάτω απ' τα πόδια σου, έστω κι' αν είναι σαν κοιμισμένη, έστω κι' αν δεν έχει, για να της δίνουν ζωή, παρά κάποια φανάρια του γκαζιού στητά στο πεζοδρόμιο, ή έναν

... όταν μιιά πολιτεία δλόκληρη βρίσκεται κάτω απ' τα πόδια σου...

άστυφλάκα που, με την πλάτη κολλημένη στον τοίχο, προσπαθεί να ξεχάσει τη βάρδια του με το ν' αποκοιμιέται ορθός !

— Αν δε λυπόσαστε που χάνετε παρά τη θέα ενός φαναριού, σας ειδοποιώ πως φανάρια υπάρχουνε και στην οδόν Ίουδαϊκής, μουρμούρισα, κοροϊδεύοντας.

Αύτη ή είρωνεία τόν απέλιπσε.

— Μην άστειεύόσκατε, άπάντησε ξερά. Σεις, που στη ζωή σας δε θα γνωρίσετε ποτέ την έξοχή, καταλαβαίνω πολύ καλά πως δε θα δίνατε καμιά σημασία αν θάχατε να κτοικήσετε στο βάλτος μιάς αυλής, όπως εγώ, εκεί που πάω. Έρώ, με τη σκέψη μονάχα της σιωπής που θα με κυκλώνει τη νύχτα, νιώθω την ψυχή μου να πνίγεται. Θα μου φίνεται πως κοιμάμαι, από τζ τώρα, στο Σαλν-Κριστόλ !

— Ω ! είπα ξανά, πόσοι δε θα επιθυμούσαν μιιά τέτοια ήσυχία !

Τότε, για δεύτερη φορά, το κορμί του τραντάχτηκε.

— Ζήσατε ποτέ σας σέ χωριό, έσεις ; Όχι ; Δοιπόν, πως μπορείτε να ξέρετε τί είναι ή ήσυχία που λέτε ; Θύρυδος κανένας, — και μόνο τα σκουλλίκια, μέσα σέ κάποιο δοκάρι, ή ο άγέρας, ανάμεσα στα κερκιδία της σοφίτας. Η αίσθηση μιάς έγκατάλειψης, μιάς μοναξιάς στο κενό κάποιας άπεραντασύνης σκοταδιασμένης, τό βούλιαγμα μέτα σ' ένχν ώκεανό από γής, όπου όλα πάλλονται, ζούνε, χωρίς τίποτα να κουνιέται... Δέ μπορείτε ούτε να φωνάξετε βγήθεια, τόσο φοβάσαι μ'ήν ή φωνή σου φέρει πλέρια την καταστροφή ! Και παντού, ή σκέψη ή βαρυνιστική του θάνατου, ενός θάνατου που μχντεύεις πως τριγυρίζει κάτω απ' τό παράθυρο, και που βιάζεται να σέ πάρει, γιατί κι' εκείνος πλήττει... Ένώ, στην πολιτεία !... Η πολιτεία, βλέπετε, δεν κοιμάται ποτέ δλότελα, κι' ο θάνατος, εκεί, έχει τόσες δουλιές που δεν έχει καιρό να σταθεί να παραφυλάξει... Με κοροϊδεύατε που σας έλεγα πως τ' αγαπάω, αυτό τζ φανάρια του γκαζιού. Μάλιστα ! Τ' αγαπάω ! Είναι τό φώς που θα βροστάξει ως την αύγή. Κι' ακόμα, αγαπάω τζ κλεφτά ζευγαράκια που τζ φανάρια, όπως περνάνε, τζ φωτίζουνε, και τόν κουρελόλογο που τζ πλησιάζει για να ψάξει τό πανέρι του, και τό κάρο με τζ λαχανικά που, με τό πέρασμά του, θα

κάμει τη φλόγα τους να πεταλουδίσει. Αγαπάω ακόμα και τό τράμ που θα στριγγλίσει, τζ ξημερώματα, πάνω σ' αύτη τη στροφή της γραμμής του, και θα με τινάξει από τόν ύπνο μου !

— Γιατί τό Σαλν-Κριστόλ σας κάνει τόσο φόβο ; είπα σχεδόν χωρίς να θέλω. !

— Η πικρή μου λές και διάλυσε αυτό τό κύμα του λυρισμού που με σάστιζε.

— Δέ μου κάνει φόβο. Δέν έχω καμιάν όρεξη να ζήσω εκεί, όπως και στο καινούργιο μου δωμάτιο τίποτ' άλλο. Αλλωστε, δέν ξέρω για ποιό λόγο μιλάω για δλ' αυτά. Στο κάτω-κάτω, αυτά δέν είναι παρά συνήθειες, — κι' οι συνήθειες ενός έργένη μπορεί πολύ καλά να καταπατηθούνε, χωρίς ο κόσμος να κακοπεράσει...

— Έδγαλε τό κλειδί του και πλησίασε στην πόρτα του.

— Ώρεδουάρ αύριο...

— Μιά στιγμή ! φώναξα. Πρίν χωριστούμε απόψε, θάθελα... — αύτη ή καινούργια άλλαγή θάνατι τελοσπάντων ή τελευταία ;

Γύρισε, μ' ένα ύφος κουρασμένο.

— Για να σας άπαντήσω, θάπρεπε να ξέρω τί μου έτοιμάζουν οι μέρες που μούρχονται...

— Μζ, από την πείρα σας, λέτε πως θάνατι άνάγκη να κάμετε κι' άλλες θυσιές ;

— Δέ σας καταλαβαίνω πιζ.

— Ωστόσο, τίποτα δέν είναι πιο ξάστερο, μου φαίνεται. Με την πρόφαση πως δέν ξέρετε τους πόρους σας, ή αδελφή σας σας έχμεταλλεύεται. Αν, για να σταματήσουν τζ έξοδα, δέ χρειάζεται παρά να μάθει δρισμένα πράματα, νομίζω πως είναι ώρα να σας κάμει κανείς αύτη τη χάρη.

Μιά κραυγή, πνιγμένη :

— Δέν πιστεύω να χετε στο νου σας να της γράψετε ;

— Απόψε κιόλα.

— Σας τό άπαγορεύω ! Δέν έχετε τό δικαίωμα !

— Τό δικαίωμα μου τό δίνει ή φίλια μου, που είν' άποφασισμένη να σας σώσει έστω και χωρίς τη θέλησή σας !

Με σκέπασε μ' ένα χαμένο βλέμμα :

— Κι' αν σας όρκιστώ, εγώ, πως γράφοντας στην αδελφή μου δε θα κάνετε τίποτ' άλλο παρά να προσθέσετε έναν καιμό παραπάνου στην τωρινή μου ζωή ; Νομί-

Ζετέ πῶς δὲν ἔχω ἔγνοιες παρά μοναχὰ στὸ Σαιν-Κριστόλ :

Καὶ χωρὶς νὰ περιμένει ἀπάντηση, βύθισε τὸ κλειδί στὴν κλειδαριά, ἔσπρωξε τὴν πόρτα καὶ χάθηκε.

Γύρισα σπῆτι μου, χωρὶς νὰ ξέρω τί νὰ σκεφτώ. "Ὡστε, μετὰ τὸ νὰ προσέχω μόνο τὰ γεγονότα ποὺ ἤξερα, δὲν τὰχα καταλάβει δλα ! Κάτι ἄλλο, ποὺ μοῦ ξέφευγε, προκαλοῦσε τὴν ἀγωνία τοῦ Ἑοντά. "Ἐγνοιες ὄχι ἀπὸ τὸ Σαιν-Κριστόλ, εἶπε. "Ἔστω,—μὰ ποιές ; "Ἦτανε τὰχα γιὰ τὴ γυναίκα ποὺ εἶχε ἀγαπήσει, ἢ γιὰ τίποτα περιπέτειες πρὸ παλιές ; Πάντως, τὸ νὰ γράψω, ὅπως εἶχα συλλογιστεῖ, μοῦ φαινότανε τώρα ἐπικίνδυνο ἢ ἀνώφελο. Δὲν εἶχα παρά νὰ περιμένω. "Ἀπὸ τὴ στάση ἄλλωστε τοῦ Ἑοντά, τίς ἄλλες μέρες ποὺ ἀκολούθησαν ἐκεῖνο τὸ βράδυ, δὲ μοῦμενε καμιά ἀμφιβολία πῶς πολὺ γρήγορα δλα θὰ ξεδιαλύνονταν.

Ἐκεῖνος εἶχε μετακομίσει. Μετακομίζω εἶναι πολὺ μεγάλος λόγος ὅταν πρόκειται γιὰ ἕναν ὑπάλληλο. Μερικὰ βιβλία, καμιά φορὰ κάποια λιθογραφία, κι' ὄλα τ' ἄλλα σ' ἕνα μπαρούλο. "Ὅταν ὁμως πῆγα νὰ ἰδῶ τὴν ἐγκατάστασή του στὴν ὁδὸν Ἰουδαϊκῆς, παρατήρησα πῶς τὸ μπαρούλο δὲν εἶχε ἀκόμα ἀδειαστεῖ, κι' ὄλα τ' ἄλλα ἦτανε σκορπισμένα ὅπου-ὅπου. "Ὁ Ἑοντά, μόνις εἶχε φτάσει, λές καὶ φοβότανε πῶς δὲ θὰ μένε πολὺν καιρό.

Ἐπίσης, παρατήρησα πῶς τώρα βίστερα ἔπεργε τὰ πράματα μετὰ πολὺ λιγώτερη ἐγκαρτέρηση. Αὐτὸς ὁ συνήθως τόσο ἐπιφυλαχτικός, τώρα, ὅταν μιλοῦσε, δὲν ἀντεχε νὰ μὴ ξαναφέρει τὴν κουβέντα στὴν κατάστασή του, καὶ τὰ λόγια του ἦτανε πάντα πικρά. Ἑλοσπάντων, ἀπὸ τὴν ἀδιάκοπη ἀνησυχία ποὺ τυραννοῦσε τὸ πρόσωπό του τὸ καλόβολο, θάλεγε πῶς φοβότανε παντοῦ μὴ συναντήσει κάποιον ἐχθρὸ μυστηριακό.

"Ἐξω ἀπ' αὐτὰ τὰ φαινόμενα, ποὺ βέβαια μόνον ἔγώ θὰ τὰχα προσέξει, ἀφοῦ μόνο ἕνας φίλος θὰ μπορούσε νὰ τ' ἀντιληφθεῖ, κανένα σημάδι γιὰ νὰ με ὀδηγήσει. Ἀπεναντίας, λές κι' εἶχαν ὄλα ξαναπάρει τὸ δρόμο τους τὸν κανονικό. "Ὡς κι' αὐτὴ ἢ ἀδελφή του θάχε πάψει, φαίνεται, νὰ τοῦ ζητάει, γιὰτὶ μιὰ μέρα μοῦπε.

— Δόξα σοὶ ὁ Θεὸς ! Σεμπέρδεψα πιά μετὰ τὸ Σαιν-Κριστόλ !

Κι' αὐτὸ μ' ἕνα τέτοιον τόνο στὴ φωνή ποὺ δὲν ἀφῆνε καμιάν ἀμφιβολία.

Κι' ὁμως, τὸ ξαναλέω, ἤμουν στ' ἀναμένον κάρβουνο. Εἶχα ἕνα εἶδος παράξενου προαισθήματος, κι' ἀνησυχούσα καὶ γι' αὐτὸν καὶ γιὰ μένα. "Ἐνωθα πῶς κάτι μ' ἀπειλοῦσε, σὰ νάχε νὰ με φτάσει καὶ μένα τὸ κακὸ ποὺ θὰ τοῦ ρχότανε.

Κάνουμε πολὺ κακὰ νὰ μὴ δίνουμε σημασία σὲ κάτι τέτοια ἑσωτερικὰ προσηνύματα. Εἶναι ἡ πρώτη ἀμυνα τοῦ εἶναι μας κατὰ τῆς ἰδέλλας ποὺ ὁ δρίζοντας κρύβει. Δυστυχῶς, τὸ προαίσθημά μου δὲ με γέλασε. Δέκα μέρες μόνις μετὰ ποὺ πῆγα στὴν ὁδὸν Ἰουδαϊκῆς, τὸ μυστήριό ξεδιαλύνονταν, κι' αὐτὴ τὴ φορὰ, κι' ἐκεῖνον καὶ μένα, μὰς σάρωνε τὸ δρολάπι . . .

Μοῦ φαίνεται πῶς βλέπω ἀκόμα τὴ σκηνή. Εἶχα φάει νωρίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, κι' ἔμπαινα στὸ καφενεῖο τῆς Ροτόντας νομιζοντας πῶς θὰ μουν γιατὰ καλὰ πρῶτος, ὅταν βλέπω τὸν Ἑοντά ποὺ ἦτανε κιόλα καθισμένος καὶ ποὺ, μόνις παρουσιάζομαι, σηκώνεται, τρέχει πρὸς ἐμέ.

— Ἐπιτέλους, ἤρθατε !
— Καὶ γὼ ποὺ νόμιζα πῶς ἤρθα ἐνωρίς !
Μὰ τί ἔχετε ;

— Σὰς περιμένα γιὰ νὰ σὰς ἀποχαιρετήσω.
"Ἐκαμ κατὰ πίσω, κατάπληκτος.

— Νὰ μ' ἀποχαιρετήσετε ! . . Φεύγετε γιὰ ταξίδι ;

— Καθόλου . . . Ἡ δυσμέγεια . . . Μὲ μεταθέτουν !

Μιλοῦσε κόβοντας τίς συλλαβές, σὰ νάτανε λαχανισμένος. Κι' ἀλήθεια μ' ὄλο ποὺ κρατοῦσε τὴν ψυχραιμία του, τὰ χέρια του καὶ τὰ χείλια του, ποὺ τρέμανε, φανέρωναν μιὰ ἀνίκητη ταραχή.

Γρήγορα-γρήγορα, μετὰ τὴν ψυχὴ ναυαγισμένη ἀπὸ τὴ σκέψη πῶς ἴσως αὐτὴ ἦταν ἡ στερνή μας βραδυά, τὸν ξαναπάω στὴ συνηθισμένη μας θέση, κάθομαι ἀπέναντί του, τὸν κυττάω, καὶ μένουμε ἔτσι ἀκίνητοι, μετὰ τὸ λαιμὸ σφιγμένο ἀπὸ μιὰ θλίψη ἀκόμα ἀκαθόριστη, περιμένοντας δὲν ξέρω τί ποὺ δὲ θάρθει . . .

Ἐπιτέλους, καταφέρνω ν' ἀρθρῶσω :
— Καὶ ποῦ θέλουν νὰ σὰς στείλουν ;
— Στὸ Κάστρ.

Δὲν ξέρω, ἀλήθεια, γιὰτὶ τὸ ρωτάω αὐτὸ. Τί με μέλει νὰ εἶναι στὸ Κάστρ ἢ στὸ Κεντέρ,

μὰ καὶ δὲ θὰ μπορούμε πιά νὰ βλέπομαστε !
"Ἐπειτα, ἢ ἐπανάσταση ;

— Καὶ δεχόμαστε ;
Εἶναι ἡ σειρά του νὰ τὰ χάσει. Θάχε γούστο τώρα ἕνας ὑπάλληλος, ἔστω καὶ τμηματάρχης, νὰ συλλογιστεῖ νὰ πετάξει κατὰ πρόσωπο τῶν προϊσταμένων του μιὰν ἀρνηση ποὺ θὰ ἰσοδυναμοῦσε μετὰ τὴν παραίτησή του !

Ξαναρχίζω :
— Ἄλλωστε, λέτε γιὰ δυσμέγεια μὰ καλὰ. τί ἔχουν ἐναντίον σας ; Τί ἀφορμές ;

— Τὶς καταλαβαίνετε πολὺ καλά, μοῦ φαίνεται, εἶπε μετὰ πόνο. "Ἦστε ἀπὸ ἕνα τέτοιο χάλασμα, ὁ Διευθυντής . . .

Δὲν τελειώνει. "Ὁ, τι εἶπε, φτάνει. Ἀλήθεια, εἶχα ξεχάσει τὴ βέβαιη ἐκδίκηση τοῦ Διευθυντή. "Ὡστε, γιὰ νὰ χαθεῖ τόσο πολὺ ἡ παλιὰ μου διορατικότητα, ἀρκεῖ ποὺ ἀνακατεῦθηκαν στὴν ὑπόθεση τὰ προσωπικὰ αἰσθημάτά μου ! "Ἀξαφνα, νὰ τὴν ποὺ ξαναρχεται,—πολὺ ἀργά. Χωρὶς νὰ ναι ἀνάγκη νὰ πει ὁ Ἑοντά περισσότερα, ξέρω τώρα ἀπὸ τί ὑπόφερε. Ὁ μυστηριακὸς ἐχθρὸς φανερώναται. Ἀπὸ ἐκδίκηση, χωρὶς οὔτε κἀν νὰ τὸ λείνι, μόνο καὶ μόνο μετὰ τὸ νὰ δείχνει πῶς δὲν ἐνδιαφέρεται πιά γιὰ ἕναν ὑπάλληλο ποὺ ἦτανε πρὶν ὁ εὐνοούμενος, ὁ Διευθυντής ἄλλαξε, ἔκανε ἀνου-κάτου, φαρμάκωσε τὴν καθημερινή ζωὴ τοῦ Ἑοντά !

"Ὅποιος δὲν ἔζησε στὴν ἀποκαρδιωτικὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ γραφείου, δὲ μπορεῖ νὰ καταλάβει καλὰ αὐτὰ ποὺ λέω.

Ὁ Διευθυντής τάχει καλὰ μετὰ τὸν τμηματάρχη ; Ὁ καθέννας συμμαζεύεται καὶ δὲ μιὰ. Ὁ τμηματάρχης ἐπαψε πιά ν' ἀρέσει ; Μικροεκδικήσεις, κακοτροπιές, μαρτύριο . . .

— Ἄν δὲ σὰς ἀρέσει, κάντε τὴ δουλιὰ μόνον σας !

Ψιθυρίζονται ἄσχημα λόγια.
— Μὲ ποὶν τάχετε, τὰδε ;
— Μὲ τὸ Θεό !

Φανταστῆτε γιὰ μιὰ στιγμή τοὺς ἑσωτερικοὺς μαθητὲς ἑνὸς σχολείου, ποὺ δὲ θὰχαν, γιὰ νὰ διασκεδάσουν τὴν πλήξη ὅπου τοὺς καταδικάζει ἢ μοῖρα τους, παρά τὸ μῖσος, καὶ ποὺ μετὰ μιὰς εἰν' ἐλεύθεροι νὰ τὸ ξεχύσουνε, ἀφοῦ οἱ ἀνώτεροί τους σχεδὸν τοὺς παρακαλοῦνε. Πῶς νὰ φύγετε ; Τὸ μακρὸς τῆς ἀλυσίδας ποῦχει στὴ διάθεσή του τὸ θυμὸ δὲ φτάνει ὡς πέρα ἀπὸ τὸ μισημένο περιγυρο. Σὲ ποὶν νὰ παραπονεθεῖτε ;

Ἐκεῖνοι ποὺ θὰπρεπε νὰ τιμωρήσουνε, χαμογελοῦνε. Γολγοθὰς, χωρὶς τέρμα καὶ χωρὶς ἔλεος. Ἰνώρισα ἀνθρώπους ποὺ πέθαναν ἀπ' αὐτὸ. Ὁ Ἑοντά, γιὰ καλὴ του τύχη, τὴ γλύτωνε. Πολλές φορὲς εἶναι εὐτύχημα τὸ νὰ σὲ διώχνουν ἀπὸ κάπου. Θὰπρεπε νὰ τὸν συγχαρῶ. Μολοντοῦτο, ξαναλέω μόνονα :
— Ὁ Διευθυντής . . . σωστά . . .

— Φυσικά, ἐξακολούθησε, διάλεξαν ἕνα μέρος ὅπου δὲ θάχω ξεσοδα διαμονῆς . . .

Καὶ ξαναλέω ἄλλη μιὰ φορὰ:—Φυσικά . . . Σὰ νάβρισκα λογικὸ τὸ ξαναγύρισμα τῆς ἀπόλυτης φτώχειας τῶν πρώτων χρόνων . . .

"Ἦστε ἀπ' αὐτὰ, ἢ ὑπόλοιπη βραδυά δὲ λογαριάζεται, καὶ θάτανε περιττὸ ν' ἀργοπορήσω μ' αὐτὴνε. Ἀπεναντίας, ἡ ἀναχώρηση τοῦ Ἑοντά, τὴν ἄλλη μέρα, μοῦχει μείνει χαραγμένη στὴ ὑμνηση.

Τὸν ἐσυνόδεψα ὡς τὸ σταθμό. Ἐνωθα ἕνα σπαραγμὸ ἐγώτισικό. Αὐτὸς προσπαθοῦσε νὰ φαίνεται πολὺ ἥρεμος. Εἶπε, ὄχι χωρὶς κάποια εἰρωνεία :

— Νομίζω πῶς εἶμαι ξανὰ ἀμισθος ὑπάλληλος ! . . .

Καὶ δείχνοντας τὴ βαλίτσα του :
— Κι' ὁμως, δέστε : Εἶναι λιγότερο γεμάτη ἀπὸ ὅταν ἤρθα.

"Ὅταν τὸν ταχτοποιήσα στὸ διαμέρισμά του, στὴν τρίτη θέση, ξανάπε :

— Ἰνωρίζομαστε μόνις ἕνα μῆνα, κι' ὁμως δὲν ἀντέχω ἄμα συλλογιέμαι πῶς θὰ χωριστοῦμε γιὰ πάντα.

Ἐπειτα, μετὰ τὴ φωνὴ ἀλλαγμένη, μετὰ μιὰ βουθὴν ἱκεσία στὰ μάτια του :

— Θὰ σὰς ξαναἰδῶ, στὸ Σαιν-Κριστόλ ;
Τὸ τραῖνο κιόλα τρανταζότανε. Καὶ τότες, παρασυρμένος κι' ἔγώ ἀπὸ τὸν πόθο νὰ μὴ τὸν χάσω ἐντελῶς, ξέχασα πῶς εἶχα ὀρκιστεῖ νὰ μὴ τοῦ κάμω ποτὲ αὐτὸ τὸ βέρος, καὶ γνέφοντας ναί, μ' ἕνα κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ, φώναξα :

— Καλὴ ἀντάμωση γρήγορα, σὰς τὸ ὑπόσχομαι !

«Θὰ ξαναπάω στὴ Ροτόντα, ἢ εἶναι καλύτερα νὰ ξαναγυρῶ στὸ καφενεῖο τῆς Κομεντί ;» ἀναρωτήθηκα βίστερα, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὸ σταθμό.

Ἀλλὰ τὸ βράδυ δὲν πῆγα οὔτε στὸ ἕνα οὔτε στ' ἄλλο, τόσο τὸ Μπορντῶ μοῦ φαινόταν ἔρημο, καὶ γύρισα γρήγορα σπῆτι μου, θλιμένος σὰ νὰ θρηνοῦσα κάποια πεθαμένη.

Τὸ Δεμασενθήριον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ Ζήτημα αισθητικῆς;

Ζήτημα αισθητικῆς προτιμήσεως λοιπὸν τὸ βέτοιο ἁγιά; Ἡ ἔτσι φαίνεται, ἀπὸ κάποιαν ἐκ-
 κληση τοῦ Συνδέσμου Λαϊκῶν Πεντέλης, καὶ
 ἐδημοσιεύθη στις ἐφημερίδες ὅχι κριν ἀπὸ πο-
 λὸν καιρὸ. «Γιατί, κύριοι μηχανικοί, κύριοι ἀρχι-
 τέκτονες, κύριοι ἰδιοκτήται, φωτοῦν οἱ λαοίμοι,
 δὲν χρησιμοποιεῖτε καὶ τὸ ἑλληνικὸτατο μάρμα-
 ρο, τὴν πεντελικὴ πέτρα, τὸ καμάρι τῆς Ἀττικῆς,
 τὸ πρῶτον ἐγκώμιον τῶν ξένων περιηγητῶν;
 Δὲν εἴπαμε λοιπὸν νὰ γωρᾶζουμε τὰ προϊόντα
 τοῦ τόπου μας; Ἡ μήπως τάχα τὸ τιμῆντο
 στοιχίζει εὐθιυότερα, μὲ τοῦς ναύλους καὶ
 τοῦς διασμούς, πού τοῦ διπλασιάζουν τὴν τιμή;»

Ἴδού λοιπὸν ἦταν συκοφαντημένες οἱ
 οἰκοδομικὲς ἀρχές; τοῦ τόπου καὶ τοῦ καιροῦ!
 Ἐπιστάμη, ἀλήθεια, ὅτι μόνο τὸ πρακτικὸ
 πνεῦμα μᾶς κυριαρχεῖ, — ταχύτης καὶ οἰκονο-
 μία, — ὅτι ὅλα τ' ἄλλα παραμερίζονται γιὰ λό-
 γους σκοπιμότητος, ἢ ὅποια συνήθως δὲν προ-
 βαίνει μακρότερα ἀπὸ τοῦς προὑπολογισμοῦς
 τῶν ἐργαλείων, ὅτι ἐπὶ τέλος ἢ ὑπερπολιτι-
 σμένη ἀρετή καὶ σωτηρία ἐποχὴ θὰ κυριαρχή-
 θῃ ἀπὸ μιᾶ νοτισπία ἐντελῶς νέα. Εὐτυχῶς!
 Ἡ ἐποχὴ ἔχει καὶ ἀντιλήψεις αισθητικὲς; μᾶ-
 λιστα, ἀφηρᾶ τὴν ξημίαν τῆς ἐφαρμογῆς τους!

Τὸ πνεῦμα τῆς οἰκονομίας ἐπὶ τέλος νοεῖ-
 ται κἀπως ἢ φιλαργυρία, ἢ ἀπληστία εἶναι ἐκ-
 δηλώσεις βαθυτάτων ἀνθρώπινων ἐνστίτων, —
 πού ἐπεβλήθησαν νήμερα σάν καθυστώς. Ἄλλὰ
 πῶς νὰ ἐννοήσωμε τὸ πνεῦμα παρόμοιας αἰ-
 σθητικῆς; τὸ πνεῦμα πὸν προσιμὰ τὴν βρωμερὴ
 λάσπη, τὴν κατάστιγτη καὶ πορώδη σάν τὸ
 προυγγάρι, τὴν αἰωνίως ἀκάθαρτη, τὴν πρῶ-
 τόγονα ἀδούλευτη, τὴν δίχως καμμιάν ἐκφρα-
 ση, καὶ τὴν τόσον ξενότροπα σκοτεινὴ καὶ με-
 λαγχολικὴ; δὲν ὑπάρχει λοιπὸν πιά τίποτε
 ἄλλο ἀξιωματικὸ ἀπὸ τὴν παράδοση τῆς ἀρχι-
 τεκτονικῆς, ἐκτός ἀπὸ τοῦς ὁλομεν, τοῦς δροῦ-
 δικοῦς μονολίθους τῆς Βρεταννῆς;

T. A.

Οἱ μεγάλοι σύγχρονοι

Κάποτε, μᾶς ἐρώτησε ὁ καθηγητής, στὸ σχο-
 λειο: Σε ποιὰ κρέσωπα ἢ ἱστορία δίνει τὸ
 ἐπίθετο «μέγας», καὶ γιατί.—Τὸ ἐπίθετο, ἀλη-
 θινά, εἶναι πολὺ συγκεντρωτικὸ, καὶ ἡ ἀπάν-
 τησι δὲν ἦταν καθόλου εὐκολὴ. Ὑστερα ἀπὸ
 πολλὰς κρίσεις καὶ ἐδώσαμε στὸ πρῶτον αὐτὸ
 ἐπίσημο φιλοσοφικὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς μας,
 εἶδαμε ὅτι πρέπει νὰ περιορίσωμε τὴν ἔρμυνα
 εὐθιῦ κατ' ἐξοχίαν ἀρετὴ τοῦ προσώπου, εἴτε

ξεχωριστήν, εἴτε βγαλμένην μαζὶ ἀπ' ὅλες.
 Ἄλλὰ καὶ πάλι δὲν ἐπετόχαμε τίποτε, καὶ τὴν
 ἀπορία ἔλυσε ὁ ἴδιος ὁ καθηγητής: «Μέγας,
 μᾶς εἶπε, ἀποκαλεῖται ὁ ἀνὴρ, ὁ ὁποῖος διὰ
 τῆς δράσεώς του οὐσιωδῶς συντέλεσεν εἰς τὴν
 πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος».

Ἡ κἀπως ἀφελὴς ἴσως, ἀλλὰ πάντοτε ὡραία
 ἀπάντησι, μᾶς ἦρθε τελευταία στὴ μνήμη, μὲ
 τὴν ἀνάγνωσι κάποιας ἐφημερίδας, ὅπου, μὲ
 ὀλίγα λόγια, ξένος δημοσιογράφος ἐξιστοροῦσε
 τὴν βιογραφία ὅλων τῶν σημερινῶν προσημο-
 κτητῶν τοῦ κόσμου. Κι' ἐκτός, γιὰ ν' ἀπασχο-
 ληθῇ μὲ τὸ θέμα, σημαίνει ὅτι ἐξεκινούσαν ἀπὸ
 τὴν προϋπόθεσιν ὅτι πρόκειται ἀσυχῆτητα περὶ
 μεγάλων ἀνδρῶν... καὶ προχωρώντας, ἐπιχει-
 ροῦσε νὰ βγάλη μάλιστα τὸ συμπέρασμα, ὅτι
 ὅλοι οἱ «ὑπέρσοχοι» σύγχρονοι προῆλθαν ἀπὸ
 τὴν μεγάλην, ἀνώδυμη μᾶζα, κ' ἐπεκράτησαν
 μὲ ἀγῶνα καὶ μόχθο, καὶ ἀδιόκοπη τριβὴ ἐπ' αὐ-
 τῶν τὴν σκληρότητα τῆς ζωῆς.

Ἄλλ' ἢ προϋπόθεσι τῶν ξένων δημοσιογρά-
 φων ἤμπορεῖ τάχα νὰ περῶσι ἔτσι ἀξιοματικὴ
 καὶ ἀπαρατήρητη; ἢ, ἀντιθέτως, πρέπει νὰ
 βασιανισθῇ, καὶ μὲ πολλὴ ψυχραιμία; Γιατί,
 ἀλήθεια, ὡραία ἔχουν συντελέσει εὐρωπαῖοι ἀ-
 ριστεῖς! ὡραία ὑπερασπίζου τὸν πολιτισμὸν,
 τὸν ἠθικόν, καὶ τὸν στοιχειωδῶς ἀκόμη συναι-
 σθητικόν, τοῦ κόσμου! ὡραία τάξη πραγμά-
 των ἐδημοῦργησαν, τώρα πού κυβερνοῦν! Ὅσο
 γιὰ τὴν συσχέτισι τῆς δράσεώς των μὲ τὴν κοι-
 νωνικὴ των προέλευσι, καλύτερα νὰ μὴ προχω-
 ρήσωμε σὲ συμπεράσματα... ἴσως θὰ ἦταν
 ἄλλως τε μονομερῆ, γιὰ τὸ παρόν...

T. A.

Ὁ σημειωμένος Κάιν

Σεβαστέ μου κ. Σενόπουλε,

Στὸ τελευταίον τεῦχος τῆς «Νέας Ἐστίας»
 γράφει ὁ κ. Ποριώτης, ὅτι τὸ διαξευκτικόν:
 γιὰ «εἶναι τούρκικο κ' ἔρχεται ἀπὸ τὸ περσι-
 κὸ γιάχορ, πού οἱ Τούρκοι τὸ προσφέρουσι:
 γιάχορ». Φαίνεται ὅμως πῶς θὰ τὸ προσφέρουν
 καὶ ἀπλῶς: γιὰ, ἂν κρίνω ἀπὸ μιᾶ τούρκικη
 φράσι, πού εἶδα σ' ἓνα διήγημα τοῦ Κωνστ.
 Ράδου («Στὴν Κύπρον, εὐθιῦ Ἀμμόχωστο»): «Γιὰ
 Γαζῆ, γιὰ Σεδι» — ἢ Νίκη ἢ Θάνατος.

Ὅσο γι' αὐτὰ πού ἔγραψα περὶ «σημειωμέ-
 νου», ἀσφαλῶς ὁ κ. Ποριώτης τὰ παρεμήνευ-
 σεν, γιὰ νὰ διαμαρτύρηται ὅτι «δὲν χωρᾷ δογ-
 ματικὴ ἐξήγησι». Ὅταν λέμε «πρόδηση», ἐν-
 νοοῦμε μιᾶ ἰδέα ἐσφαλμένη, μιᾶ πλάνη. Ἄλ-
 λωστε, πού ξέρει δογματικὰ ὁ λαός; . . Τὴ
 λέξι («πιθανόν», ὅπως ἔγραψα) ἐπῆρε, — λέξι
 ὅμως πού σημαίνει πράγματι «παρὰ φύσιν».

Καὶ τὴ γνώμη αὐτὴ — μιᾶ μέσα σὲ ἄλλες, — ἔρ-
 χεται νὰ τὴν ἐνισχύσει τὸ ὅτι μὲ τὴν ἴδια λέξι
 τῆς Ἰουφῆς χαρακτηρίζουν τὸν ἀνάπηρον, σ'
 αὐτὴν τὴν περίπτωσι, ἴσως παντοῦ: ἀπὸ τὴ
 Θεσσαλία, πού ἀναφέρει ὁ κ. Κορδάτος, ὡς ἐδῶ
 (δὲν ξέρω ποιὰ μέρη εἶχε ὑπ' ὄψει τοῦ ὁ κ. Π.
 πού γράφει ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον λέγεται:
 «παρασημιος»), ἐνῶ, ὅταν θέλωμε σὲ ἄλλη ὀμι-
 λία νὰ ἀναφέρουμε τὸν ἀνάπηρον, μεταχειρίζο-
 μαστε ἄλλη λέξι: σακάτης ἢ κουτσουρεμένος
 (κ' ἔχουν κάποια διαφορὰ μεταξὺ τους).

Ὁ κ. Ποριώτης γράφει ἀκόμη, ὅτι ὁ Θεός
 ἔβαλε σημεῖον στὸν Κάιν μὲ σκοπὸ νὰ τὸν προ-
 φυλάξῃ ἀπὸ σκοτωμόν, «ἀφροῦ προσημιός του
 εἶταν νὰ ζῆσι καὶ νὰ ἐργάζεται τὴ γῆ, καὶ νὰ
 γίνῃ γενάρχης τοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου».

«Νὰ ζῆσι»;

Ναί. Ἄλλὰ «στῆνων καὶ τρέμων». Καί, ὅπως
 ἔφηγε ὁ Χρυσόστομος: «ἵνα μὴ μόνον αὐτὸς
 ἔχῃς ἀδιάλειπτον νοθεσίαν καὶ ὑπόμνησιν τῆς
 ἀνοσίας πράξεως ταύτης, ἀλλ' ἵνα καὶ πάντες
 οἱ εἰς σὲ βλέποντες, διὰ τῆς ὀψεως, καθάπερ
 διὰ φωτῆς τινος λαμπρᾶ βοήθησι, μανθάνωσι
 μὴ τὰ τοιαῦτα τολμᾶν, ἵνα μὴ τὰ τοιαῦτα πά-
 θωσι, καὶ ἡ εἰς σὲ τιμωρία διδάσκαλος ἄσπι-
 γένηται, μηκέτι τοιοῦτο αἵματι τὴν γῆν μολῶ-
 ναί ποτε. Διὰ τοι τοῦτο οὐδέ σύντομόν σοι τὴν
 τελευταίην ἐπάγοι, ἵνα μὴ λήθῃ παραδοθῆ τὸ γε-
 γονός, ἀλλὰ ζωήν, θανάτου βαρύτεραν, ὑπο-
 μένειν σὲ ποιῶ, ἵνα δι' αὐτῶν τῶν ἔργων μᾶ-
 θῆς οἷα ἐτόλμησας».

«Νὰ ἐργάζεται τὴ γῆ»;

Ναί. Ἄλλὰ χωρὶς ὀφέλεια, διότι «ἡ γῆ, ἡ
 ἔχασεν τὸ στόμα αὐτῆς δέξασθαι τὸ αἷμα τοῦ
 ἀδελφοῦ σου ἐκ τῆς χειρός σου, οὐ προσθήσει
 τὴν ἰσχύν αὐτῆς δοῦναί σοι» (Γένεσι, Γ', 12).

«Νὰ γίνῃ γενάρχης τοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου»;

«Α, ὅχι! Κάθε ἄλλο παρὰ αὐτὸ «ἦταν προση-
 μιός του». . . Ὁ Κάιν «ἐπικατάρατος» μετὰ
 τὸ ἐγκλημα, «ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ
 καὶ ἔκτισεν ἐν γῆ Ναιθ» (=χώρα τρέμουσα καὶ
 σεισμένη), χωριστὰ ἀπὸ τοῦς γονεῖς του, τὸν
 νέον ἀδελφόν του τὸν Σῆθ (=ἀντικαταστάτης)
 καὶ τοῦς ἀπογόνους του, πού ἀπετέλεσαν πλεόν
 τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου, τοῦς «υἱοῦς τοῦ Θεοῦ»,
 ὅπως τοῦς ὀνομάζει ἡ Γραφή. Ὅταν δὲ οἱ υἱοῖ
 αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐνυμφεύθησαν θυγατέρας τῶν
 ἀπογόνων τοῦ Κάιν (Γένεσι, Ε', 2), ὁ Θεός ὄρ-
 γίσθη καὶ ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν τοῦ κατακλισμοῦ,
 ἀπὸ τὸν ὅπολον ἐσώθη, ὡς γνωστόν, ὁ Νῶε
 (νέος γενάρχης), ἀπόγονος τοῦ Σῆθ.

Μετὰ σεβασμοῦ

(Πάτρι)

δ. ΤΟΥΛΑ ΠΑΠΑΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Κατακλείς

Ἢλλη «Νέα Ἐστία»

Ἀν ξαίρω ἂν θὰ θελήσετε ν' ἀποκριθῆτε στοῦς
 δυὸ ἐπιστολογράφους σας, σχετικὰ μὲ τὸ Παν-
 τοῦμ, ἀλλὰ θὰ ἔρωσι, νομίζω, νὰ τοῦς παρατη-
 ρήσετε, ὅτι: τὰ δυὸ ἑλληνικά «παντοῦμ» πού ἀνα-
 φέρουσι, εἶναι καὶ τὰ δυὸ τοῦς ἑλλειπῆ, 1) Τοῦ
 κ. Παλαμᾶ, διότι δὲν τηρεῖ τὰ δυὸ ἀνεξάρτητα

νοήματα στὸ ἦμισον τῆς κάθε στρεφῆς, πού νὰ
 συγχωνεύονται στὴν τελευταία 2) τοῦ κ. Τσι-
 ριμάκου, γιὰ τοῦς ἴδιους πάλι λόγους, ἀλλὰ
 καὶ γιὰτι δὲν τελειώνει μὲ τὸν ἴδιον στίχο τῆς
 ἀρχῆς. Μονάχα τοῦ κ. Σεφέρη, λοιπόν, ἀκο-
 λουθεῖ ἀσθηρὰ ὅλους τοῦς κανόνες.

Γ.

Ἡ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟΥΡΚΙΑ

Feyyazi Safa: «Dokuzuncu Hariciye Kogusu».

Τὸ βιβλίον πού διαβάστηκε περισσότερον τὰ
 τελευταία αὐτὰ χρόνια στὴν Τουρκία, δίχως
 ἄλλα εἶναι τὸ «Ντοκουζουντζοῦ Χαριτζιέ Κο-
 γουσου» («Ἐννατο Θεραπευτήριον» τοῦ Πεγιαμῆ
 Σαφά. Ὁ συγγραφέας αὐτὸς εἶναι ἓνας ἀπὸ
 τοῦς λίγους νέους λογοτέχνες πού διαβάζον-
 ται περισσότερον στὸν τόπον τους. Σὲ λίγα χρό-
 νια μέσα χάρισε στὴ λογοτεχνία τῆς πατρίδας
 του ἀρκετὰ ἔργα μ' ἀξιώσεις. Ὅμως ἐκεῖνο πού
 τὸν ἀνέβασε σὲ πῶς ψηλὰ σκαλοπάτια τῆς
 Τέχνης, εἶναι τὸ «Ντοκουζουντζοῦ Χαριτζιέ
 Κογουσου» του. Κυκλοφόρησε σὲ πολλές χιλιά-
 δες ἀντίτυπα καὶ ἀρκετὰ ἀπασχόλησε τοῦς κρι-
 τικοῦς καὶ τοῦς διανοούμενους τῆς Τουρκίας.

Ὁ συγγραφέας τοῦ ἀφηγεῖται κατὰ μέρος τὴ
 ζεστή καὶ βρώμικη ἀτμόσφαιρα τῶν πλούσιων
 σαλονιῶν, τοῦς ἐνοχους ἔρωτες τοῦ γέρου γλεν-
 τῆ μὲ τὴν νέα ἀνύπαντρη κοπέλλα. Ἐστρεφε-
 τὰ μάτια του ἄλλοῦ. Ἄλλοῦ χάριζε τὴν προ-
 σοχή του. Τὸν συγμνοῦσε τώρα ὁ σακάτης κ'
 ὁ ἀρρωστος, ὁ γιατρός καὶ τὸ νοσοκομεῖον. Στῆς
 σελίδας του δὲν συναντιόνταν πιά οὔτε φιλιὰ
 στὸ σεληνόφωτο, οὔτε κλοῦσια κ' ἀρχοντικά
 γεύματα, οὔτε κορμιένα μάτια ἐρωτευμένων.

Ἐνα νέο παιδί, δεκαπέντε μόλις χρόνων,
 διηγιέται τοῦς πόνους τῆς σάρκας του καὶ τῆς
 ψυχῆς του. Δὲν πρέπει ν' ἀποροῦμε γιὰ τὰ
 μετρημένα λόγια του πού θὰ νόμιζε κανεὶς πῶς
 λέγονται ἀπὸ μετωμένο ἀνθρώπον. Τὸ παι-
 δικὸν αὐτὸ μυαλὸν ζυμιάθηκε μέσα στὴν ἀσθένειαν
 καὶ τὴν ἀρρώστεια. Πῆρε πικρὴ κ' ἀποτελε-
 σματικὴ. Εἶδε τὸ θάνατον νὰ τριγυρνᾷ, ἀλύπη-
 τος καὶ πεισματάρης, χρόνια τώρα, γύρω στὴν
 πανεμένη ὑπαρξή του. Ἐνοιοσε τὸν ἑαυτό του
 δεμένο μὲ γερὰς ἀλυσίδες μ' αὐτόν. Περίμενε
 σιωρὰ, μέρες ὀλάκστες, στοῦς διάδρομους τῶν
 νοσοκομείων. Ἀνάπνευσε τὴν μυραδιὰ τῶν για-
 τρικῶν κ' ἀνακατώθηκε ἀπ' τὴν δυσωδίαν τῶν
 πληγῶν. Δέχτηκε νὰ σέρνει μέρες πολλές τὸ
 κονεμένο του κορμί, ἀπὸ κάμαρη σὲ κάμαρη,
 ἀπὸ νοσοκομεῖον σὲ νοσοκομεῖον, μὲ τὴν ἐλπί-
 δι ἐνός καλλίτερου αἴθριου. Μὲ τὴν λαχτᾶρα
 τῆς γιατροῦσις. Ἐμαθε νὰ κρούει τὸν πόνον
 του ἀπὸ φόβον μὴ λυπήσει μὴν ἀγαπημένη μάν-
 να. Συνήθισε σὲ τέτοιο βαθμὸν, ὅστε νὰ μιλᾷ
 γιὰ τὴν ἀρρώστεια του σάν πρᾶγμα ἀδιάφορον
 κ' ἀσήμαντον. Μὲ μιᾶ λέξι, δὲν εἶναι πιά
 τὸ παιδί τῆς ἡλικίας του. Εἶναι ὁ ἀνθρώπος
 τῆς πίκρας καὶ τῆς ἀτυχίας. Εἶναι ἓνας ἀρρω-
 στος. Βλέπει καὶ κρίνει κάθε γεγονός καὶ
 κάθε ἀνθρώπον μὲ τὴν ἐξαιρῆ τῆς ἀρρώστειας.
 Στέκεται γιὰ πολὺ πάνω σὲ μικροπράγματα

πού ενδιαφέρουν τὴν ἑαυτοῦ τοῦ καὶ τὰ γύρω του. Καὶ συλλογιῆται πολὺ.

Πλάϊ στον ἄρρωστο βρίσκεται τὸ νοσοκομεῖο. Γυμνοὶ κρῖνοι διάδρομοι. Φαρδύες κίμαρες μ' ὀλόασκρους τοίχους. Χειρουργικά τραπέζια. Πρόσωπα γιατρῶν ὅμοια μὲ μάσκες. Ἀσπρα ποικίλα. Ψηλὲς ὀροφές πού θυμίζουσι περισσότερο σὺν ἄνθρωπο τὴ μοναξιά του. Κι' ἔπειτα, ἐναντία σ' ὄλα αὐτά, οἱ μεγάλοι ἡλιόλουστοι κήποι τοῦ νοσοκομείου. Νὰ οἱ δυὸ ἥρωες τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Πεγιαμή Σαφῆ: Ὁ ἄνθρωπος πού διαφέρει κι' ἡ μοῖρα του. Ἐξω ἀπ' αὐτούς, κάθε πρῶγμα μέσ' στὸ μυθιστόρημα παραμελήθηκε. Ὁ στρατηγός, ἡ Νομζχέτ, ὁ γιατρός Ραγίπ, ἀκόμα κι' ἡ μητέρα τοῦ ἄρρωστου... Οἱ γιατροὶ βρίσκονται ἐκεῖ γιατί πρέπει νὰ ὑπάρχουν. Ὁ φίλος γιατί χρειάζεται. Ἡ μάνα γιατί εἶναι μάνα. Θέλετε παραδειχτε τὸ κάδρο αὐτό, τέτοιο πού τὸ παρουσιάζει ὁ συγγραφέας, θέλετε ὄχι. Τὸ ἔργο ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα μικρὰ μονοπάτια πού βγάζουν ὅλα στὸ μεγάλο δρόμο τοῦ νοσοκομείου. Κάθε σελίδα τοῦ μικρούλιου αὐτοῦ βιβλίου (εἶναι χαρισμένο σὺν ἐπαναστάτη καὶ φιμωμένο ποιητὴ τῆς Τουρκίας Ναζίμ Χικμέτ) δείχνει τὸν ἄνθρωπο πού ἐνοίωσε τὸν πόνο τῆς σάρκας. Τὴν ψυχὴ πού πέρασε χρόνια ὀλάκερα συντροφιὰ μὲ τὸ θάνατο.

Ὅμως τί κρίμα πού ὁ Πεγιαμή Σαφῆ σκοτεινιάζει τὴν ἀλήθεια, τὴ ζωτικότητα τοῦ βιβλίου του, κάνοντας φιλολογία. Προσέχει πολὺ τὴ φράση του. Μετὰ τὰ λόγια του. Φροντίζει νὰ δώσει ἐντύπωση μὲ τὴ ραφιναρισμένη φράση καὶ τὴς ἁμορφοδιαλεγεμένες λέξεις. Ἐπειτα, τὸ βιβλίο δίνει τὴν ἐντύπωση κομματιοῦ ἀπὸ μεγάλο μυθιστόρημα. Θὰ προτιμούσαμε νὰ βλέπαμε τὸν ἄρρωστο πὸ κοντὰ στὸ περιβάλλον του. Νὰ μαθαίναμε ποιά τύχη τότε περιέμενε μετὰ τὴν ἔξοδό του ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο. Ἄς εἶναι ὅμως, ὄχι αὐτὰ δὲν ἐμποδίζουν τὸ «Ντοκουζοντζαὺ Χαριτζιέ Κογουςοῦ» νὰ θεωρηθεῖ τὸ μοναδικὸ τουρκικὸ βιβλίο τῆς λύπης καὶ τοῦ πόνου, μέσα στὰ τελευταία αὐτὰ χρόνια.

(Πέλη)

Ἄβρ. Ν. Π.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

Ὁ μουσικὸς ἀπολογισμὸς τοῦ 1931

Συνεχίζω ἀπὸ τὸ προηγούμενο. Ὁ φρεϊνὸς χρόνος ἀρχίζει μὲ αἰσίλους οἰκονομὸς γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ δημιουργία. Ὁ Καλομοίρης τελείωσε τὴ «*Συμφωνία τῶν ἀνίδεων καὶ τῶν καλῶν ἀνθρώπων*», σὴν ὁποῖαν ἐργάζεται πέντε χρόνια τώρα. Στὴν τελευταία συναυλία, ὁ Μητροπούλου παρουσίασε γιὰ πρώτη φορὰ σὺν ἑλληρικὸ κόσμιο τὸ ἔργο τοῦ συναδέλφου του μὲ μιὰ ἐμπνευσμένη στοργὴ καὶ ὑπεράνθρωπη προσπάθεια, ἀφοῦ κατόρθωσε νὰ τὸ ἐτοιμάσει μέσα σὲ μιὰ ἐβδομάδα μόνο. Δὲν θὰ μιλῶσω ὅμως ἐδῶ γιὰ τὴν ἐκτέλεση τοῦ νέου αὐτοῦ ἔργου τοῦ Καλομοίρη, ἡ ὁποία, σάν κάθε πρῶτη ἐκτέλεσις, ἦταν φυσικὸ νὰ παρου-

σιάση πολλὰς ἀτέλειες καὶ ἐλλείψεις. Θὰ προπαθήσω μόνο νὰ δώσω μιὰ σύντομη ἀνάλυση τοῦ ἔργου αὐτοῦ, πού παρουσιάζει τὴν καλλιτεχνικώτερη ἀντινομία: πρωτόγονο στὴ σὺλληψη, εἶναι πολυσύνθετο στὴ διατύπωση, καὶ πολυδαίδαλο στὴν ἐξόχως νεωτεριστικὴ του τεχνολογία, πού μᾶς παρουσιάζει τὸν γνωστὸ σὲ ὅλους Καλομοίρη, — τὸν πλούσιο μελωδιστὴ μὲ τὴν ἀστείρευτὴ ἑλληνικὴ ἐμπνευσή κι' ἐρευρητικότητα — μὲ μιὰ νέα καὶ ἄγνωστη ὄψη.

Ἡ «*Συμφωνία τῶν ἀνίδεων καὶ τῶν καλῶν ἀνθρώπων*» εἶναι ἐμπνευσμένη, ὅπως φανεροῦν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὁ τίτλος τῆς, ἀπὸ ἓνα στίχο τῶν «*Γάμβων καὶ Ἀναπαιστων*» τοῦ Παλαμά. Διαιρεῖται, ὅπως κάθε ἄξια τοῦ ὀνόματος Συμφωνία, σὲ τέσσερα μὲγάλα μέρη, τὰ καθένα τῶν ὁποίων εἶναι αὐτοῦσιο καὶ τελείως ἀνεξάρτητο ἀπ' τ' ἄλλα:

α' *Στὸν κάμπο*. — β' *Ἐιδύλλιο στὰ χωράφια*. — γ' *Κοντὰ στὴ Στιὰ (σκέρτσου)*. — δ' *Στὸ Βουνό*. (Πάρε μ' ἐπάνω στὸ Βουνό, τί θὰ μὲ φέρῃ ὁ κάμπος.) Ὁ τελευταῖος αὐτὸς στίχος τοῦ Κρουστάλλη πού ἐνέπνευσε ὀλόκληρο τὸ φινάλε, χρησιμεύει ὡς κεντρικὴ ἰδέα του καὶ ἐξελλίσσεται σὲ μιὰ προγραμματικὴ διατύπωση τῆς λαχτάρας καὶ τῆς τραγικῆς ἀποκαρδιώσεως τοῦ Τραγουδιστῆ, πού ἐχει ἐμπνεύσει ἤδη σὺν Καλομοίρη μὲ τὴ ζωὴ του καὶ τὴ μοῖρα του τὸ «*Δαχτυλίδι τῆς Μάνας*».

Ἔτσι βλέπομε τρεῖς ποιητὰς νὰ εἶναι συντελεστικὸς τῆς δημιουργίας τῆς νέας αὐτῆς Συμφωνίας τοῦ Καλομοίρη. Τὸν Παλαμᾶ πού ἐνέπνευσε τὸν τίτλο τῆς μὲ τὸ στίχο του: «*Ὡ λόγια τῶν ἀνίδεων καὶ τῶν καλῶν ἀνθρώπων*!», τὸν Κρουστάλλη πού ἐνέπνευσε τὸ φινάλε, καὶ τὸν Ζαχαρία Παπαντωνίου, τοῦ ὁποίου τὴν γνωστὴ Ρουμελιώτικη Μπαλλάντα «*ἡ γρηὰ Βαβὴ*» — γραμμένην κατὰ μίμησιν τοῦ γνωστοῦ ποιήματος τοῦ Ζάν Ρισπέν τοῦ γραμμένου σὲ ἰδίωμα τῆς Ὁβένης — ὁ Καλομοίρης μετέγραψε μουσικῶς στὸ «*Σκέρτσου*» τῆς Συμφωνίας του, γιὰ τραγοῦδι σόλο μὲ ὀρχήστρα.

Ἡ Συμφωνία ὅμως αὐτὴ πού εἰσηγεῖται μὲ τὸν τίτλο τῆς μιὰ «ἀνίδεση» ἀπλοϊκότητα, εἶναι ἓνα ἔργον πολυσύνθετον καὶ παρουσιάζει τὰς μεγαλειώτερας τεχνικὰς ἀξιώσεις. Τὸ πρῶτον Allegro (στὸν Κάμπο) εἶναι γραμμένο σὺν δυσκολώτατο ρυθμὸ τῶν 2/3 καὶ τὰ χωρικάτα χορευτικὰ μοτίβα του ἐξελλίσσονται μὲ τὸν χαρακτηριστικὸ καμῆδ καὶ τὸ πάθος πού χαρακτηρίζουν ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Καλομοίρη μὲ μιὰ νεωτεριστικώτατη τεχνολογία στίς ἁρμονίες καὶ στὴ διατύπωση, πρωτόφαντη γιὰ τὸ σὺνθέτη τῆς «*Συμφωνίας τῆς Λεβεντιάς*». Τὸ β' μέρος γραμμένο σὲ 3/4 εἰσάγει τὴ μικτὴ χορωδία μὲ φθόγγους α καὶ θ στὴν ἐνορχήστρωση σάν ἓνα συμπλήρωμα τοῦ συμφωνικοῦ συνόλου. Ὁ γενικὸς χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ τοῦ μέρους (στὰ χωράφια) εἶναι εἰδυλλιακὸς καὶ ἡ ἐναρμόνισις του πολὺ πολυμυρῆ. Ἀκόμη πολυμυρῆ ὅμως ἐρχονται σὲ λίγο οἱ ρυθμοὶ τοῦ «*Σκέρτσου*» χορηγοί, γεμάτοι πνεῦμα, πού μαστιγόγουσι διαρκῶς τὴ χιουμοριστικὴ διάθεση τῆς μουσικῆς αἰσῆς τῆς γεμάτης ἀπὸ ἐπιτόπιο χρῶμα. Τὸ δ' μὲ-

ρος (στὸ Βουνό) ἀρχίζει μ' ἓνα θέμα στὰ χορὰ πού μεταδίδεται στὰ βιολιά ὀρητικῶς, καὶ κατόπι συντονίζεται σ' ὀλόκληρη τὴν ὀρχήστρα. Τὸ φινάλε αὐτὸ παρουσιάζει σὺν ὕπατο βαθμὸ πραγματοποιημένη τὴ δραματικὴ ἀνύψωσις — αὐτὴν πού ὀνομάζουσι οἱ Γερμανοὶ τόσο παραστατικὰ Stelgesung — μετὰ τὸ κορυφῶμα τῆς ὁποίας ἐπέρχεται ἓνα μοιραῖο καὶ ἀπότομο γκρέμισμα τοῦ Νοῦ, τῆς Ψυχῆς καὶ τῆς Φαντασίας. Ὁ Κοιμητὴς ἐξώρμησε μὲ τὰ φτερά τοῦ Ἄετος, — πού συμβόλιζαν ἡ χαρακτηριστικὰς κραυγὰς τῆς Χορωδίας χάϊ! χάϊ! — νὰ πετάξῃ ὡς τὴν ὑψηλότερη κορυφὴ τῶν Βουνῶν. Μά μόνις ἐφύσασε ὡς ἓνα σημεῖο, ἔπεσε μὲ σπασμένα τὰ φτερά του... Γι' αὐτὸ ἡ Χορωδία συντονίζει τώρα ὡς τὸ τέλος ἓνα σπαραχτικὸ μοιρολόγι: «*Κλάψετε μάτια μ' κλάψετε...*» καὶ τὸ ἔργο σβύνει μὲ τὴς ἀπηχήσεις τῶν μπάσων καὶ τὸ λυπητερὸ ὀλο τοῦ βιολιού, σ' ἓνα ὑποβλητικὸ πιανίσσμο.

Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού μοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ γράρω στὴ «*Νέα Ἐστία*» γιὰ τὸν Πέτρο Πετρίδη, τὸν γνωστότατο σὴν Ἑδρῶν Ἑλληνα σὺνθέτη, πού εἶναι εἴκοσι χρόνια ἐγκαιστημένος σὸ Παρίσι κι' ἐργάζεται γιὰ τὴν τέχνην του μὲ μιὰν αὐστηρότατη μουσικὴ συνείδησι καὶ ἀδιαλλαξία. Ἡ μεγάλη ἐπιτυχία πού σημείωσαν τὸν περασμένο χρόνο δυὸ ἔργα του σὸ Παρίσι, τὸ Concerto grosso, γιὰ πνευστὰ ξύλινα, χάλκινα καὶ δυὸ τύμπανα, καὶ ἡ «*Cammer-Symphonie*» γραμμένη γιὰ ἐννέα ὄργανα ἐγχορδα καὶ ξύλινα πνευστὰ (φλάουτο, ὄμπες, κλαρίνο καὶ φραγκόττο) καθὼς καὶ τ' ἀποσπάσματα ἑνὸς συμφωνικοῦ τοῦ ποιήματος τὸ «*Πανηγύρι*» πού ἐξετελέσθησαν σὸ Concerts Colonne μὲ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πιεργιέ, ἔκαμαν τὸν νέον Ἑλληνα σὺνθέτην διεθνῶς γνωστόν, καὶ καθιέρωσαν τὴν γῆμην του ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς σοβαρωτέρους συγχορνους σὺνθέτας στὰ μεγάλα μουσικὰ κέντρα. Ὁ Πετρίδης δὲν εἶναι θεοβροποιός. Εἶναι ἀμειλίχτο αὐστηρὸς μὲ τὸν ἑαυτοῦ του. Σήμερον μόνις, σὲ ἡλικία σαράντα ἐτῶν — γεννήθησε στὴ Νίγηδι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὸ 1892 — δίνει σὺν ἑαυτοῦ του τὸ δικαίωμα νὰ διεκδικήσῃ τὴν τίτλο τοῦ σὺνθέτου. Καὶ τὸ ἔργον πού τοῦ δίνει αὐτὸ τὸ δικαίωμα — κατὰ τὴν αὐστηρὴν του ἐπιτηγόριαν πάντοτε — εἶναι μιὰ μεγάλη δραματικὴ Συμφωνία πού πρόκειται νὰ ἐκτελεσθῇ τὴν ἀνοιξὴ σὸ Παρίσι μὲ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Pierre Monteux.

Ἡ Συμφωνία αὐτὴ φέρει τὸν τίτλον: «*Διγενῆς Ἀγγίτας*» καὶ εἶναι ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὸ Βυζαντινὸν ἔθνικόν μας ἔπος. Ἀποτελεῖται ἀπὸ δέκα μουσικὰς εἰκόνας πού συνδέονται μετ᾽ ἑαυτοὺς μὲ σφιχτὴ καὶ συγκεντρωμένη συμφωνικὴ συνοχή. — «*Ἡ Νεότης τοῦ Διγενῆ*. — *Ρεμβασμὸ παλλημαριῶ.* — *Ἡ ἄρπαγὴ τῆς Εὐδοξίας*. — *Ἐιδύλλιο*. — *Τὸ στρατόπεδο τῶν Ἀπελατῶν*. — *Ὁ Διγενῆς καὶ ἡ Μαξιμὸ*. — *Μάχαι*. — *Χοροὶ τῶν Ἀπελατῶν*. — *Μέσα στοὺς κήπους στίς ὄχθες τοῦ Εὐφράτη*. — *Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ καὶ τῆς Εὐδοξίας*».

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τοὺς τίτλους τῆς, ἡ Συμφωνία αὐτὴ τοῦ Πετρίδη εἶναι αὐτοῦσιος ὁ Διγενῆς — ἓνα συμφωνικὸν ἔπος γεμάτο ἀπὸ δυνατὰς πηγὰς δραματικότητας, πού ξεπίνουσι αὐθόρητα σὴν πλοκὴ καὶ τὴν ἐναλλαγὴ τῶν μουσικῶν εἰκόνων. Μὲ τὴν ἀγνοῖαν ἑλληνικὴν αὐτὴν ἐμπνευσή του ὁ σὺνθέτης συντονίζει σὲ μιὰν ἀπολύτως ὀμοιογενῆ καὶ ἰσοδύναμη δυναμικότητα τὴν αἰσθητικὴν καὶ τὴν τεχνικὴ ἐξωτερικέυσιν τοῦ ἔργου του, ἡ ὁποία εἶναι ἐντελῶς συγχρονισμένη μὲ ὄλας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς σύγχρονης τέχνης.

Ὁ Πετρίδης ἔγραψε καὶ ἓνα μελωδρῆμα, τὴν «*Ζεμφύρα*», τοῦ ὁποίου τὸ λιμπρέττο, γραμμὸ ἀπὸ τὸν ἴδιον, εἶναι παρμένο ἀπὸ τὸ γνωστότατο διήγημα τοῦ Δροσίνη «*Τὸ Βοτάνι τῆς Ἀγάπης*». Ἡ μουσικὴ διατύπωσις καὶ ἡ σκηνοθεσία τῆς «*Ζεμφύρας*» εἶναι καὶ αὐτὴ ἐντελῶς συγχρονισμένη, καὶ ἐφαρμόζει σὴν ἐναλλαγὴ τῶν τριῶν πράξεων καὶ τῶν ἑξ ἑκόνων τῆς τὴν αἰσθητικὴν τοῦ Κινηματογράφου. Κάθε εἰκόνα ἔχει καὶ ξεχωριστὸ Προλόδιον, Χοροῦς, Χορωδίους κτλ.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο ἐφόδιον τῶν ἔργων τοῦ σὺνθέτου Πετρίδη θ' ἀναφέρω ἐδῶ τὴν «*Κλέφτικη Συμφωνία*» γιὰ μεγάλῃ ὀρχήστρα σὲ τέσσερα μέρη, τὴν «*Εἰσαγωγὴ ἐπάνω σὲ δυὸ Ἑλληνικὰ θέματα*» τὴν «*Ἑλληνικὴ Ζουῖτα*» σὲ πέντε μέρη: *Prélude*, *Pastorale*, *Scherzo*, *Berceuse*, *Danse*, πού παίχθησε μὲ μεγάλῃ ἐπιτυχία σὸ Concerts Straram τῶν Παρισίων, ἓνα Κουαρτέτο, Ζουῖτες γιὰ πιάνο, Ζονάτες γιὰ φλάουτο μὲ πιάνο καὶ βιολονσέλλο μὲ πιάνο, καὶ πολλοὺς κύκλους τραγουδιῶν ἐπάνω σὲ ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτη, τοῦ Παλαμά, τοῦ Μαβίλη, τοῦ Λάμπρου Πορφύρα καὶ τῆς Comtesse de Noailles.

Ὁ Λαυράγκας, ὁ πρῶτανις τῶν Ἑλλήνων σὺνθετῶν, δὲν παύει νὰ γράφῃ νέα ἔργα καὶ τώρα σὸ θαλασσινὸν του γῆρας. Μετὰ τὴ «*Μαύρη Πεταλοῦδα*», τὸ μονόπρακτο μελωδρῆμα πού ἀκούσαμε πρὸ δυὸ ἐτῶν στὰ Ὀλύμπια, ἔγραψε τὸ περασμένο καλοκαίρι ἓνα μεγάλο μουσικὸ φιλμὸ γιὰ τὸν «*Αγαπητικὸ τῆς Βοσκοπούλας*» τοῦ ἀληθμονήτου Κορομηλά. Τὸ φιλμὸ αὐτὸ «*γυρίσθη*» σὸ Βερολίνον καὶ θὰ δοθῇ προσεχῶς σὸ «*Ἀττικόν*». Εἶναι ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ κινηματογραφικὴ μουσικὴ πού θ' ἀκουσθῇ σὴν Ἑλλάδα, καὶ πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Λαυράγκας δὲν μεταχειρίσθηκε σὸ φιλμὸ αὐτὸ κανένα ἀπὸ τὰ γνωστὰ καὶ τετριμμένα θέματα τῆς «*Βοσκοπούλας*», ἀλλὰ δημιούργησε γιὰ τὸ γύρισμα τοῦ ἔργου τοῦ Κορομηλά μιὰ μουσικὴ ἑλληνικώτατη πάντοτε, ἀλλὰ ἀπολύτως δικῆς του ἐμπνεύσεως, μιὰ μουσικὴ εἰδυλλιακὴ, τελείως συντονισμένη μὲ τὰ τοπία — φυσικὰ καὶ ψυχικὰ — μὲ τὴν δρᾶσιν τῆς ὀμορφίας τοῦ ἔργου καὶ τὸ ἐπιτόπιο χρῶμα καὶ τὸν χαρακτήρα του. Ἔτσι θὰ γνωρίσουμε ἓνα Ἑλληνικὸ φιλμὸ χωρὶς τὰ ξενικὰ καὶ ἑτερογενῆ στοιχεῖα πού καταστρέφουσι συνήθως σὲ παρομοίαν περιπτώσειν κάθε αἰσθητικὴ ὀμοιογένεια.

Ο Μητρόπουλος μᾶς παρουσίασε στις Συμφωνικές Συνουλίες δύο διαγγραμμένες μεταγραφές έργων τοῦ Μπάχ, γραμμένες ἀπὸ τὸν διδάσκαλον ἀρχικῶς γιὰ ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον· τὴν «Φαντασίαν καὶ Φούγκα» εἰς σι. Ἡ ἐνορχήστρωσις τῶν δύο αὐτῶν μεγάλοπνευστῶν ἀπὸ τὴν πρωτοκλαδικὴν τους διατύπωσιν ἔργων, ἔχει μέσα της ὅλα τὰ στοιχεῖα μιᾶς δυνατικῆς ἀναδημοσίαιας. Κάτι τὸ ὑπέροχον ἐξαγγελτικὸν εἰς τὰ τραγουμιμένα θέματα τῶν πνευστῶν καὶ συγκλονίζουσα διαρκῶς ὅλη τὴν ὀρχήστρα.

Εἶναι γεγονός ὅτι ὁ Μητρόπουλος ἐπέτυχε ν' ἀποδόσῃ τὴν πολυφωνικὴν κοσμογονίαν τοῦ Μπάχ, καὶ ὁ Διδάσκαλος δραματίζειται ὅταν αὐτοπερὶ διάξει ἐπάνω εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον τίς «Φαντασίες» καὶ τίς «Φούγκες» του. Ἀρχιτεκτονικὰ τους σχεδιαγραμματα διατηροῦνται με βαθεῖα εὐλάβεια αὐτούσια καὶ ἀκλόνητα μέσα εἰς τὰ τραγουμιμένα τῆς ὀρχήστρας τοῦ Μητροπούλου, ὁ ὁποῖος κατορθώνει, σ' αὐτὲς τίς μεγάλοπνευστες ἀναδημοσίαιες, νὰ ἐπιτύχῃ τὸ μέγιστον τῆς πολυφωνικῆς ἀποδόσεως καὶ τῆς ἡχητικότητος. Ἔτσι ἡ ἐνορχήστρωσις αὐτῆ τοῦ Ἑλληνοῦ Ἀρχιμουσικοῦ, ἀνυψώνει με τόλμη τὸ ὅλον· τοῦ ἐμβληματικοῦ Ναῶ τῆς Ἀρμονίας, καὶ στέκεται ἐν ἑαυτῷ πάντα ἀκλόνητος ὀδηγητὴς μέσα στοὺς μουσικοὺς αἰῶνας.

Μία πλειὰς ἀπὸ Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνίδας σολίστ δὲν παύει νὰ προκαλῆ εἰς διαθνή μουσικὰ κέντρα τὴν συμπληρὴ προσοχὴν καὶ τὰ εὐγενέστατα σχόλια τῶν ξένων κριτικῶν. Ἡ Μαργαρίτα Πέρα, ἡ Ἑλληνὶς πρωταγωνίστρια τῆς Κρατικῆς καὶ συγχρόνως τῆς Δημοτικῆς Ὀπερας τοῦ Βερολίνου, μιᾶ νεανώτατη λυρική σολίστ, καὶ ἐγίνε διάσημη εὐθὺς ἀπὸ τίς πρώτες τῆς ἐμφανίσεις σὲ ἔργα τοῦ Μότσαρτ, εἶναι ἤδη τὸ λαμπρότερον ἄστρο τοῦ Γερμανικοῦ Ἀυτικοῦ Θεάτρου. Ἡ φήμη τῆς πέρασε τὴν Ἑυρώπην καὶ ἐφθάσε εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὅπου ἔχει ὑπογράμμιον ἀπὸ τὸ 1932 συμβόλαιον μετὰ τὸ «Μετροπόλιταν» τῆς Νέας Ὑόρκης γιὰ τρεῖς μῆνες τὸν χρόνον. Τὰ ἔργα εἰς ὅποιον διαπρέπει ἡ Ἑλληνὶς ὑψίστου· εἶναι ἡ «Μπάσταρ», ἡ «Μανόν», ἡ «Τραβιάτα», ἡ «Λουτσιό», ὁ «Ριγκολέττο» καὶ ὅλες οἱ ὄπερες τοῦ Μότσαρτ, εἰς ὅποιον ὁ διάσημος Μπρόουνο Βάλτερ τὴν θεωρεῖ μιᾶν ἀσύγκριτην καὶ μοναδικήν πρωταγωνίστρια. Γι' αὐτὸ φέτος εἰς τὰ φεστιβάλ τοῦ Σάλτσμπουργκ ἡ Πέρα τραγοῦθησε ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του τοὺς «Γάμους τοῦ Φιγαρώ», τὸν «Μαγεμένον Αὐλόν», τὸ «Cosi fan tutte» καὶ τὴν «Ἀρπαγὴν ἀπὸ τὸ Σεράϊ».

Στὴ Γερμανίαν ἐπίσης διαπρέπουν αἱ δύο Ἑλληνίδες Pelegrin-Sängerinnen Ἀλεξάνδρα Τριάντη καὶ Καίτη Ἀνδραβάνου, ὁ Ἑλλήν τενορος Μουλωνᾶς, τοῦ ὁποίου τὴν φωνὴν μᾶς μεταδίδει συχνὰ τὸ ραδιόφωνον, ἡ θαυμαστὴ νεαρὰ πιανίστα Ἀλμα Λαλαούνη, τὴν ὅποισιν χειροκροτήσαμε τελευταίως καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας. Στὰ Βέλγιον ὁ Λυκαούδης, καθηγητὴς τοῦ Ὁδείου Βρυξελλῶν, θεωρεῖται μιᾶ μουσικὴ κορυφὴ. Ἴδου-

σε καὶ τὸ Βελγικὸν Κουαρτέττο μετὰ ἀξιολόγουσιν σολίστ καὶ μᾶς ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὸν χειροκροτήσωμε σ' ἓνα βιαστικὸν πέρασμα του ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Στὸ Παρίσι ὁ Λέων Εὔστρατιου, γερὺς καὶ εὐσυνείδητος πιανίστας μετὰ καλλιτεχνικὴν διεθνήν τὴν φήμην του. Μιὰ ἐξαιρετικὰ προκομιμένη μουσικὴ φύσις, ἡ Λήδα Κοροῦκλη, ἀπὸ ἔδωσε σειρὰν ρεσιτάλ εἰς τὸ Παρίσι, εἰς τὸν Λονδίνον καὶ εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, ἡλθεν νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ συνέστησε μετὰ τὸν Φαραντάτον καὶ τὸν Βολωνίην τὸ Ἑλληνοβελγικὸν Τρίο, γιὰ τὸ ὅποιον θά γράψω προσεχῶς.

Σ. Κ. Σ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κ. Φριλίγγου : « Ἰώβ », Ἀθήνα, 1931

Τὰ ἔργα καὶ ἀναφέρονται εἰς τὰ βιβλία τῆς Π. Δ. εἶναι σὲ μᾶς τόσο λίγα, ὥστε μετὰ ἰδιαίτερα χαρὰ βλέπει κανεὶς καθεὶς ἑλληνικὸν βιβλίου ἀναφερόμενο σ' αὐτὴν Μὲ τὴν εὐλογοδοτικὴν αὐτῆ χαρὰ πῆρα εἰς τὰ χέρια μου τὸ βιβλίου τοῦ Κ. Φριλίγγου « Ἰώβ ». Ἐνα ἀπλὸν ἐξυφύλλισμα τοῦ βιβλίου δείχνει ἐκ πρώτης ὄψεως πὺξ πρόκειται περὶ ἑνὸς ἔργου μετὰ ἐπιστημονικὰς ἰσως ἀξιώσεις. Προηγεῖται μιᾶ εἰσαγωγὴ, ἀκολουθεῖ ἡ μετάφρασις, προστίθενται ἔπειτα μερικαὶ σελίδες γιὰ τὸ Μασσορτικὸν κείμενον, τὴν μετάφρασιν τῶν Ὁ' καὶ τὰς ἄλλας ἀρχαίας μεταφράσεις, καὶ τέλος ἀκολουθοῦν τὰ σχόλια εἰς τὸ κείμενον τοῦ βιβλίου Ἰώβ.

Στὴν εἰσαγωγὴν ἐξετάζονται προβλήματα τοῦ ἔργου ἡ δέξις μέσα σὲ μιᾶ εἰσαγωγὴ σὲ ἓνα βιβλίου· Ἐδῶ ὀφείλω νὰ σημειώσω ὅτι τὰ προβλήματα αὐτὰ ἐξετάζονται κατὰ πολὺ σύντομον τρόπον, ὥστε σκοπὸς νὰ εἶναι ὄχι ἡ ἐξέτασις αὐτῶν ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ ὁ κατατοπισμὸς τοῦ ἀναγνώστου σὲ μερικὰ κύρια σημεῖα. Νέον εἶς τὰ εἰσαγωγικὰ προβλήματα δὲν φέρει ὁ συγγραφεὺς, ἀλλὰ δέχεται γνώμην διατυπωθεῖσας ὑπὸ ἄλλων ἐρευνητῶν, χωρὶς πολλὰ νὰ φέρῃ καὶ τὰς σχετικὰς ἀποδείξεις ἢ καμμίαν φερόντα φέρει πολὺ ὀλίγαν. Ἔτσι μένει πολλὰς φορές ὁ ἀναγνώστης σὲ ἀπορία τοῦ βιβλίου ὁ συγγραφεὺς εἰς γνώμην του. Ἡ ἀποφυγὴ αὐτῆ προξενεῖ εἰς τὸν ἀναγνώστην πολλὰ μικροῖα, ὅταν φθάσῃ εἰς τὰ δυὸ σπουδαία προβλήματα, τῆς συνθέσεως δηλ. τοῦ βιβλίου καὶ τῆς λύσεως καὶ διδῆι ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἰώβ εἰς τὸ πρόβλημα τῆς δυστυχίας τοῦ δικαίου καὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀδίκου. Αὐτὰ τὰ δυὸ ζητήματα ἐπρεπε νὰ ἐξεταστοῦν πλατύτερα, γιὰ εἰς τὰ πορίσματα τῆς ἐρεῖνης αὐτῆς θά βασισθῆ ἡ κρίσις μας γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ποιητοῦ τόσο τὴν φιλοσοφικὴν ὡς καὶ τὴν θεολογικὴν καὶ πλατύτερα τὴν κοσμοθεωρητικὴν. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ζήτημα, ὁ Κ. Φριλίγγος δέχεται, μετὰ μετὰ ἄλλους ἐρευνητὰς, μόνον τὰ κρ. 28 καὶ 32—37 ὡς προσθήκας. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, γιὰ τὸ ὅποιον πολλὰ ἔχον γράφῃ, νομίζω ὅτι ἡ λύσις καὶ διδῆι ὁ συγγραφεὺς εἰς τὰ παθήματα τοῦ δικαίου εἶναι «ἀρετὴ γιὰ τὴν ἀρετὴν». Στὴ γνώμην αὐτὴν κρέπει

νὰ βάλλωμε ἓνα μεγάλο ἐρωτηματικόν, ὄχι μόνον γιὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴν μιᾶ τέτοια μεγάλη ἰδέα θά ἦτο δύσκολον νὰ γεννηθῆ, ἀλλὰ γιὰ τὴν εὐρίσκειναι ποῦθεν εἰς τὸ βιβλίου τοῦ Ἰώβ διατυπωμένη. Αὐτὸ τὸ τελευταῖον τὸ ἀπολογεῖ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κ. Φριλίγγος (σελ 23). Τῆς δυσκολίας ὅμως αὐτῆ τὴν ὑπερπιπὴν εὐκολία γιὰ νὰ νομίζῃ πὺξ ἦτο περιττό νὰ μᾶς πῇ φανερά ὁ ποιητὴς τὴν λύσιν, ἐδῶ δὲ ἀκριβῶς ὁ Κ. Φριλίγγος φαίνεται νὰ εὐρίσκει μιᾶ ποιητικὴν λύσιν. Μὰ τόσο εὐκολὰ τὰ πράγματα δὲν εἶναι. Μαῦ φαίνεται πὺξ εἶναι δύσκολον νὰ παραδεχθῆμε πὺξ ποιητὴς, καὶ ἀφιέρωσε ἓνα ὁλοκλήρου ἔργον γιὰ νὰ λύσῃ ἓνα πρόβλημα, εἰς τέλος δὲν μᾶς λέγει καὶ τὴν λύσιν ποὺ ἔχει. Ἐνα τέτοιο πρᾶγμα δὲν θά ἦτο καθόλου «ἀσύγκριτη μαεστρία». Ἐγὼ νομίζω πὺξ τὸ ζήτημα εἶναι συνδεσμευμένον μετὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἀποτελέσεως τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰώβ. Μόνον ὅταν λύσωμε αὐτὸ καὶ γνωρίσωμε τὴν ἱστορίαν τοῦ βιβλίου, θά μπορούμε νὰ πῶμε καὶ ὡς πρὸς τὴν λύσιν καὶ ἔδωκε ὁ πρῶτος συγγραφεὺς καὶ τὴν λύσιν καὶ ἔδωκαν οἱ ἄλλοι—ἀν ἔδωκαν μιᾶ τέτοια—καὶ ἐργάσθησαν εἰς τὰ σχέδια τοῦ πρώτου συγγραφεὺς.

Ἀπὸ τὰ λοιπὰ σημεῖα τῆς εἰσαγωγῆς θά τίξω τὸ ζήτημα καὶ ἀφορᾶ τὸν ποιητικὸν ρυθμὸν τοῦ βιβλίου. Καὶ ὁ Κ. Φριλίγγος δέχεται ὅτι εἰς τὸν ποιητικὸν διάλογον τοῦ Ἰώβ καὶ γενικά εἰς ὅλα τὰ ποιητικὰ βιβλία τῆς Π. Δ. ὑπάρχει ἓνας μετρικὸς ρυθμὸς ἢ καλύτερα «μιᾶ μελωδία». Ὁ μελωδικὸς ὅμως αὐτὸς ρυθμὸς δὲν εἶναι, κατὰ τὸν Κ. Φριλίγγον, ὁ μετρικὸς ρυθμὸς τοῦ προσωδιακοῦ ἢ τοῦ τονικοῦ ἢ καὶ ἄλλου κανονικοῦ τύπου στίχου, δὲν εἶναι οὔτε οἱ διάφοροι μετρικοὶ πόδες οὔτε τὸ μεταλλάσσειν των ὑποκειμένων καὶ ἀτονίσεων συλλαβῶν, παρὰ τὸ μελωδικὸν ἢ ψαλμικὸν διάβημα καὶ χρομάτισμα τῶν λέξεων, καὶ δὲν ἀλλάζει πολὺ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψαλμωδίαν (σ. 31). Ποῦ στήριζοι τὴν γνώμην του αὐτῆ μᾶς τὸ λέγει ὁ ἴδιος: στοὺς ἰδιαίτερους τόνους· καὶ χρειάσθηκε «τὸ ἑβραϊκὸν Μασσορτικὸν κείμενον γιὰ νὰ συγκρατήσῃ καὶ νὰ καθορίσῃ τὸ μελωδικὸν αὐτὸ διάβημα γιὰ τὸν Ἰώβ, τοῦς Ψαλμούς, τίς Παροιμίας». Ἐδῶ νομίζω πὺξ κρέπει ν' ἀποφύγωμε κάποια σύγχυσι καὶ νὰ διακρίνωμε τὸ μελωδικὸν ρυθμὸν, καὶ ἴσως νὰ πῆρα τὸ βιβλίου εἰς τὴν λειτουργικὴν χροίαν, ἀπὸ τὸν μετρικὸν ρυθμὸν, ἑπάνω εἰς τὸν ὅποιον ἐγράφη. Βέβαια τὰ τρία αὐτὰ βιβλία ἔχον ἓνα ἰδιαίτερον σύστημα τόνων, τοὺς ὁποίους ἔθεσαν οἱ Μασσορίται (6-9 αἰ. μ. Χ.) ἢ ἴσως ἐτέθησαν εἰς τὸ κείμενον καὶ λίγο ἐνωρίτερα καὶ οἱ ὅποιοι, ὑποθέτομεν, ἐχρησίσθησαν γιὰ τὴν μουσικὴ ἀπαγγελίαν τοῦ κειμένου εἰς τὰς συναγωγὰς. Τὴν μουσικὴν ὅμως σημασίαν αὐτῶν ἄγνοομε καὶ δὲν θά τὴν μάθωμε ἴσως ποτέ, οὕτως ὥστε ἀδυνατούμε νὰ σχηματίσωμε κάποια ἰδέαν τοῦ μελωδικοῦ αὐτοῦ ρυθμοῦ. Μὰ καὶ ἂν τὴν μάθωμε ποτέ, αὐτὸ δὲν σημαίνει καθόλου πὺξ ἐγνωρίσαμε καὶ τὸν ποιητικὸν ρυθμὸν τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰώβ, γιὰ ὁ μελωδικὸς ρυθμὸς ἐδόθη βραδύτερον καὶ διαμορφώθη εἰς τὰς συναγωγὰς εἰς τὸ

βιβλίον τοῦ Ἰώβ ἐτέθη σὲ λειτουργικὴν χροίαν. Εἶναι πολὺ δυνατόν ὁ μελωδικὸς αὐτὸς ρυθμὸς τῶν συναγωγῶν νὰ μὴ ἐβασίσθη σ' ἓνα ὁρισμένον σύστημα, παρὰ νὰ πῆρα μιᾶ ἐλευθερῆς ἐξέλιξις ἕως ὅτου κατήντησε εἰς τὴν χρήσεως μέσσα εἰς τὰς συναγωγὰς σὲ μιᾶ ὁρισμένη μορφῇ, τὴν ὅποισιν ἠθέλησαν νὰ διαφυλάξουν καὶ γρουπτῶς οἱ Μασσορίται διὰ τοῦ ἰδιαίτερου συστήματος τῶν τόνων καὶ μετεχειρίσθησαν. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῆ πὺξ ὁ μελωδικὸς ρυθμὸς δὲν κῆρα ἐλευθερῆς ἐξέλιξις, ἀλλ' ἐβασίσθη εἰς τὸν ποιητικὸν ρυθμὸν, πάνω εἰς τὸν ὅποιον ἐγράφη τὸ βιβλίου τοῦ ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἰώβ, πάλιν δὲν μπορούμε νὰ πῶμε πὺξ ὁ μελωδικὸς ρυθμὸς εἶναι καὶ ὁ ρυθμὸς τοῦ βιβλίου, γιὰ ὁ μελωδικὸς ρυθμὸς ἐξενήθη ἀπὸ μιᾶ βραδύτερης λειτουργικῆς ἀνάγκης καὶ χροίαν, ἔνω ὁ ἄλλος εἶναι ὁ ρυθμὸς τοῦ ἔδωκε ὁ συγγραφεὺς, ὁ ὅποιος ὅταν ἐγράφη δὲν θά ἐφαντάζετο καὶ πὺξ τὸ βιβλίου τοῦ θά μῆρα εἰς τὴν λειτουργικὴν χροίαν. Ἐδῶ, νομίζω, κρέπει νὰ προσέξωμε γιὰ νὰ ἀποφύγωμε τὴν σύγχυσι. Σήμερον, μετὰ τὰς μεγάλας ἐργασίας τοῦ Stevers, Rothstein κ. ἄ. ἐπὶ τῆς ἑβραϊκῆς μετρικῆς, δὲν δύναται νομίζω ν' ἀμφισβητηθῆ ὅτι καὶ ὁ Ἰώβ εἰς τὸ ποιητικὸν τὸ μέρη στήριζοι εἰς τὸ τονικὸν μέτρον. Βέβαια ἡ συστηματικὴ αὐτοῦ ἐφαρμογὴ ἰδίως εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ Ἰώβ, εἶναι πολὺ δύσκολος, γιὰ τὸ κείμενον εἶναι πολὺ ἐφθαρμένον καὶ ἐξ ἄλλου δὲν γνωρίζομε ὅλους τοὺς κανόνες τῆς ἑβραϊκῆς μετρικῆς. Ὅσον ἀφορᾶ τὸν παραλληλισμὸν τῶν μελῶν εἰς τὴν ἑβραϊκὴν ποίησιν, τὸν ὅποιον δέχεται ὁ Κ. Φριλίγγος, εἶναι γνωστὸς ἀπὸ πολλὰ χρόνια.

Πρὶν ἀφήσωμε τὴν εἰσαγωγὴν ὀφείλω νὰ σημειώσω ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτῆς (σ. 16) μαρτυροῦμε πὺξ εἰς τὰ Μεγιστόνι κατὰ τὰς ἀποδόσεις «Ἐσθῆρ», «Ἐσδρας», «Χρονικά». Αὐτὸ εἶναι ἐντελὸς ἐσφαλμένον γιὰ τὸ Μεγιστόνι περιλαμβάνουν τὸ «Ἰσακ τῶν ἡσιμίων», τὴν «Ρουθ», τοὺς «Θρήνους», τὸν «Ἐκκλησιαστήν» καὶ τὴν «Ἐσθῆρ».

Πᾶμε τώρα εἰς τὴν μετάφρασιν, καὶ εἶναι καμωμένη σὲ δεκαεπτὰ ἀνακαιστικὸς στίχους. Ἄν κανεὶς δὲν λάβῃ ὑπ' ὄψιν του οὔτε τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον οὔτε τοὺς Ὁ', δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἐπαινήσῃ τὴν μετάφρασιν. Σὲ πολλὰ μέρη εἶναι ἐπιτυχεστάτη καὶ σὲ κάθους στίχο βλέπομε τὴν προσαπάθειαν τοῦ μεταφραστοῦ νὰ δώσῃ εἰς τὸ κείμενον τὴν ζοητοτέρα ἐκφραση καὶ τὸ πῶς χτυπητὸ χροίαν. Εἶναι μιᾶ λογοτεχνικὴ μετάφρασις ἐπιτυχημένη καὶ τέτοια τὴν ἐπόθησε ὁ μεταφραστὴς, ὅπως ὁ ἴδιος λέγει. Γι' αὐτὸ κανεὶς δὲν ἔχει νὰ τὸν ψεῖξῃ, μὰ ἔκείνος καὶ διαβάξῃ τὴν μετάφρασιν κρέπει νὰ γνωρίξῃ πὺξ, ὅπως κάθους λογοτεχνικὴ μετάφρασις, ὅταν μάλιστα εἶναι καμωμένη ἐπάνω σ' ἓνα μετρικὸν σύστημα, ἔτσι καὶ αὐτὴ διαφέρει, καὶ διαφέρει μάλιστα καλὴ ἀπὸ τὸ πρῶτον τύπο, γιὰ κατ' ἀνάγκην θά γίνουσιν ὑσμῖνες εἰς τὸ κείμενον, εἰς βάρος καμμιᾶ φερόντα καὶ αὐτῆς τῆς ἐννοίας. Καὶ τέτοιες ὑσμῖνες ἔκαμε πολλές ὁ Κ. Φριλίγγος. Ἄν πιάσωμε τὴν μετάφρασιν του καὶ κοντὰ βάλλωμε τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον καὶ τοὺς

Ο', θιά ἰδοῦμε πὺς σὲ ἀναρτίμητες φορὲς ὁ κ. Φριλίγγος προσθέτει λέξεις, ἰδίως ἐπίθετα, πρὸς ἀνακλήρωση τοῦ μέτρου, ἄλλοτε ἀπεναντίας παραλείπει φράσεις, ἄλλοτε ἀντιστρέφει τὰ ἡμιστίχη, σιχνά ἀναγκάζεται πολὺ ἐλεύθερα ν' ἀποδίδη τὴν ἔννοιαν γιὰ νὰ σχηματισθῇ ὁ δεκασύλλαβος ἀναπαιστικός στίχος. Ἔτσι ἡ μετάφρασις αὐτῆ δὲν ἔχει τὸν αὐστηρὸ ἐπιστημονικὸ χαρακτήρα. Δὲν τὸν ἔχει καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως, ὅτι δηλ. κριτικὴ τοῦ κειμένου δὲν γίνεται τόσον ὅσον ἔπρεπε, καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ἔπρεπε. Σὲ ἕνα μάλιστα τόσο ἐπιθαμνὸν κείμενον ὡς τοῦ Ἰώβ ἡ κριτικὴ ἐργασία εἶναι ἀπαραίτητη. Ὡς βίασις τῆς μεταφράσεως ἐπῆρε ὁ κ. Φριλ. τοῦς Ο'. Στὸ ἑβραϊκὸ πρωτότυπο δὲν εἶπται καμμιά ματιὰ ἀλλὰ ἀκολουθεῖ τοῦς Ο', καὶ ὅπου αὐτοὶ τὸν ἐγκαταλείπουν, τότε καμμιά φορὰ, στὸ ἀδιέξοδο, στρέφεται καὶ πρὸς τὴν Βουλγάτα. Δὲν τοῦ ἦτο ἀρὰ γε προσιτὸ τὸ ἑβραϊκὸ κείμενον, ἔστω καὶ ἀπὸ μιὰ πιστῆ μετάφραση; Ἄν ἡστρέφετο πρὸς αὐτὸ, πολλὰ χωρία θὰ μπορούσας μόνος του κριτικῶς νὰ τὰ ἐπεξεργασθῆ καὶ ν' ἀποδώσῃ καλλίτερα τὸ νόημα τοῦς καὶ κολλῶν μερῶν ν' ἀποτύχῃ τὴν παρερμηνεῖα. Αὐτὸ τὸ σφάλμα τὸ ἀπέφυγε μιὰ ἄλλη μετάφρασις τοῦ Ἰώβ, πού ἐφάνη συγχρόνως πτὴ «Θεολογία» (ἀπὸ τοῦ Δεκ. 1930) καμμηνῆ ἀπὸ τὸν κ. Π. Ἀντωνιάδην. Αὐτῆ γίνεται ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ, μετὰ κριτικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν χωρίων. Ἔτσι ἔχομε στὴ γλώσσα μας τώρα μιὰ λογοτεχνικὴ καὶ μιὰ πιστοτέρα μετάφραση.

Τὰ σχόλια τοῦ κ. Φριλίγγου δὲν εἶναι δυστυχῶς πλούσια. Πολλὰ παρατηρήσεις θὰ μπορούσαν νὰ προστεθοῦν γιὰ καλλιτέρα κατανόηση χωρὶς νὰ κινδυνεύσῃ νὰ εἰσελθῇ σὲ λεπτομερῆ ἔρευνα τῶν ζητημάτων. Στὰς σελίδας πού ἀναφέρονται στὰς ἀρχαίας μεταφράσεις, μεταίως ἐξήγησα νὰ βρω τι ὡς πρὸς τὸ πρόβλημα τῶν Ο', οἱ ὅποιοι παρουσιάζουν πολὺ συντομώτερον κείμενον ἀπὸ τὸ ἑβραϊκόν. Τέλος σημειῶναι ὅτι δὲν μπόρεσα νὰ καταλάβω τί ἐννοεῖ ἡ ὄνομασία «Κριτικὴ Peshitto» γιὰτὶ ἐγὼ γνωρίζω μιὰ Peshitto, τὴν ἀρχαία Συριακὴ.

Τελειώνοντας ἔτσι, παρατηροῦμε ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ κ. Φριλίγγου δὲν φέρει τὸν αὐστηρὸν ἐπιστημονικὸν χαρακτήρα καὶ μὲν ἄρκατὰ πῶς ἀπὸ ἕνα ἐπιστημονικὸν ὑπόμνημα στὸν Ἰώβ. Δὲν γνωρίζω ἂν τέτοιο αὐστηρὸν ἐπιστημονικὸν χαρακτήρα θέλῃσῃ πράγματι νὰ τοῦ δώσῃ ὁ συγγραφεύς. Εἶναι ὅμως μιὰ ἀξιοσημείωτη προσπάθεια, πού πρέπει τόσο μάλλον νὰ τὴν ἐκτιμῆσωμε, καθ' ὅσον δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀνθρώπο ἀσχολούμενον εἰδικὰ μὲ τὴν Π. Δ. Σὲ κείμενον ὅμως πού κατέβαλε ὁ κ. Φριλίγγος ὅλας του τὰς προσπάθειας, νὰ παρουσιάσῃ δηλ. μιὰ λογοτεχνικὴν μετάφραση, ἀναμφιβόλως ἐπέτυχε πολλά, ἀλλὰ πρέπει συγχρόνως πάλι νὰ προσθέσωμε ὅτι ὁ «Ἰώβ» τῆς μεταφράσεως διαφέρει τοῦ πρωτοτύπου Ἰώβ.

Β. Μ. ΒΕΛΛΑΣ

Ἰγνητίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Κώστα Βάρναλη : «Ἡ ἀληθινὴ ἀπολογία τοῦ Σωκράτη».

Ἐπάρχουν βιβλία πού φτάνουν μὲ μεγάλη καθυστέρηση γι' ἄλλα πού ἔρχονται πολὺ γρηγορά. Ἡ «Ἀληθινὴ ἀπολογία τοῦ Σωκράτη» ἦρθε τὴν ὥρην πού ἔπρεπε. Μ' αὐτὸ ὅμως δὲν θέλω νὰ πῶ ὅτι εἶναι βιβλίον πού στηρίζεται στὴν ἐπικαιρότητα. Ἀπεναντίας, στὶς σελίδες του σατυρίζεται ὁ ἀνθρώπος, ὅπως διαμορφώθηκε στὶς διάφορες κοινωνίες, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Σωκράτη καὶ πρὶν, ὡς σήμερον, ὡς τὴ στιγμή πού θὰ κατορθώσῃ νὰ καταλάβῃ ἀλλὰ καὶ νὰ φτάσῃ στὸν προορισμὸν του. Κ' ἡ πολεμικὴ τῆς «Ἀληθινῆς ἀπολογίας τοῦ Σωκράτη» δὲν ἔχει στόχον τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν μιᾶς ἐποχῆς μόνο ἢ ἐνός τόπου. Ἐπάρχουν, βέβαια, τὰ πρόσωπα καὶ τὰ ὄρισμένα γεγονότα πού τὴν κάνουν πρὸς βίαιη καὶ νοητῆ. Στόχος τῆς ὅμως εἶναι ὁ κόσμος ὅλος, καθεὶ πού ἐδημιούργησαν οἱ δαίμονες καὶ οἱ ἀνελεύθεροι, ἐκείνοι πού ἦταν πάντα ἀντίδροσοι σὲ ὅ, τι μπορούσας νὰ κατορθώσῃ τὸ καθαρὸ μυαλὸ καὶ ἡ μεγάλη ψυχὴ, ὅσοι, τέλος, ἐκαλλιέργησαν τὶς ἀδυναμίες τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν ὅμως ἡ «Ἀληθινὴ ἀπολογία τοῦ Σωκράτη» δὲν στηρίζεται στὴν ἐπικαιρότητα, κερδίζει ἀπὸ τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς μας. Εἶναι τὸ βιβλίον πού κλείνει στὶς σελίδες του τὴν ἄρνησιν μιᾶς ὀλοκλήρου ἐποχῆς. Καὶ τὸ κήρυγμα του δὲν κάνει μόνο ἐντύπωσιν. Δὲν ἀρέσει σὺν ὥρατος ρητορικὸς λόγος. Δὲν ἐνθουσιάζει μόνο. Ἀνακουφίζει ὅσους κουράστηκαν νὰ πνίγουν τὴν ἀηδία τοῦς. Κ' ἡ ἀνακούφισιν πού προσφέρει ἀξίζει, στὴν ἐποχὴν μας προπάντων, πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴν χαρὰ πού ἐξασφαλίζει ἕνα καλοδοουμένο σονέττο ἢ τὸν ἐνθουσιασμὸν πού προκαλεῖ ἕνα καλογορημένο βιβλίον.

Δὲν εἶναι ἡ στιγμή νὰ συγκρίνομε τὴν ἀγωνίαν τῆς ἐποχῆς μας μὲ τὸν παλιὸν ἄλλον ἐποχῶν. Ἄλλωστε οἱ συγκρίσεις στηρίζονται ἀπάνω σὲ ἀποτελέσματα. Καὶ γιὰ τὴν ἐποχὴν μας, τὴ μεταπολεμικὴν, δὲν ἦρθε ἡ ὥρην τοῦ ἀπολογισμοῦ. Ὅλοι προσπαθοῦν ἀκόμα. Κι' ἂν δὲν ἐλπίζομε, κάνουν ὅ, τι μποροῦν γιὰ νὰ περισοῦσιν ὅ, τι θεωροῦν ἀξίον νὰ ζῆσιν ἐπειδ' ἀπὸ μιὰ μεγάλη δοκιμασία. Τ' ἀποτελέσματα θὰ φανοῦν ἀργότερα. Τότε θὰ ἐκτιμηθοῦν καὶ θὰ συγκριθοῦν.

Ὅπως δὲν ἦναι, ἡ ἀγωνία τῆς ἐποχῆς μας εἶναι μιὰ ψυχικὴν κατάστασιν κοινὴν γιὰ ὅλους. Ἡ συμμετοχὴ στὰ μεγάλα προβλήματα, ὡς ἕνα σημείον τουλάχιστον, εἶναι γενικὴ. Καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ ἰσχυρισθῆ κανεὶς ὅτι ποτὲ ἄλλοτε στὴν Ἑλλάδα δὲν παρατηρήθηκε γενικώτερον ξύπνημα ἀπὸ τὸν πνευματικὸν λήθαργον στὸν ὅποσον βυθίζεται ἡ ἐξασφάλισιν τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος, ἡ διανοητικὴν τεμπელიὰ καὶ ὁ ἐγωϊσμὸς. Αὐτῆ τὴν στιγμήν στὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχουν μόνο μεγάλα προβλήματα. Ἐπάρχουν καὶ ἀνθρώποι πού βασανίζονται μὲ τὰ προβλήματα αὐτὰ τὸ μυαλὸν τοῦς, ἀνθρώποι πού ἀγωνιοῦν, πού κινουῦνται, σκέπτονται καὶ

ἐργάζονται μὲ τὸν παλιὸν τῆς ἐποχῆς. Ἰσὺς ἢ συμμετοχὴ αὐτῆ στὴν ἀγωνία τοῦ καιροῦ μας νὰ μὴν εἶναι ἀνόλογη μὲ τὸ πλῆθος καὶ τὴν σπουδαιότητα τῶν προβλημάτων πού κάνουν ἄλλους λαοῦς, περισσότερο πνευματικούς καὶ καλλιουργημένους, νὰ περνοῦν νύχτες μαρτυρικῆς ἀγρυπνίας. Ποτὲ ὅμως ἄλλοτε δὲν εἴχαν ἀνησυχίσει στὸν τόπον μας τόσο πολλοί. Ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἴχαν βγεῖ τόσο ἀπὸ τὴν ψυχικὴν τοῦς μακαριότητα. Καὶ ποτὲ στὸν πρῶτον αἰῶνα τῆς ἐλευθερίας δὲν ἦταν περισσοῦτοι οἱ Ἕλληνες πού βιάζονται σὲ κάποια ἔνεργεια τὴ σκέψιν τοῦς.

Δὲν μιλῶ γιὰ τοῦς ἄγους, γι' αὐτοὺς πού εἶναι ἢ θέλουν νὰ λέγονται ἐκλεκτοί. Αὐτοὶ ὑπῆρχαν πάντα, χωρὶς νὰ ἔχουν τὴ δύναμιν νὰ προκαλέσουν γενικὴν τὴν συμμετοχὴν στὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ τόπου ἢ τῆς ἐποχῆς. Σήμερον ξύπνησαν μονομιάς ἑκατομμύρια Ἕλληνες. Καὶ τὸ ξαφνικὸν αὐτὸ ξύπνημα εἶναι ἀπὸ τὰ τραγικώτερα. Βρέθηκαν ὅλοι σχεδὸν ἀπροστοίμαστοι, ἀκατατόπιστοι, ἀνίκανοι ν' ἀντιμετωπίσουν τὴν κατάστασιν. Καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἀγωνία δὲν προέρχεται μόνο ἀπὸ τὴν ἐλάττωσιν τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν. Ὁφείλεται, βέβαια, καὶ στὴ φτώχεια, πού ὁπότε εἶναι καὶ γινώσκων ἀρρώστια στὸν τόπον. Μεγαλώνει ὅμως, παίρνει τρομακτικὴς διαστάσεις, γίνεται ἐπιβλήτης ἀπὸ τὴν χρεωκοπία τῶν ἱδανικῶν. Ἐνας πολιτισμὸς ἐφτασε στὸ τέλος του. Δὲν ξέρω ἂν τὸ τέλος αὐτό, πού ἐρχεται ἔπειτα ἀπὸ ἕνα δέκατον ἕνατο αἰῶνα καὶ τὰ πνευματικὰ κατορθώματά του, δὲν ξέρω ἂν μπορεῖ νὰ ὀνομαστῆ χρεωκοπία. Ὅπως δὲν ἦναι, ὁ πολιτισμὸς μὲ τὸν ὅποσον ζῆσαμε μᾶς ἀφήνει χωρὶς ψυχικὰ ἐφόδια. Μᾶς ἐγκαταλείπει στὴν ἐρημίαν καὶ μᾶς ὑποχρεώνει νὰ τ' ἀναζητήσομε ὅλα. Γιατὶ αὐτὸ πού ὑπάρχει γύρω μας δὲν πιστεύω νὰ εἶναι καλύτερον ἀπὸ ἐρημίαν. Οἱ περισσοῦτες ἰδέες πού ἀποτελοῦσαν τὰ στηρίγματα τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ ἔχουν γελοιοποιηθεῖ σὲ βαθμὸν ἀφάνταστο. Ἄλλες ὑποχωροῦν μόνες τοῦς καὶ προσπαθοῦν νὰ λησμονηθοῦν, γιὰτὶ καταβαλοῦν πὺς δὲν εἶναι σὲ θέσιν νὰ μᾶς κρατήσομεν ἀπὸ τὸν κατήφορον. Κ' ἐκείνες πού μᾶς ἐμειναν δὲν μποροῦν νὰ μᾶς βοηθήσομε οὔτε ὅσον μιὰ σανίδα τὸ ναυαγὸν τοῦ ὠκεανοῦ.

Φυσικά, ὁ ἀνθρώπος πού περναεὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀγωνίαν δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι εὐχαριστήμενος. Κι' ἀπάνω ἀκριβῶς στὴν μεγάλη ἀγανάκτησίν του, πού τοῦ φέρνει στὴ γλώσσα τὶς φοβερότερες κατάρες ὅταν δὲν τοῦ πλημυρίζῃ τὰ μάτια μὲ τὰ δάκρυα τῆς μετάνοιας καὶ τῆς ἀπογνώσεως, ἐρχεται ἡ «Ἀληθινὴ ἀπολογία τοῦ Σωκράτη». Τὸ βιβλίον ἔχει, βέβαια, τὴν «θέσιν» του. Θέλει νὰ ξετινάξῃ τὴν ἀστικὴν κοινωνίαν στὰ ἱερώτερα τῆς. Καὶ φτάνει μὲ τὴν μεγαλύτερη δύκολιαν στὸ σκοπὸν του. Ἡ ἀντίστασιν ἄλλωστε εἶναι τόσο μικρὴ! Ἀλλὰ ὁ κ. Βάρναλης δὲν εἶναι μόνο ἕνας πολεμιστῆς. Κι' ἀπάνω στὸ μεγαλύτερον θυμὸν του, ἀπάνω στὴν πρὸ ἐπιβίβου ὁργὴν του, ἐκεῖ πού νομίζεις ὅτι τὸν ἔχει ἐγκαταλείψει ἡ σκέψιν καὶ ἡ κριτικὴ ἀντί-

ληψιν, μένει λογοτέχνης δυνατὸς καὶ ἰσορροπημένος. Ἡ «Ἀληθινὴ ἀπολογία τοῦ Σωκράτη» δὲν εἶναι, βέβαια, ἀπὸ τὰ λογοτεχνήματα πού τὰ δέχεται κανεὶς χωρὶς ἀντιρροήσεις. Ἡ γλώσσα του ἔχει κάπου-κάπου μιὰ τραχύτητα ἀπαράδεκτη. Καταλαβαίνω νὰ κυνηγᾷ τὴν σκληρὴν λέξιν, ὅταν θέλῃς νὰ κάνῃς τὴν πολεμικὴν σου ἐντανοότερη, αἱματηρότερη. Κι' ὁ κ. Β. μεταχειρίζεται τὴν γλώσσαν πού χρησιμοποιεῖ ὁ κουρασμένος καὶ προπάντων ὁ ἀγανακτισμένος, ἐκείνος πού δὲν ἐνδιαφέρεται ἀν' ἡ ἐνοχλήσῃ τ' αὐτὰ ἐνός ἄλλου μὲ διαφορετικὴν ψυχικὴν διάθεσιν, ἐκείνος πού δὲν διαλέγει λόγια ἀλλὰ ἐκφορίζεται ὅπως τὸ φέρεε ὁ θυμὸς του, μὲ τὶς λέξεις πού ὑποφέρει κανεὶς ὅταν εἶναι μόνος ἢ δὲν σκοτίζεται ἀν' ἡ ἀκουστῆ. Ὅταν μάλιστα ἡ διάθεσίν σου εἶναι νὰ μαστιγώσῃς ἀλύπητα, —καὶ ἡ «Ἀληθινὴ ἀπολογία τοῦ Σωκράτη» εἶναι ἕνα φοβερὸν μαστιγώμα τῆς σημερινῆς κοινωνίας, —δὲν μπορεῖς παρὰ νὰ χρησιμοποιήσῃς λέξεις πού ματώνουν. Ὁ κ. Β. δὲν γνωρίζει τὸν οἶχτον. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου του τὸν βλέπεις ν' ἀναζητῆ τὶς λέξεις καὶ τὶς ἐκφορᾶς πού ἀνοίγουν βαρύτερες καὶ ὀδυνηρότερες πληγὰς. Εἶναι ἀμείλιχος. Ποτὲ ὅμως ἀδικος. Κι' ὁ ἔλεγχος του μένει ἕνα ζοηρὸν καὶ ἀξιοδιάβαστον λογοτεχνικὸν κείμενον, καὶ ὅταν ἀκόμα δὲν εἶναι ἀκαταμάχητος. Βλέπομε δηλαδὴ καὶ στὸ βιβλίον αὐτό πόσον ὀργανωμένο μυαλὸν εἶναι ὁ κ. Β. ἀλλὰ καὶ πόσον ἀξιὸς λογοτέχνης.

Ἄν ὅμως καταλαβαίνω, προπάντων στὰ βιβλία πολεμικῆς ὅπως εἶναι ἡ «Ἀληθινὴ ἀπολογία τοῦ Σωκράτη», τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ σκληροῦ λόγου, δὲν ἀνέχομαι τὴν ἀναζητήσιν τοῦ χυδαίου. Κι' ὁ κ. Β. κυνηγᾷ, κυνηγᾷ μὲ πάθος τὴν λέξιν καὶ τὴν ἐκφορᾶν πού μπορεῖ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀηδία. Θὰ πιστεύῃ, φυσικά, ὅτι δυναμώνει ἔτσι τὴν ἀντιπροσφαίρα πού θέλει νὰ δημιουργήσῃ μὲ τὸ βιβλίον του, ὅτι προκαλεῖ περισσοῦτην ἀηδία καὶ περιφρόνησιν γιὰ ὅ, τι βρίσκται στὴν ἀκτίνα τῆς πολεμικῆς του. Γελιέται ὅμως. Τὸ χυδαῖον, ἢ καλύτερον τὸ βρώμικο, προκαλεῖ τὴν ἀντίδρασιν. Καὶ ἡ ἀντίδρασιν αὐτὴ ἐξουθεσιάζει ἕνα μέρος τῆς προετοιμασίας πού εἶχε γίνῃ στὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστη. Ὁ κ. Β. εἶναι ἱκανὸς νὰ κυριαρχήσῃ στὸν ἀναγνώστην του. Ἀλλὰ κανένας ἀναγνώστης δὲν μπορεῖ νὰ μείνῃ πιστὸς στὸ συγγραφεῖαν του, ὅταν τὴν ὀφρησθῇ του ἀρχίσομεν νὰ τὴν ἐνοχλοῦν βάρειες καὶ ἀποπνευματικὲς μυροειδές.

Ἄλλ' ἂς εἶναι. Δὲν μπορεῖς νὰ σταθῆς περισσοῦτερον σὲ παρατηρήσεις αὐτῆς τῆς σημασίας, ὅταν ἔχῃς νὰ μιλήσῃς γιὰ τὸν περιεχόμενον ἐνός βιβλίου πού εἶναι κόσμος ὀλοκληρὸς ἢ καλύτερον ἢ ἄρνησιν ἐνός ὀλοκληροῦ κόσμου. Ὁ κ. Β. ἀρπάξῃ τὴν ἀστικὴν κοινωνίαν ἀπὸ τὶς ἰδέες τῆς, ἀπὸ τὴν ἠθικὴν τῆς, ἀπὸ τὰ αἰσθηματὰ τῆς, ἀπὸ τοῦς πάθους τῆς καὶ τῆς ἐκαμὲ τὸν ὀδυνηρότερον ἐξευτελισμὸν. Ὁ Σωκράτης δὲν ἀπολογεῖται στοῦς Ἀθηναίους τοῦ 400 π. Χ. καὶ στοῦς σημερινούς. Εἶναι ὁ πρὸ ἀκαταμάχητος κατήγορος τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ ἀν-

θρώπου. Ἐλέγχει μὲ τὸ πάθος τοῦ μελλομένου καὶ κάνει τὴν ἐπίθεσιν τοῦ πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα καὶ μὲ τὴν βιωσιμότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν ἔχει συμπερόντα, καὶ δὲν αἰσθάνεται τὰ δεσμὰ τῶν διαφορῶν ἐξαρτήσεων, καὶ δὲν συλλογίζεται καὶ δὲν φροσῶνται τίποτα. Ὁ κοινωνικός ἀνθρώπος εἶναι ὁ στόχος του. Εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῆς ἀνυπευθυνότητος καὶ ἔγινε κατάστασις, κάθε φορά καὶ σὲ κάθε ἐποχὴ μὲ διαφορετικὴ ἐμφάνισις, ἡ ἀφορμὴ καὶ τὸν ἐρεθίζει, καὶ τοῦ ἀκούει τὴ σκέψιν καὶ κάνει χειμαρρὸς τὸ λόγο του.

Τὸ κίνημα τοῦ κ. Β. εἶναι περισσότερο ἀρνησιμὸν παρά θετικόν. Μᾶς δείχνει, βέβαια, τὴν σωτηρίαν καὶ φωνάζει ἀπὸ τέλος ὅτι αἱ Σκύθες θὰ μᾶς κτίμουν ἀνθρώπους. Καὶ Σκύθες δὲν εἶναι ἄλλοι ἀπὸ κείνους καὶ ἐπιχειροῦν τὸ μεγάλο πείραμα εἰς τὴν Ρωσίαν. Ἡ «σωτηρία» ὅμως αὐτὴ δὲν εἶναι ἀρκετὴ. Ὅσοι αἱ Σκύθες δὲν δίνουν ἱκανοποιητικὰς ἀποδείξεις ὅτι ἐκεῖ ἀπᾶν ἡ λύθηκε ὁ μόνος τὸ ἔξωτερον ἀλλὰ καὶ τὸ ἑσωτερικὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου, ὅσο δὲν μᾶς πείθουν ὅτι βρήκαν τὴν ἠθική ἐκείνη καὶ τὴν ἀσπιβίασιν τὸ φῶς καὶ τὸ σκοτάδι καὶ δὲν κίβριται ἐπὶ τὴν ψυχὴν μας, δὲν μποροῦν νὰ προσφέρουν τί, τι χρειάζεται εἶτα ἀπὸ τὴν ἀρνησίν τῆς σημερινῆς ζωῆς καὶ κοινωνίας. Δὲν μποροῦν νὰ γίνουν ὁδηγοί. Ὁπόσο ἡ ἀρνησιμὴ μὲν. Καὶ κανεὶς δὲν τὴν συζητεῖ. Κανεὶς δὲν ἔχει τὸ πάθος νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι εἶναι ὑπερβιολογική. Ἡ ἀγωνία καὶ πνίγει αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὸν διαφροσύνει. Ποιὰ πίστις μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῆ τὴν ἀρνησίν καὶ τὴν ὑπάρχει τὴν «Ἀληθινή ἀπολογία τοῦ Σακράτη»; Οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ λαοὶ μᾶς ἔδωσαν τὴς καταθλιπτικώτερες ἀπολογίας. Πῶς νὰ στηριχθῆ καὶ πῶς νὰ δικαιολογηθῆς τὴς τελευταίας πεποιθήσεις καὶ ἔμειναν μέσα σου ἀπὸ ἀσυνήθεια ἴσως; Στὴν ἐποχὴν μας δὲν ὑπάρχουν ἀξίες παραδεκτὰς ἀπ' ὅλους, στερεὰ, ἀτρίανταχτες. Κι' αὐτὸ καὶ τὸ καταλαβαίνουμε ὅλοι μὲ τὸν ἑνα ἢ μὲ τὸν ἄλλο τρόπο, ἔρχεται τὸ βιβλίον τοῦ κ. Β. καὶ μᾶς τὸ κίβριται πρὸς ἀσθητό. Καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ ἡ «Ἀληθινή ἀπολογία τοῦ Σακράτη» νομίζουμε ὅτι δὲν ἔφτασε μὲ καθυστέρησιν οὔτε ἤσθη πολύ γρήγορα. Ἔρχεται τὴν ὥρα καὶ ὅλοι θέλουσι νὰ ἐξηγήσουν τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν παγκόσμιαν ἀγωνία. Καὶ αἱ σελίδες τῆς ἂν δὲν ἀνακαλύπτουν τὸ μυστικὸν καὶ θὰ μᾶς βγάλῃ ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδον, βροῦσκειν ὡς τὸσο τὴν ἀνακούφισιν ἐκείνη καὶ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς αἰτίας τῆς ἀγωνίας μας καὶ προσπάντων ἀπὸ τὸ βαθυστόχαστον λόγο τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν ἐκοίταξε ἐπιπόλαια τὴν ζωὴν ἀλλὰ τὴν ἐφραξεν εἰς τὴν ἀπόκομφος πτυχὴς τῆς. Γιὰ νὰ προχωρήσῃς πρὸς τὴν ἀλήθειαν, πρέπει ν' ἀρνηθῆς πρῶτα τὸ ψέμμα. Καὶ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Β., ὅπως ἐτονόμασται, εἶναι ἀρνησιμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως διαμορφώθηκε εἰς τὴς διάφορες κοινωνίας, τῆς ἠθικῆς καὶ ἐγέννησε τὴν φοβερὴν δοκιμασίαν ἀπὸ τὴν ὅποια περνᾶμε ὅλοι, τῆς σημερινῆς ζωῆς γενικώτερα καὶ δὲν ἔχει ποῦ νὰ στηριχθῆ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀ-

νεύρησιν τοῦ προορισμοῦ του. Καὶ ἡ ἀρνησιμὴ αὐτὴ εἶναι ἐν' ἀπὸ τὰ βήματα καὶ ὁδηγοῦν εἰς τὴν λύτρωσιν.

Π. Χ.

Σ. Θ. Λάσκαρι: «Χαρίλαος Τρικοῦπης καὶ ἡ ἔνωσις τῆς Ἑπτανήσου». — «Ὁ Ἱ. Καποδίστριας ὡς Ρῶσος διπλωμάτης καὶ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν».

Ὁ κ. Σ. Λάσκαρις ἀνήκει εἰς οἰκογένειαν συγγραφέων. Ὁ θεῖος του, ὁ διαπρεπὴς ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἀνδραδάκης, τιμᾷ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην, ὁ ἀδελφός του Μιχαὴλ Λάσκαρις, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, πλουτίζει τὴν φιλολογίαν μας μὲ ἐκλεκτὰ ἱστορικὰ ἔργα. Ὁ Στ. Λάσκαρις, διπλωματικὸς ὑπάλληλος, μᾶς ἔχει μέχρι τοῦδε δώση ἐκλεκτὰς μελέτας ἱστοριοδιπλωματικῶν περιεχομένου.

Τὰ δύο τελευταῖα ἔργα του, μελετοῦν δύο ἐνδιαφερόντως σελίδας τοῦ βίου τῶν δύο μεγάλυτερον πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς νεοτέρης Ἑλλάδος, τοῦ Καποδίστρια καὶ τοῦ Χαρ. Τρικοῦπης. Τὸ Καποδιστριακὸν θέμα τὸν ἐλκύει πολύ, διότι τὸ 1918, νεώτατος ἀκόμη, ἐδημοσίευσε γαλλιστὴν ἐνδιαφέρουσαν μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Καποδίστριας πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως».

Ἡ σημερινὴ του σύντομος μελέτη ἐξετάζει τὸν Καποδίστρια ὡς Ρῶσον διπλωμάτην καὶ ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας. Ἐπὶ δέκα τρεῖς ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1809 μέχρι τοῦ 1822, ὁ Κερκυραῖος διπλωμάτης ὑπηρετήσεν τὴν ρωσικὴν διπλωμασίαν, καταγαγὼν ἐξαιρετικὰς ἐπιτυχίας, παρ' ὅλην τὴν ἀντίδρασιν τῆς ἀντιπάλου ἀστυριακῆς διπλωματίας καὶ ἰδίως τὸ προσωπικὸν μίσος τοῦ Μέττερνιχ, ὁ ὁποῖος εἶχεν διώσῃ τὴν ἐξόντωσιν του. Μὲ σαφήνειαν καὶ ἀκρίβειαν λεπτομερειῶν, ὁ κ. Λάσκαρις κατορθώνει νὰ μᾶς δώσῃ πλήρη εἰκόνα τῆς δράσεως τοῦ Καποδιστρίου κατὰ τὴν δύσκολον αὐτὴν περιόδον τῆς ζωῆς του.

Περὶ πλείον ἑκτεταμένῃ (ἀπὸ 130 σελίδας) εἶναι ἡ μελέτη του περὶ τῆς δράσεως τοῦ Χαρίλαου Τρικοῦπης κατὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἔργον αὐτὸ, τὸ πρῶτον γραφέν ἀπὸ διπλωματικῆς ἀπόψεως, βασίζεται εἰς ἀνεκδότους κυρίας πηγὰς, λιθογραφίας ἀπὸ τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, τὰ ὅποια ἠρεσύνθη κατὰ τὴν τελευταίαν εἰς αὐτὸ παραμονὴν του. Πλὴν τούτων ὁ κ. Λάσκαρις ἐμελέτησεν ὅτι σχετικὸν ἔχει γραφῆ, καὶ ἰδίως τὰς ἀγγλικὰς ἐπισήμους καὶ ἡμερησίους πηγὰς, αἱ ὅποια δὲν εἶχον μέχρι τοῦδε ἔρευνηθῆ. Καὶ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἐβγήκε μίαν μεγάλου ἐνδιαφέροντος μελέτην, διαφωτίζουσαν μίαν πρόσφατον σχετικῶς ἀλλ' ἀκόμη ἀνεξερευνήτων σελίδα τῆς ἱστορίας μας. Διότι ὅλα τὰ μέχρι τοῦδε γραφέντα ἔργα ἠσυχολήθησαν κυρίως μὲ τὸν ἀγῶνα τῶν Ἑπτανήσων διὰ τὴν ἐθνικὴν τῶν ἀποκατάστασιν, ἐλάχιστα περιέχοντα περὶ τῶν διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων, ἰδίως δὲ τῶν γενομένων εἰς τὸ Λονδίνον κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1863-1864, διὰ τῶν ὁποίων ἐσκοπεῖτο ὅπως μεταβληθῶν

ἐπὶ τὸ εὐνοϊκώτερον οἱ ὄροι τῶν ὁποίους εἴχον θέσῃ ἀρχικῶς αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις διὰ τὴν ἔνωσιν μὲ τὴν συναρθεῖσαν συνθήκην τῆς 11 Νομβρίου 1863. Διὰ τὴν προοπτικὴν αὐτὴν τῆς ἐπὶ τὸ εὐνοϊκώτερον μετατροπῆς τῶν ὄρων τῆς συνθήκης ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἐπιφορτῆσιν τὸν νεαρὸν τότε Χαρίλαον Τρικοῦπην, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν μεγάλην αὐτοῦ περιπέτειαν καὶ διπλωματικὴν διεχειρίσθη τὸ ζήτημα αὐτὸ μὲ τόσην ἐπιδεξιότητα ὡστε «κατήγαγε τὸν πρῶτον τοῦ θριάμβου ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ πεδίου, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου τοσαύτως, μετ' αὐτοῦ πολὺ, ἐμελλε νὰ διεκδημῆ τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς ἐπανειλημένους του ὑπουργίας καὶ πρωθυπουργίας» ὅπως γράφει ὁ κ. Λάσκαρις.

Δὲν δύναμεθα βεβαίως εἰς ἕνα στενὸν σημείωμα νὰ ἀναλύσωμεν τὸ ὅλον ἔργον, διότι θὰ ἀπητητο ἢ ἀφήγησις ὅλων τῶν διπλωματικῶν συνεννοήσεων. Ἐν τούτοις δὲν δύναμεθα νὰ μὴ τομίσωμεν ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ ἐμφανίζεται κατὰ ἀριστερότερον ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα ἀπὸ τὸν ἴδιον συγγραφέα, ὁ ὁποῖος ἐπιδεικνύει ὅχι μόνον πλήρη γνῶσιν τοῦ θέματος ἀλλὰ καὶ κρίσιν ὀξείαν. Δὲν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ κ. Στ. Λάσκαρις θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μελέτην τῆς διπλωματικῆς ἱστορίας μας, τῆς ὁποίας ἐσχάτως ἐξελέγη ὑφηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ θὰ μᾶς διαφωτίσῃ καὶ ἄλλας διπλωματικὰς μας σελίδας καὶ μεταγενεστέρων ἔργων του.

Κ. Κ.

Δημ. Λουκοπούλου: «Ὁ Ρουμελιώτης Καπετάνος τοῦ 1821 Ἀνδρῆτος Σάφακας καὶ τὸ Ἀρχεῖον του».

Διὰ νὰ γραφῆ ἡ ἀληθινὴ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἀνάγκη πρῶτον νὰ ἐλθῶν εἰς φῶς ὅλα τὰ δοκουμένα τὰ ὅποια θὰ διαφωτίσουν τὴν δράσιν τῶν διαφορῶν προσώπων. Διότι, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, πολλοὶ ἔχουν παραγνωρισθῆ καὶ πολλοὶ ἔχουν τιμηθῆ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν των καὶ τὴν δρᾶσιν των. Ἐνας ἀπὸ τοὺς παραγνωρισμένους αὐτοὺς εἶναι καὶ ὁ Ρουμελιώτης Καπετάνος Ἀνδρῆτος Σάφακας, ὁ πατριώτης τοῦ Ἀθανασίου Διακίου.

Καταγόμενος ἀπὸ τὴν Ἀρτουλίαν ἐδρασε μὲγάλως κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπαναστάσιν καὶ συνεργάσθη μὲ τὸν Καραϊσκάκη. Μέχρι τοῦ 1828 ἔλαβε μέρος εἰς ὅλας τὰς πολεμικὰς ἐνεργείας τῆς Ρούμελης. Ἀλλὰ δὲν ἐμελλε νὰ ζήσει διὰ τὴν ἴδιον τὸ ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως. Τὸν Ἀθῶνον τὸν 1828 ἐπῆγε εἰς τὸ ἴριλον τοῦ Σωτήρη Σιράτο, ἀπὸ τὸ Βάλτο, διὰ νὰ φιλοξενηθῆ. «Ποῦ νὰ ζῆρῃ ὁ δυστυχισμένος ὁ Σάφακας πῶς ὁ φίλος του τὰ εἶχε ἕνα μὲ τοὺς Τούρκους καὶ βρισκόμενος σὲ συνεννόησιν μὲ τὸν Κιουταχί!» γράφει ὁ κ. Λουκοπούλος. Ἦλθε σὲ σπῆτι τοῦ τάχα φίλου του καὶ ἐφαγε ἀπὸ τὸ δῆθεν φιλόξενον τροπέζι του. Ὅταν ὁμοῦς περνοῦσε τὸν Ἀσπρομαζὶ μὲ τοὺς συντρόφους του, ἐκεῖ κοντὰ εἰς τὴν Μάρδα καὶ εἶναι τὸ γεγῆρὸν τῆς Ταρτάνας, ὅπως λέγε, βρήκε τὸ θάνατό του.

Ὁ Τουργκοσώτης, ὅπως ἔλεγον τὸ Σιράτο, ἔστειλε ἀπὸ προτῆρα δικούς του ἀνθρώπους καὶ δολοφόνησαν ἀγανδρα καὶ τὸ Σάφακα καὶ τοὺς συντρόφους του. Καὶ γιὰ νὰ δειξῆ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τοῦς Τούρκους ἔστειλε τὰ κεφάλια τους στὸν Κιουταχί. Ἔτσι μὲ τέτοιον ἄτιμον τρόπο πῆρε τὸ καπτανλίκι τῶν Ἀγροφών. Τοῦ τῶδεκε ὁ ἀφέντης του ὁ Κιουταχίς, καὶ τὸσο πιστὰ τὸν ὑπηρέτοῦσε».

Ἡ δημοτικὴ ποίησις ἔγραψε ὄρατα τραγούδια διὰ τὸν ἥρωα Σάφακας, δημοσιευθέντα εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Πάσοβ. Ἔως τὴν ἰστορίαν τοῦ ἠτο ἀγνωστός. Εὐτυχῶς ὁ γνωστός ἐρευνητὴς τῆς ἑλληνικῆς λαογραφίας, ρουμελιώτης καὶ συμπολίτης τοῦ Σάφακα, κ. Δημ. Λουκοπούλος εἶχε τὴν τύχην νὰ ἀνεύρῃ τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Σάφακα πεταγμένον εἰς σακκίαν. Τὸ ἐτακτοποίησε, τὸ ἐμελέτησε καὶ τὸ ἐδημοσίευσε εἰς ὀγκώδη τόμον, μὲ θαυμασίον πρόλογον καὶ σημειώσεις. Ἔτσι ἦλθεν εἰς φῶς ἡ δρᾶσις καὶ ἐν γένει ἡ ὄρατα μορφή ἑνὸς συμπολίτου τοῦ Ἀθανασίου Διακίου, ἐνὸς εὐσυνειδήτου Ρουμελιώτη, ὁ ὁποῖος καθ' ὅλην τὴν ἐπαναστάσιν ἐπολέμησε διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος, διὰ τὴν ὁποίαν ἔπεσε θῦμα δολοφονικῆς σκευωρίας ἐνὸς ἀπαισίου Ἑλληνοδυστυχῆς πολεμιστοῦ εἰς τὴν Τουργκίαν. Ὁ κ. Λουκοπούλος εἶναι ἀληθινὰ ἀξίος καθε ἐπαίνου, διότι ὄχι μόνον ἔφερεν εἰς φῶς τὸ λαμπρὸν αὐτὸ Ἀρχεῖον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἐρευνας τὰς ὁποίας ἔκαμε περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, διαφωτίσας οὕτω πολλὰ σημεῖα τῆς ἱστορίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Κ. Κ.

NEA BIBLIA

Κωστή Παλαμά: «Δεκατετραστάσια». Ἐκδ. Δημητράκου.

Ντόλη Νικίβα: «Φιλημένη», ρομάντσ. Ἐκδ. Ἀδελφῶν Γεράρδου. Δρ. 60.

Γιάκου Δημητριάδη: «Νοσταλγικά βράδια» ποιήματα.

Dr N. G. Mavris: «Contribution à l'étude de la chanson populaire égyptienne». Avant-propos de M. L. Roussel. Alexandrie.

Παναγ. Δ. Ἀντόπα: «Ἄμεσος ἐπιλοχίαις τῆς διανοίας διὰ ρυθμίσεως τῶν ἀναπνευστικῶν κινήσεων». Ἐκδ. Ἡλ. Δικαίου. Δρ. 25.

Ζαφειρίου Δ. Γαβαλά: «Ἡ νῆσος Σικίνος» μετὰ εἰκόνων καὶ γεωγραφικοῦ πίνακος. Ἐκδ. Συνδέσμου τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ Σικινίων.

Σταύρου Θεοδοσιάδου - Δημ. Γκαβανά: «Ἡ μερολόγιον ἀντικὴς Μακεδονίας 1932». Ἐκδ. ἐφημερίδος «Βῆρ. Ἑλλάς». Κοζάνη. Δρ. 60. Πολυτελές Δρ. 100.

Ἡβης Κούρια (Μελισσανθῆς): «Προφητεῖαι», ποιήματα. Λιθογραφημένον κατὰ χειρόγραφον τῆς ποιητρίδος.

Β. Κυριακοῦ Μιτζωτάκη: «Οἱ ἀδύναμοι» (διηγήματα). Ἐκδ. Ἰεροσοφῆ. Δρ. 25.

Χαρ. Α. Σκαλισιάνου: «Ἡ σημασία τῶν κλασικῶν σπουδῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα». Δρ. 12.

Ἰραῖμ: «Στὸ νησί». Γιὰ παιδιὰ. Σκίτσα Φωτάνης Μαχιστιᾶδης Θεσσαλονίκης. Δρ. 15.

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Η προκήρυξις τῶν Βραβείων διὰ τὸ ἔτος 1932-33

Κατὰ τὴν ἐτησίαν πανηγυρικὴν συνεδρίασιν τῆς 30ῆς Δεκεμβρίου 1931, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας κ. Σίμος Μενάρδος ἀνέγνωσε καὶ τὴν προκήρυξιν τῶν νέων βραβείων τοῦ 1932-33, τὰ ὅποια ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Βραβεῖα τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν: Ἴον βραβεῖον δραχμαὶ 22.500 Γ. Κανδηλώρου διδόμενον εἰς Ἑλληνας τὸ γένος μύστας τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν οἵτινες διέπρεψαν ὑπερόχως παρ' ἡμῖν ἢ ἐν τῇ ξένη καὶ συνέτειναν διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς καθόλου δράσεως αὐτῶν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἑλληνικοῦ ὄνοματος. Αἰτήσεις δεκταὶ εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μέχρι 31ης Δεκεμβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Μάρτιον 1932. Ἡ Ἀκαδημία δικαιοῦται νὰ ἀπονεμίῃ τὸ βραβεῖον συμφώνως πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ ἀγωνοθέτου τεθέντας ὅρους καὶ εἰς μὴ ὑποβαλλόντας αἰτήσεις. 2ον βραβεῖον 10 χιλιάδων δραχμῶν Ἐμμ. Μπενάκη εἰς ἰδρύματα ἢ άτομα συντελοῦντα ἀποτελεσματικῶς πρὸς καταπολέμησιν τῆς φυματιώσεως ἐν Ἑλλάδι. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις δεκταὶ μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 3ον βραβεῖον 15 χιλιάδων δραχμῶν Ἐμμ. Μπενάκη διδόμενον ἢ διανεμόμενον εἰς ἱερεῖς, διδασκάλους, ἰατροὺς, γεωπόνους, κτηματίας, γεωργοτεχνίτας καὶ ἄλλα ἄτομα τὰ ὅποια εἴτε διὰ τοῦ ἰδίου ἐμπράκτου παραδείγματος εἴτε διὰ γεωργικῆς προπαγάνδας συντελοῦν εἰς ἐπέκτασιν, βελτίωσιν καὶ ἐν γένει προαγωγὴν τῆς ἐν Ἑλλάδι γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ γεωργικῆς βιομηχανίας. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις δεκταὶ μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 4ον βραβεῖον 15 χιλιάδων δραχμῶν Ἐμμ. Μπενάκη διδόμενον εἰς συλλόγους, συνεταιρισμοὺς, ὀργανώσεις, εἰρηφειῶν καὶ ἄλλα ἰδρύματα τὰ ὅποια εἴτε διὰ παραδειγματικῆς προπαγάνδας, διδασκαλίας, ἐνθαρρύνσεων καὶ ἀμοιβῶν, εἴτε διὰ τοῦ ἰδίου ἐμπράκτου παραδείγματος ἐφαρμογῆς βελτιωμένων μεθόδων, εἰσαγωγῆς νέων ἐκλεκτῶν εἰδῶν, νέων καλλιεργειῶν, συντελοῦν εἰς ἐπέκτασιν, βελτίωσιν καὶ ἐν γένει προαγωγὴν τῆς ἐν Ἑλλάδι γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ γεωργικῆς βιομηχανίας. Αἰτήσεις καὶ προτάσεις δεκταὶ μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 5ον βραβεῖον 30 χιλιάδων δραχμῶν Ἐμμ. Μπενάκη εἰς τὴν καλλιτέραν μελέτην μεταλλοφόρων κοιτασμάτων τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς γεωλογίας καὶ μεταλλευτικῆς αὐτῶν. Πραγματεῖαι δεκταὶ εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 6ον βραβεῖον 20 χιλιάδων δραχμῶν Ἐμμ. Μπενάκη εἰς τὴν καλλιτέραν μελέτην ἐπὶ τῆς γεωγραφικῆς ἐξαπλώσεως τῶν δασικῶν εἰδῶν ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ καὶ τῆς οικονομικῆς σημασίας αὐτῶν. Μελέται δεκταὶ εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου

1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 7ον ἔν ἢ πλείονα βραβεῖα 50 χιλιάδων δραχμῶν ἐν ὅλῳ Ἐμμ. Μπενάκη εἰς τὸν δῆμον ἢ τὴν κοινότητα ἢ τὸ σωματεῖον τὸ ὅπολον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐτῶν 1931-1932 ἠθέλεν ἐκτελέσῃ τὰ περισσότερα καὶ σπουδαιότερα ἐν Ἑλλάδι ἔργα, δι' εἰσφορῶν χρημάτων ἢ καὶ προσωπικῆς ἐργασίας πρὸς ἀναδάσωσιν ἢ καὶ χρησιμοποίησιν τῶν ὑμῶν ὕδατων ἐπὶ τῶν ὄρεων, τῶν λόφων καὶ τῶν γεμιάρρων κατὰ τὸ σύστημα τῶν τάρρων ἢ ἠθέλε συντελέσῃ δι' ὀργανώσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῆς σιζοπιματέρας ἐκμεταλλεύσεως τῶν δασῶν καὶ τῆς μειώσεως τῆς καταστροφῆς αὐτῶν ἐκ τῆς συλλογῆς κανσοξύλων καὶ τῆς ἀσκήσεως βοσκῆς. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις εἰς τὰ γραφεῖα τῆς ἀκαδημίας δεκταὶ μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 9ον βραβεῖον 50 χιλιάδων δραχμῶν Ἐμμ. Μπενάκη μέλλον νὰ διανεμηθῇ εἰς ἰδρύματα καὶ διδασκάλους, οἵτινες λόγῳ καὶ ἔργῳ συντελοῦν εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἀναλαβημάτων, εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν μαθητῶν καὶ εἰς τὴν ἐπίδοσιν αὐτῶν εἰς τὰ γεωργικὰ ἢ ἄλλα πρακτικὰ ἔργα καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τῶν δένδρων. Προτάσεις ἐκ μέρους τῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ λοιπῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν δεκταὶ μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 10ον βραβεῖον 30 χιλιάδων δραχμῶν Ἐμμ. Μπενάκη ἀπονεμόμενον εἰς τοὺς παρατηρητὰς ἢ ἐρευνητὰς οἵτινες διὰ συστηματικῶν παρατηρήσεων ἢ πειραμάτων ἢ ἄλλων ἐρευνῶν γενομένων ἐντὸς τοῦ 1932 προάγουσιν τὰς γνώσεις περὶ τῆς φύσεως τῆς χώρας. Προτάσεις ἀρμοδίων ἀρχῶν ἢ αἰτήσεις τῶν ἐρευνητῶν δεκταὶ εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 10ον βραβεῖον 30 χιλιάδων δραχμῶν Ἐμμ. Μπενάκη εἰς τὸν δῆμον, τὴν κοινότητα, τὸ σωματεῖον, τὸν ὀργανισμόν ἢ ἄτομον, τὰ ὅποια κατὰ τὰ ἔτη 1931 καὶ 1932 ἐξέτελεσαν ἀποτελεσματικῶς τὰ περισσότερα καὶ σπουδαιότερα ἔργα, δι' εἰσφορῶν χρημάτων ἢ καὶ προσωπικῆς ἐργασίας πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐλονοσίας. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις δεκταὶ εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μέχρι 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 11ον βραβεῖον 20 χιλιάδων δραχμῶν Ἐμμ. Μπενάκη εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν σωματεῖον, ὅπερ διὰ τῶν δημοσιευμάτων του καὶ τῆς ἐν γένει δράσεως συντελεῖ εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν διάδοσιν αὐτῆς ἐν Ἑλλάδι. Προτάσεις ἢ αἰτήσεις δεκταὶ μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 12ον βραβεῖον 10 χιλιάδων δραχμῶν Ἐμμ. Μπενάκη εἰς τὸν ἐκτρέφοντα ἰκανὸν ἀριθμὸν προβάτων ἐκλεκτῶν ἐριοπαργῶν ποικιλιῶν. Αἰτήσεις δεκταὶ μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 13ον βραβεῖον 10 χιλιάδων δραχμῶν Ἐμμ. Μπενάκη ἐπὶ τῆς πειραματικῆς μελέτης τίνας αἰθέρια ἔλαια θὰ ἠδύναντο νὰ παρασκευασθοῦν ἐν Ἑλλάδι ἐξ αὐτοφυῶν φυτῶν καὶ ὑπὸ τίνας συνθήκας θὰ ἐκαλλιεργού-

το παραγωγὰ μυρελμοφόρα φυτὰ. Μελέται δεκταὶ μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 14ον βραβεῖον 10 χιλιάδων δραχμῶν κ. Ἐλενας Βενιζέλου εἰς γεωργοὺς ἢ γεωργικοὺς συνεταιρισμοὺς οἵτινες ἠθέλον παραγάγῃ ἢ ὑποδείξῃ μεθόδους καλλιεργείας ὀρούσης ἐκλεκτῆς ποιότητος ἐν καταλλήλῳ περιορῇ τῆς Ἑλλάδος. Αἰτήσεις καὶ προτάσεις δεκταὶ μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 15ον βραβεῖον 20 χιλιάδων δραχμῶν κ. Ἐλενας Βενιζέλου ἐπὶ τῆς πραγματείας περὶ τοῦ δασικοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος, τῆς ἐξαλίξεως καὶ τῆς οικονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτοῦ. Αἰτήσεις δεκταὶ μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 16ον βραβεῖον 30 χιλιάδων δραχμῶν Θ. Ἀρεταίου εἰς τὸν δῆμον ἢ κοινότητα Λουτροπόλεως ἠτις θὰ παρουσιάσῃ μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1932 τὰς καλλιτέρας ἐγκαταστάσεις πρὸς θεραπείαν τῶν λουμένων καὶ θὰ ἐκτελέσῃ ἐξυγιαντικὰ ἔργα ἐν τῇ περιορῇ τῆς λουτροπόλεως. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις ἀρμοδίων ἀρχῶν μέχρι 1ης Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932. 17ον μετάλλιον τῆς Ἀκαδημίας εἰς Ἑλληνα κατασκευάσαντα κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη μηχανήματα ἐφάμιλλα πρὸς ἀνεγνωρισμένης ἀξίας ἔργα ἢ κατασκευάσαντα οἰαδήποτε τεχνήματα ἐπιτυχῶς ἐφαρμοζόμενα εἰς δημοσία ἢ ἰδιωτικὰ ἔργα. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις δεκταὶ μέχρι 31ης Ὀκτωβρίου 1932. 18ον μετάλλιον τῆς Ἀκαδημίας εἰς ἑλληνικὴν βιομηχανίαν ἠτις παρήγαγε κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη προϊόντα ἰσάξια τὴν ποιότητα πρὸς ξένα τῆς αὐτῆς ἀγοραίας τιμῆς πωλήσεως. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις δεκταὶ μέχρι 1ης Μαρτίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Μάρτιον 1932.

Βραβεῖα τῆς Τάξεως τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Ταῦτα προκηρύσσονται κατὰ Μάρτιον. Ἐφέτος ὅμως ἡ Ἀκαδημία ἀπεδέχθη εὐχαρίστως δωρεὰν 25 χιλιάδων δραχμῶν τοῦ συλλόγου τῶν Λοκρῶν «Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουττός» πρὸς συγγραφήν τῆς ἱστορίας τῆς Λοκρίδος ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων μέχρι σήμερον. Προκηρύσσεται ὅθεν ἀπὸ τοῦδε τὸ βραβεῖον μέλλον νὰ ἀπονεμηθῇ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1934. Προθεσμίᾳ ὑποβολῆς τριῶν ἀντιτύπων δακτυλογραφημένων ἢ τυπωμένων μέχρι τῆς 30ῆς Νοεμβρίου 1933.

Βραβεῖα τῆς Τάξεως τῶν Ἠθικῶν Ἐπιστημῶν: Ἴον βραβεῖον 10 χιλιάδων δραχμῶν κ. Ἐλενας Βενιζέλου εἰς τὴν καλλιτέραν μελέτην περὶ χρησιμοποίησεως τοῦ κινήτου ὡς μέσου πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ ἐλάττωσιν τοῦ τιμαριθμοῦ τῆς ζωῆς. 2ον βραβεῖον 18.500 δραχμῶν Ἀθηνᾶς Σταθάτου περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀλιευτικῆς ναυτιλίας καὶ τῶν ἐπενεχτέων εἰς αὐτὴν βελτιώσεων.

132a Δημοσιὰ Συνεδρία τῆς 28ης Ἰανουαρίου

Κατὰ ταύτην ἐγένοντο αἱ κατωτέρω ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις:

Α') Ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Πολίτου: Περὶ μικρῆς κνός φυτικῆς οὐσίας. Β') Ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντ.

Κερραμοπούλου: Οἱ βάρβαροι Μακεδόνες τοῦ Δημοσθένους. Γ') Ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Κοσμητάτου: Περὶ τοῦ Σκληρμιανοῦ σωλήνος τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν ἐμβρυϊκὴν ἐποχὴν. Δ') Ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ζέγγελη, ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Ἀγγ. Παπαϊωάννου: Μεταβολαὶ συναρτῆσαι τοῦ χρόνου τῆς ἀγωγιμότητος τῶν κολλοειδῶν εἰς δύο διάφορα ἐπίπεδα. Ε') Ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξ. Βουρνάξου, ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Βλασσοπούλου: Κατανομὴ ἠλεκτρικῶν φορτίων ἐν τῷ μορφωλευκώματι.

133η Δημοσιὰ Συνεδρία τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου

Ἡ ἐπίσημος δεξιῶσις τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ κ. Γρηγορίου Ξενοπούλου.

134η Δημοσιὰ Συνεδρία τῆς 11ης Φεβρουαρίου

Κατὰ ταύτην ἐγένοντο αἱ κατωτέρω ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις:

Α') Ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Σωτηριάδου: Περὶ τῶν δύο παρὰ τὸ ἀρχαῖον Δίον κομῶν καὶ περὶ δύο ἀγνώστων Περικῶν πόλεων ἐν ταῖς ὑπορραῖαις τοῦ Ὀλύμπου. Β') Ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ἰωακείμογλου, ἀνακοίνωσις τῶν κκ. Γ. Ἰωακείμογλου καὶ Ν. Κλεισιούνη: Πειραματικαὶ ἐρευναι περὶ τῶν δραστηκῶν συστατικῶν τοῦ καφέ.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς δεξιῶσεως τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐδημοσιεύθησαν εἰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας καὶ ἄρθρα χαρακτηρίζοντα τὸν συγγραφέα. Ἀναφέρομεν ὅσα εἶδαμεν: Τοῦ κ. Πέτρου Χάρη εἰς τὴν «Ἑλληνικὴν», τοῦ κ. Ἀγγέλου Τερζάκη καὶ τοῦ κ. Κ. Καλλαντζῆ εἰς τὴν «Ἡμέραν», τοῦ κ. Γεωργ. Πράτοικα εἰς τὴν «Πρωτῶν», καὶ τοῦ κ. Π. Χόρν εἰς τὴν «Βραδυνὴν». Συνεντεύξεις μετὰ τὸν κ. Ξενοπούλου ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ «Ἀθηναϊκὰ Νέα», εἰς τὴν «Βραδυνὴν» καὶ εἰς τὴν «Ἐσπερινὴν». Ἀπὸ τὰς ἐπαρχιακὰς ἐφημερίδας, εἶδαμεν μόνον τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Θράκη Θρόλου εἰς τὴν «Δυτικὴν Θράκην» τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως. Τὰ πλείστα ἐκ τῶν δημοσιευμάτων τούτων εἶναι τωόντι ἐνδιαφέροντα, καὶ λυπούμεθα διότι ὁ χῶρος δὲν ἐπιτρέψει νὰ παραθέσωμεν χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα.

— Εἰς συνέντευξίν του, δημοσιεύθησαν εἰς τὴν «Ἐσπερινὴν», ὁ κ. Στάφ. ἀάφνης, ὁμιλῶν περὶ τοῦ κ. Ξενοπούλου, λέγει καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὑπὸ τῆς ἰσχυρῆς τῶν Ἀθανάτων μνήμης μετὰ νεανικὴν ἐρμῆ. Ἐντύπωσιν μου ἔκαμε ὁ ἀκαδημαϊκὸς λόγος του, ποῦ ἀποτελεῖ θαυμασιὰ ἀνάλυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Μυθιστορηματος». Καὶ ἡ «Πρωτῶν», δημοσιεύσασα δλόκληρον αὐτὸν τὸν λόγον, ἔγραψε: «Εἶναι ἀναμφισβήτητος μία χαρακτηριστικὴ εἰκὼν τῆς ἐξαλίξεως τοῦ ἑλληνικοῦ πεζοῦ λόγου κατὰ τὰ τελευταῖα ἑκατὸ ἔτη... καὶ ἀποτελεῖ ἔργασίαν πολὺτιμον διὰ πάντα ἄνθρωπον ἐνδιαφερόμενον διὰ τὰ Γράμματα τῆς πατρίδος μας».

— Ἀνεγνώσαμεν καὶ ἑσπεριτικώτατον ἄρθρον περὶ τῆς δεξιῶσεως εἰς τὴν ἐφημερίδα «Le Progrès» τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ ἀπόδοσις ἀποσπασμάτων ἀπὸ τοῦ λόγου τῶν κκ. Βουρνάξου καὶ Νιρβάνα εἰς τὴν γαλλικὴν, θαυμασιὰ.

— Είς τήν «Χώραν», ύψις χαρακτηρισμός τοῦ κ. Δημ. Γρ. Καμπούρογλου ἀπό τόν κ. Κυρ. Βαλασίδην. Αἰετι πολλές ἀληθείαι περί τοῦ συγγραφέως καί τοῦ ἀνθρώπου, πού καί οἱ δύο εἶναι ἐπίσης ἔξοχοι.

— Είς ὅλας τὰς ἀθηναϊκάς ἐφημερίδας ἐξακολουθοῦν νά δημοσιεῖονται ἀρθρα, χρονογραφήματα κλπ. ἀναφερόμενα εἰς τήν ἀναγγελθεῖσαν συνεργασίαν τῆς κ. Μαρίας Κοτοπούλη καί τῆς κ. Κυβέλης Θεοδωρίδου, καί ἀπό ὅλους τουρίζεται ἡ σημασία τῆς συμπράξεως αὐτῆς διὰ τήν θεατρικήν μας κίνησιν. Ἰδιαιτέρως ἀναφέρομεν τό ἀρθρον τοῦ κ. Δημ. Μπόγγρη εἰς τήν «Καθημερινήν», εἰς τό ὅποιον μεταξὺ τῶν ἄλλων υποστηρίζεται, καί πολύ ὀρθῶς, ὅτι «αἱ δύο πρωταγωνίστριαι δύνανται, ἐάν πραγματικῶς θέλουν, νά ἐμφυχώσουν καί νά τονώσουν τό θεατρικόν αἶσθημα τοῦ μεγάλου κοινού, κλπ.». Διαφωνοῦμεν ὡς πρός τήν ἐπιφύλαξιν τοῦ κ. Μπόγγρη καί ἀρκετῶν ἄλλων σχετικῶς μέ τό ἐθνικόν θέατρον, τό ὅποιον νομίζομεν ὅτι ὄχι μόνον θά συμβάλῃ εἰς τήν παγίωσιν μιᾶς θεατρικῆς παραδόσεως, ἀλλά μέ τήν ἰψύωσιν τοῦ ἐπιπέδου τοῦ συναγωνισμοῦ, θά βοηθήσῃ καί τά ἐλαύθερα θέατρον νά εὔρῃ τόν προορισμόν του.

— Εἰς τό «Ἐλεύθερον Βῆμα» σύντομοι κρίσεις τοῦ κ. Μιχ. Ροδά διὰ τὰς τελευταίας ποιητικάς συλλογάς «Ἡ συμφωνία τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου» τοῦ κ. Γ. Σταμπολῆ, «Ἀπλῆ προσφορά» τοῦ κ. Γλαύκου Ἀλιθέρα, «Φωτεινές ὥρες» τῆς κ. Αἰλῆς Ἰακωβίδου, καί «Ἐρημικοί περίπατοι» τοῦ κ. Κούλη Ἀλέπη, εἰς τούς ὁποίους ἐπιμένει περισσότερο καί εὕρισκει πολύ καλοῦς στίχους. Σκέψεις του, ἐπίσης, διὰ τό πλῆθος τῶν σχολικῶν περιοδικῶν πού «μᾶς ἔρχονται εὐτυχῶς ἀφθονά τόν τελευταίον καιρό σάν τά χαλιδόνια πού προαναγγέλλουν τήν ἀνοιξί» καί ἀντιρρήσεις του ὅσον ἀφορᾷ τό συμπέρασμα εἰς τό ὅποιον κατέληξε ὁ Ἄλκης Θρύλος γράφων εἰς τά δύο προηγούμενα τεύχη μας περί τοῦ ποιητικοῦ καί διηγηματογραφικοῦ ἔργου τοῦ Κρουστάλλη. Ὁ κ. Ροδάς υποστηρίζει ὅτι εἰς τήν μελέτην τοῦ συνεργάτου μας ὑπάρχουν «κριτικές ἀντιφάσεις περὶεργες» καί φρονεῖ ὅτι ὁ κ. Ἄλκης Θρύλος γιά νά μελετήσῃ τόν Κρουστάλλη ὡς διηγηματογράφον ἐχρησιμοποίησε, ἐκτός ἀπό τό πνεῦμα του, καί τό κριτικόν μικροσκοπίον.

— Εἰς τήν «Βραδυήν» ἐνδιαφέρουσα ἐπιφυλλίς τοῦ κ. Γάκη Μπαρλά διὰ τό ἡμιτελές καί ἐλάχιστον γνωστόν βιβλίον τοῦ Ἐντγκαρ Κιννέ περί τοῦ ἑλληνικοῦ θεύματος καί τῶν γενεσιουργῶν του συντελεστῶν, καί εὐμενέσταται κρίσεις του διὰ τά «θεῖα δῶρα» τοῦ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου καί τίς «Φωτεινές ὥρες» τῆς κ. Αἰλῆς Ἰακωβίδου. Ἐπίσης, «Κριτικῶν καί σκηνοθετικῶν», ἀρθρον τοῦ κ. Π. Χόρν, εἰς τό ὅποιον ὑποστηρίζεται ὅτι «ὁ καλύτερος κριτικός εἶναι ὁ σκηνοθέτης», καί ὑπάρχουν πολλοί καί σφαιεῖς ὑπαινιγμοί διὰ γνωστοῦς, ἀν ὄχι διὰ γνωστῶν κριτικῶν καί ἤδη σκηνοθετῶν.

— Εἰς τήν «Πολιτεῖαν» κρίσεις τοῦ Ἄλκη Θρύλου διὰ τούς «Ἀδύναμους» τῆς κ. Β. Μιτζωτάκη καί τήν «Φιλημένην» τοῦ κ. Ντόλη Νικθα. Εἰς τό πρῶτον εὕρισκει σοβαρώτατα ἐλαττώματα καί ἀξιολόγους ἀρετάς, εὐχεται δέ εἰς τόν κ. Νικθαν «νά γράψῃ μιᾶ μέρα τό βιβλίον πρός τό ὅποιο τείνει: μέ ζωηρό πόθο».

— Εἰς τήν «Ἐσπερινήν», σειρά συνεντεύξεων μέ τούς κκ. Γρ. Ξενοπούλου, Ρήγα Γκόλφη κ. ἄ. καί μέ θέμα «Σέ ποιό σημεῖο εὕρισκεται ἡ νεοελληνική λογοτεχνία».

— Εἰς τήν «Ἐστία» σημειώματα τοῦ κ. Σωτ. Σκίπη διὰ τόν λησμονημένον ποιητήν Ἐφραίμ Μανουέλ καί διὰ τό «Ἡμερολόγιον μιᾶς Ἑβραίας», τό βιβλίον τῆς Ἰθρυιογερμανίδος Ἀδριανῆς Γέμας, εἰς τὰς σελίδας τοῦ ὁποῦ κλείνεται ἡ «ἠθική ἐξέλιξις πού ὑπέστη ἕνας ἀνθρώπινος χαρακτήρ κατὰ τήν διάρκειαν τοῦ πολέμου».

— Εἰς τήν «Ἑβδομάδα» τῆς θῆς Ἰανουαρίου, «φιλολογικὸς περίπατος» τοῦ κ. Κωστή Μπασιζά μέ τόν κ. Στέφανον Δάφνην, «Κώστας Κρουστάλλης» τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη, καί σημείωμα διὰ τήν «Φιλολογικὴν Πρωτοχρονιά» τοῦ κ. Παπαζογλου.

— Ἐπίσης εἰς τό τεύχος τῆς 23ῆς Ἰανουαρίου τοῦ ἴδιου περιοδικοῦ, «φιλολογικὸς περίπατος» μέ τόν κ. Ἠλία Βουτιερίδη, ὅπου εὕρισκομεν πλῆθος πληροφοριῶν διὰ τήν ζωὴν καί τό ἔργον τοῦ ποιητοῦ καί λογιου Ἀχιλλεὺς Παράσχος τοῦ κ. Φ. Γιοφύλλη, καί σημείωμα τοῦ κ. Νικθα γιά τὰ βιβλία «Φωτεινές ὥρες» τῆς κ. Αἰλῆς Ἰακωβίδου καί «Πρῶτα ποιήματα» τοῦ κ. Ἀρ. Πόδου.

— Εἰς τό ἐξαιρετόν περιοδικόν σύγγραμμα «Ἀρχεῖον Πόντου», τό ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ποντιακῶν Μελετῶν, τῆς ὁποίας προεδρεῖ ὁ Πανερωτάτος Τραπεζοῦδος κ. Χρυσάνθος, λίαν ἐνδιαφέρουσαι λαογραφικαὶ μελέται τῶν κκ. Α. Α. Παπαδοπούλου, R. N. Dawkins, Εὐφροσύνης Σιδηροπούλου, Δ. Η. Οἰκονομίδου, Κωνστ. Ἀλεξιάδου, Ἀθ. Ἐδαθατιάδου, Γ. Κανδηλάπτου, κ. ὅπως καί ἡ κρίσις τῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τόν προκηρυχθέντα διαγωνισμόν περί συλλογῆς γλωσσικοῦ καί λαογραφικοῦ ὕλικου, καί ἡ προκήρυξις νέου διὰ γλωσσικῆς, λαογραφικῆς, ἱστορικῆς καί ἀρχαιολογικῆς μελέτης περί Πόντου.

— Εἰς τήν «Ἰόνιον Ἀνθολογίαν» τῆς κ. Μινώτου: ἡ συνέχεια τῆς μελέτης τῆς κ. Βιρήνης Δεντρινῶ «Ὁ Ἰωάννης Καλοσηφός καί τό λογοτεχνικόν του ἔργον». Ἐπίσης κριτικὴ τοῦ κ. Μαρίνου Σιγούρου διὰ τό βιβλίον «Γύρω στό Σολωμό» τοῦ κ. Φ. Μιχαλοπούλου. «Ὁ κ. Μιχαλόπουλος δέν ἀγνοεῖ τίποτε ἀπὸ τῆ σολωμική βιβλιογραφία, — γράφει ὁ κ. Σιγούρος. Ὅλα τὰ διάβασε, τὰ πρόσεξε, τὰ συσχέτισε, καί ἔτσι καλὰ πληροφορημένος ἐδγάλε τὰ συμπεράσματά του κ' ἐσχημάτισε γιά τό Σολωμό μιᾶ γνώμη πού δέν εἶναι οὔτε σωστή οὔτε ἀληθινή. Εἶναι περίεργον πῶς ἕνας ἐνήμερος κριτικός μπορεῖ νά σφάλλῃ, ἐνῶ ἕνας ἄλλος πού ἀγνοεῖ λεπτομέρειες καί γεγονότα, μέ μόνη τῆ διαισθητικῆ του δύναμη καί τῆ λογοτεχνικῆ του ἰκανότητά, πλησιάζει περισσότερο στήν ἀλήθειαν (Ἀποστολάκης)». Ἀκολουθεῖ διεξοδική ἀνάλυσις καί ἀναρσεις διαφόρων συμπερασμάτων τοῦ κ. Μιχαλοπούλου καί γνωμῶν του διὰ τόν ποιητήν. Εἰς τό αὐτό τεύχος: Ἀνδρέ Μιτρανιελ, «Μερικὲς σκέψεις γιά τήν κριτικὴ στή σημερινῆ γαλλικὴ λογοτεχνία».

— Εἰς τό ἐξαιρετόν εἰδικόν γραμματοσημολογικόν περιοδικόν «Φιλοτέλεια» εὕρισκομεν τὰ ἑξῆς: λίαν ἐνδιαφέρον σημείωμα περί τῆς πρώτης πηύσεως Ἀθηνῶν — Ἰωαννίνων, μετὰ τῆς ἀναμνηστικῆς σφραγίδος τῶν χρησιμοποιοηθέντων γραμματοσημῶν, — παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ δεκα-

λέπτου γραμματοσημοῦ, ἐκδόσεως Παρισίων (1861) ἔχοντες τούς δύο ἀριθμοὺς ἐλέγχου ἀνεστραμμένους καί ἀντιμεταθεμένους, ὑπὸ Ν. Σ. Ἀλφιέρη, — καί συνέχισιν τῆς μελέτης τοῦ ἀποθανόντος Γ. Σβορώνου περί τῶν γραμματοσημῶν τῆς νήσου Κρήτης καί τῶν ἀρχαίων νομισματικῶν τύπων.

— Εἰς τό πανηγυρικόν πρωτοχρονιάτικόν φύλλον τῆς ἐφημερίδος «Φῶς» τοῦ Ἀγρινίου, ποιήματα τῶν κκ. Στεφ. Δάφνη, Γ. Ἀθάνα, Ρήγα Γκόλφη, Σπ. Παναγιωτοπούλου, Α. Ζώτου, συνεργασία τῶν κκ. Μιλτ. Μαλακάση, Ζαχ. Παπαντωνίου, Δήμου Βρατσάνου, Νικ. Γαινοπούλου, καί τῶν κ.κ. Ἐὐανθῆς Γαινοπούλου, Μαρίας Καρκινίδου.

— Εἰς τὰ τεύχη τῆς 16ῆς καί τῆς 22ας Ἰανουαρίου τοῦ περιοδικοῦ «Μοταμέτο», διηγήματα τῶν κκ. Στεφ. Δάφνη, Σωτήρη Σκίπη, ἀνέκδοτον διήγημα τοῦ Παπαδιαμάντη, καί ἡ συνέχεια τῶν: «Ἀνεμομαζώματα» τοῦ κ. Π. Χόρν καί «Τὸ τάμα τῆς Ἀνθούλας» τοῦ κ. Ν. Ααπαβιώτη.

— Εἰς τόν πρωτοχρονιάτικόν «Ταχυδρόμον», ἐκδόμενον ἐν Μυτιλήνῃ ὑπὸ τοῦ κ. Στρατῆ Μυρβίλη, ἐκλεκτὴ συνεργασία τῶν κ. κ. Κώστα Κεϊτού, Γ. Κατζίουλα, Νικολάου Ποριώτη, κριτικῶν σημειώματα τοῦ κ. Γ. Κ. διὰ τήν Λεσβιακὴν διανόησιν καί καλλιτεχνίαν, διηγήματα Ἀργύρη Ἐγκλιώτη καί Ἐλίν Πελίν, καί ἡ συνέχεια τοῦ ἐκ τῆς «Καθημερινῆς» ἀναδημοσιευμένου μυθιστορήματος τοῦ κ. Στρ. Μυρβίλη «Ἡ βασκάλα μέ τὰ χρυσά μάτια». — Εἰς ἄλλο φύλλον τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος, «ἡ Λογοτεχνικὴ Πεζογραφία τοῦ 1931», κριτικὴ ἐπιθεώρησις τοῦ κ. Γ. Κατζίουλα. Ὁ κ. Κατζίουλας «νιώθει τήν ἐπιθυμίαν ν' ἀντιδράσῃ στό πνεῦμα τῆς ἀπικισιοδοξίας πού θάλει νά παραστήσῃ πῶς δέν ὑπάρχει τίποτα καλὸ στήν ἑλληνικὴ λογοτεχνικὴ παραγωγή τῆς ἐποχῆς μας», καί «ἐσχάρησεν ἀπ' τὴν ἀρχὴ ἕξιν συγγραφεῖς πού συγκεντρώνουν, κατὰ τὴ γνώμη του, τὴ μεγαλύτερη βαρύντη καί πού χρειάζεται ἐξαιρετικῶς νά τονώσῃ: τό ἑξέχος Ἀσκαλάκη, ὁ Ξεφλούδας, ὁ Θεοτοκάς, ὁ Βάρναλης, ὁ Βενεζῆς». Ἀκολουθεῖ σύντομος ἀνάλυσις τῶν ἔργων τῶν: «Σκληροὶ ἀγῶνες γιά μικρὴ ζωὴ», «Οἱ ξεριζωμένοι», «Τὰ τετράδια τοῦ Παύλου Φωτεινοῦ», «Ὁρες ἀργίας», «Ἡ ἀληθινὴ ἀπολογία τοῦ Σωκράτη» καί «Τὸ νούμερον 31828», τό ὅποιον κρίνεται ὡς «τὸ μεγαλύτερον φιλολογικόν γεγονός τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας στήν Ἑλλάδα» μετὰ τήν «Ζωὴν ἐν Τάφῃ» τοῦ Μυρβίλη.

— Εἰς τήν ἐφημερίδα «Δυτικὴ Θράκη» τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως, ἀρθρον τοῦ ἐκεῖ διακεκριμένου ἐκπαιδευτικοῦ κ. Θράκη Θρύλου «Γύρω ἀπὸ τὴν τελευταία παράστασις τοῦ Μορφωτικοῦ». Ἀπὸ τό ἔθρον αὐτὸ πληροφοροῦμεθα ὅτι εἰς τὴν Ἀλεξανδρουπόλιν ἐπαίχθη μέ ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν τό ἔργον τοῦ κ. Ξενοπούλου «Ἄν εἶμ' ἐγώ!», προκαλέσας ἑμῶς πολλὰς συζητήσεις καί ἀμφιβολίας «ὅτι ἔταν κῆλο—περιορισμένο εὐτυχῶς—ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων» ὡς πρός τὴν ἠθικότητά του (!!). Ὁ ἀρθρογράφος σχολιάζει τοῦτο, ὑπεραμυνόμενος τοῦ ἔργου, τό ὅποιον θεωρεῖ ἀναμφισβητήτως ἠθικόν.

— Εἰς τὴν «Σοσιαλιστικὴν ζωὴν» τοῦ Ἰανουαρίου, ἀρθρον τοῦ κ. Ρήγα Γκόλφη διὰ τὴν ζωὴν καί τὸ ἔργον τοῦ πρὸ ὀλίγου ἀποθανόντος Κώστα Παρρίτη.

— Ἐλάδομεν ἀκόμη: «Παράν», «Κινηματογραφικὸν Ἀστέρα», «Νέους Καιρούς», «Μούσας» Ζακύνθου, «Ἐπιάνησον», «Ἠχὸ τῆς Μακεδονίας», κ. λ. π. Ω.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

* Εἰς τόν «Παρνάσσον», ἀπὸ τῆς 1.4ῆς Φεβρουαρίου, ἐκδοεῖς τῆς ζωγράφου κ. Ἀθηνῆς Ν. Ταρσοῦλη. Περιλαμβάνει ἄνω τῶν ἑκατῶν ἔργων—ἐλαιογραφίας, σχέδια ἔγχρωμα καί σινικῆς μελάνης—τοπία κυρίως ἑλληνικῶν νήσων, βυζαντινὰς ἐκκλησίας, μονὰς, ἐνετικά φρούρια κτλ.

* Ἀπέθανεν ὁ περίφημος ἀμερικανὸς μυθιστοριογράφος Edgar Wallace, ὁ ὁποῖος ἔχει γράψῃ ὑπερκατὸν μυθιστορήματα, ἀστυνομικὰ κυρίως, καί ἦτο ὁ περισσότερο ἀναγνωσκόμενος μετὰ τῶν ἀγγλοφώνων συγγραφέων.

* Εἰς τὴν Ἑταιρείαν Βυζαντινῶν Σπουδῶν (ἀΐθουσα Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἁ Φεβρ.) ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Γ. Συκουτρῆ «Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν ἑνὸς πατριάρχου».

* Εἰς τόν «Παρνασσόν», σειρά ἀρχαιολογικῶν διαλέξεων τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἀκροπόλεως κ. Ν. Κυπαρίσση: 21 Ἰανουαρίου, «Περὶ Καλῶν Τεχνῶν, αἰσθητικῆς εἰσαγωγῆς». 28 Ἰαν. «Ἱστορία τῆς Ἀκροπόλεως». 4 Φεβρ. «Τὰ μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως». 11 Φεβρ. «Τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως». * Ἐγείνε σύμβουλις πνευματικῆς ἰδιοκτησίας μετὰ τῶν Ἑλλάδων καί Ἀμερικῆς.

* Ἡ ἐν Παρισίοις δι' ἀρχαιολογικῆς μελέτης παρεπιδημοῦσα δ. Ἑλλη Ἀημ. Σεφερλή, ἔκαμε διάλεξιν εἰς τὴν Σορδόννην (École des Hautes Études) μέ θέμα «Δι' ἰστορικῶν ἠθῶν τῆς Θεσσαλίας» ἐπὶ τῆ βάσει τῶν τελευταίων ἐκεῖ Ἀνασκαφῶν τοῦ κ. Γ. Σοιτηρίου.

* Παρακλήθημεν νά δηλώσωμεν ὅτι ὁ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα, Π. Χ. συνεργάτης μας δέν εἶναι ὁ κ. Παναγιώτης Χόρν, ἀλλά, ὅπως γνωρίζουν οἱ παλαιοὶ ἀναγνώστῃ τῆς «Νέας Ἐστίας», ὁ κ. Πέτρος Χάρης.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

12 Φεβρουαρίου

Ὁ κ. Γρηγόριος Ξενοπούλος ἐμφράζει τὴν βαθυτάτην του εὐγνωμοσύνην πρὸς τοὺς συναδέλφους του, παλαιούς καί νέους, οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν εἰς τόν τύπον τόσον τιμητικὰ καί συμπαθητικὰ λόγια ἐπὶ τῆ εὐκαιρίᾳ τῆς δεξιώσεώς του εἰς τὴν Ἀναδημίαν, καθὼς καί πρὸς τοὺς φίλους τῆς «Νέας Ἐστίας», συνδρομητὰς καί ἀναγνώστῃς, οἱ ὁποῖοι τῷ ἀπηύθυνον τόσον ὄρατα γράμματα. Δυσπεῖται μόνον πρὸς ἀδυνατεῖ νά εὐχαριστήσῃ καί ἰδιαιτέρως ἕνα ἕναστον.

κυρίαν Α. Κ. Παρίσι. Σὰς στέλλονται τὰ τεύχη ἐκεῖνα. Δέν θά θέσωμεν ὑπὸ μεγάλην δοκιμασίαν τὴν ὑπομονὴν σας, ἡσυχάσατε. Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς. — δ. Κ. Α. Χ. Ἰωάννινα. Τὸ καλὸ σας γράμμα μᾶς συνεκίνησε βαθύτατα. Γιά τό ζήτημα γράφει πάλι σήμερα ἡ δ. Γ. Π. Ἄν τό γράμμα τῆς σας κάμη νά τροποποιήσῃτε τὴ γνώμη σας, μᾶς

γράφεται ἄλλο. Ἀλλόως δημοσιεύομεν ἀπ' αὐτὰ τὰ σχετικά πρὸ ἐρχόμενον. — κ. Γ. Π. Σπέτσας. Ἐὐχαριστοῦμαι. Ἐγκάρδια χαιρετήματα ἀπ' ὅλους μας. — κ. Β. Α. καθ. Ἐθέριον. Γράψατε εἰς τὸν κ. Κολλάρου νὰ σὲς στείλῃ τὸ «Παιδικὸν ἑστια-τρον» Σενοπούλου (δύο τόμοι, δρ. 2) ἑκαστοῦ. Ἴκει θὰ βρῆτε κατάλληλα καὶ γι' αὐτὰς τίς τάξεις. Ἐὰν γὰρ μεγάλας γραμμένα εἶναι ἀκατάλληλα. — κ. Ν. Γ. Μ. Ζαχαρίτ. Ἐλάβαμεν, εὐχαριστοῦ-μεν. Ἦν κριθῆ ἀπὸ εἰδικὸν μας συνεργάτην. — κ. Π. Μηλ. Οἱ μῦθοι σας δὲν εἶναι ὅλη κατάλληλη γιὰ τὴ «Νέα Ἑστία». Ἀλλωστε, εἶναι καὶ ἀρ-κετὰ ἀκατανόητοι. ὅπως καὶ τὰ ἐπιμύθια τους. — δ. Β. Γ. Ἐνταῦθα. Ὅχι ἀπολύτως ἀδόκιμα τὰ ποιήματά σας. Στείλτε μας τίποτ' ἄλλο, καὶ προ-παντὸς πρὸ εὐανάγνωστα γραμμένο. Ἐξ «Ἀρχῆς» καλὸ τὸ νόημα, ἀλλὰ θαλὴ καὶ στρυφνὴ ἡ διατύ-πωση. — κ. Στέφ. Κ. Παν. Ἐνταῦθα. Ἐξ «Συμφω-νημάτων» σας πολὺ ρομαντικὸ, καὶ ρητορικὸ, μὲ στίμφο καὶ πολλὴν ἐπιτήδευση γραμμένο. Λέξεις, λέξεις ἠχηρῆς, πρὸ ἀραδιάζονται χωρὶς καμιάν ἀφέλεια γιὰ τὸ ἔργο, καὶ πρὸ προσπαθοῦν νὰ δημιουργήσουν κάποιον ἀτμόσφαιρα, μὰ δὲ μπο-ροῦν νὰ τὰ καταφέρουν. Δὲν εἶναι οὔτε πεζοτραγου-δο, οὔτε κάτι καθαρὰ λυρικό. Μὴ παρασυρδουατε σὲ τέτοιες κακοτοπιὰς χωρὶς λόγο. . . Ἡ ἀπλότης εἶναι πολὺ προτιμώτερη, ὅταν ἔχει κανεὶς κάτι νὰ πῇ. κ. Γ. Κ. Β. Ἐνταῦθα. Ἀπὸ τὰ ποιήματά σας δὲ λείπει τὸ αἰσθημα, καὶ κάποια στιχουργι-κὴ εὐκολία. Νὰ τὰ καλλιεργήσετε αὐτὰ, καὶ προ-παντὸς νὰ μὴ παρασυρθεσθε ἀπὸ κάποιους «μοντερ-νισμοὺς» βλαβεροὺς, μὲ τίς ξενότροπες λέξεις καὶ τ' ἀλλόκοτα μετρικὰ γυρίσματα — κ. Κ. Κ. Κρα-τοῦμε τὸ «Γράμμα ἀπὸ τὸ χωριό». Ὅσο γιὰ τὸ «Παλιό. . .», ἂν τὸ ξαναγράψατε; Ἦν. τὸ θέλαμε κάπως πρὸ εὐλόγιστο. — κ. Πυθ. Δρουα. Ἐνταῦ-θα. Τὸ κρατοῦμε. — κ. Π. Τσιρ. Βόλον. Παλὺ ἀ-δόκιμοι ἀκόμα οἱ στίχοι σας. — κ. Κ. Καζ. Κο-ζάνην. Πρέπει νὰ ἐργασθῆτε πολὺ ἀκόμα. Τὸ διή-γημά σας δείχνει ἀπειρία. — κ. Σ. Λευτ. Ἐνταῦ-θα. «Ἡ ψυχὴ σου» ὕστερεῖ πολὺ, καὶ ὡς μορφή καὶ ὡς περιεχόμενον. Ἐὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια. — κ. Ἀγγ. Ἐστ. Ἀλεξανδρουπόλιν. Τὸ διήγημά σας εἶναι πρωτόλειο. — κ. Α. Δ. Γ. Ἐν-ταῦθα. Τὸ «δὲν κλαίω» εἶναι ἀτεχνὸ στιχουργικῶς. Ἴχει καὶ λέξεις πρὸ πρέπει ν' ἀποφεύγετε (δυστρα-τεῖς) καὶ φράση στρυφνὴ, δύσκολη. . . κ. Γ. Σ. Στογ. Καβάλλαν. Οὔτε αὐτὴ τὴ φορά δὲν μὰς ἱκα-νοποιεῖ τὸ ποιήμα σας. δ. Γ. Κ. Κ. Ἐὐχαριστοῦμε πολὺ γιὰ τὸ ὠραῖο γράμμα σας. Δὲν εἶναι ὅμως ἀκόμα καιρὸς. Τὸ Σονέττο μόλις στένεται διπλα σ' ἄλλα τῆς Κ. τ. Θ. Πάντως δὲν εἶναι ζήτημα «τύχης» οὔτε πρέπει νὰ ὑπάρχει ἡ ἀπαισιοδοξία καὶ ἡ ἄλλειψη ἀντοπεποθησης. Ἐἶναι μόνο ζήτημα ὁ-πομονῆς καὶ δουλειᾶς. — κ. Γ. Ρουμ. Τὸ σημειώ-μά σας, ὡς κριτικὴ ἀνάλυση τοῦ μοιρολογιοῦ, δὲν εἶναι ἱκανοποιητικὸ. Πραγματικὰ γραμμένο, μὲ πολλὰ περιττά, καὶ μὲ οὔτε καν ὀλόκληρο τὸ μοιρολόγι. — κ. Α. Α. Τερ. Οὔτε καὶ τώρα ἡ «Καθρέφτης» δὲν εἶναι δημοσιεύσιμος. — κ. Ν. Π. Α. Ἐνταῦθα. Γιὰ τὸ βιβλίον σας θὰ γράψῃ ὁ εἰδικὸς συνεργάτης μας ἀσφαλῶς. Ἡ ἀργοπορία ὀφείλεται στὴν πλη-θώρα ἕλης καὶ βιβλίων γιὰ κρίση. Ἐὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν ἐφημερίδα. Τὸ διήγημα ὅμως, δυστυχῶς,

καὶ ὡς εὐθυμογράφημα, ὅχι ἐξαιρητικὰ ἐνδιαφέρον — Ἐξόνον Ἀζιον. Οὔτε καὶ τώρα δὲν μὰς ἱκανο-ποιοῦν οἱ «Ψυχικοὶ θησαυροί». Ὅσο γιὰ τὰ νέα σας ποιήματα, καὶ αὐτὰ ἀτεχνὰ ἀκόμα πολὺ, κ. Κ. Κεφ. Καστορίαν. Δυστυχῶς, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ὅ,τι μὰς λέτε. Βεβαιωθῆτε ὅτι εἶναι καλύτε-ρα νὰ περιμένετε ἀκόμα γιὰ τὰ ποιήματα ὅστε-ροῦν. — κ. Κ. Μανωλ. Ἐνταῦθα. Οἱ στίχοι σας πολὺ ἀτεχνοί. — κ. Γ. Οἰκ. Κοζάνη. Τὸ γράμ-μα σας μὰς συγκίνησε. Ἐὐχαριστοῦμε. Ἐὰν ποιήμα-τά σας ὅμως δὲν εἶναι δημοσιεύσιμα. Μόνο τὸ «Ἰὰ μὲν' ἀρχίζει ἡ μέρα» ἔχει κάποια δροσιά. — κ. Κ. Λάζ. Φιλιάτες. Συμφωνοῦμε ἀπολύτως μὲ τὰ ὅσα γράφετε. Τὸ σημειώμα σας ὅμως δὲν εἶναι γραμμένο ἀπολύτως «στὸν τόνο». — κ. Ἡρ. Μάλ. Ἐθεσσαν. Ὁ κ. Σ. σας εὐχαριστεῖ θερμῶς. Τὸ εὐόκλειστο τὸ ἐβάλουμε μὲ τ' ἄλλα. — κ. Σωτ. Τξ. Ἐνταῦθα. Μόνο τὸ «Τότε καὶ τώρα» ἔχει κά-ποια ποιητικὴ πνοή. Πάντως καὶ αὐτὸ ὕστερε ἀ-κόμα πολλὰς διορθώσεις. — δ. Μύρ. Πατρ. Πά-τρας. Τὸ «Ἴκει βαθυὸ στὴ θάλασσα» ἔχει κάποια ὑποβλητικότητα, ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι πολὺ πρὸ ἀριστὸ στιχουργικῶς. . . — κ. Φοῖβ. Δ. Τὰ ποιήματά σας δὲν ἀκολουθοῦν, φαίνεται, κανένα στιχουργικὸ κανόνα. Κι' ὅμως, ἔχουν κάποια συγ-κίνηση. . . — κ. Π. Δικτ. Τὸ διήγημά σας, εἶτι γραμμένο, πεζά, στρωτά, χωρὶς δύναμη, δὲν μπο-ρεῖ νὰ γινῇ κανένα ἐνδιαφέρον. Ἐτέτοια «παθολογικά» νὰ κοῦμε θέματα ἔχουν πολλὰς δυσκολίας. Γιατὶ δὲν προτιμάτε ἄλλα πρὸ ἀπλά; — δ. Ε. Κ. Ἐν-ταῦθα. Ἀδόκιμο ἀκόμα τὸ διήγημά σας. Ψυχολο-γία ἀλλόκοτη, βιασμένη, καὶ ὅχι ἀρκετὰ δικαιο-λογημένη, πλοκή μᾶλλον καινὴ, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε τω-λάχιστον νὰ εἶχε κάποια σημεῖα προσωπικῆς ἐμπνευ-σης. Τὸ γράφημά σας δὲν εἶναι καθόλου στρωτὸ. Ἡ φράση σας ὕλει δούλεμα, περισσότερη εὐλυγι-σία. Καὶ ν' ἀποφεύγετε προσεχτικὰ τοὺς γαλλι-σμοὺς καὶ γενικὰ τίς ξενότροπες ἐκφράσεις. — κ. Γ. Μάλ. Τὰ νέα σας ποιήματα ὕστεροῦν κάπως μὲτὰ τὰ προηγούμενα. Ἐχουν πάντοτε τὴ στιχουργικὴ εὐκολία καὶ κάποιον πλοῦτο εἰκόνων καὶ ἐκφρά-σεων, ἔχουν ὅμως καὶ λέξεις φτιαστὰς πρὸ εἶναι προτιμώτερο νὰ τίς ἀποφεύγετε, καὶ κάποιαν, ἐκ-φραστικὴ, στὴ διατύπωση, δυσκαμψία. Δὲν τὰ προσθέτομε, αὐτὴ τὴ φράση, στὰ ἄλλα σας πρὸ ἔ-χουμε κρατήσει. — κ. Σ. Κ. Μ. φ. φ. Ἐνταῦθα. Νεανικὸ πολὺ τὸ «Πῶς τὴν ἔπαθα» καὶ πάρα πολ-λὸ μεγάλο. Αὐτὸ κάτι θὰ γινότανε ἂν περιοριζό-τανε στὸ μισό.

Ἡ «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

Ἀγαπᾶτε τὰ παιδιά σας ;
Ἐργάζατέ τα εἰς τὴν
«ΔΙΑΠΛΑΣΙΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ»,
 Συνδρομὴ ἑτησίᾳ δρ. 100
 Γραφεῖα : ὁδὸς Ἐδριπίδου, 42

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ», ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 8Α

Α. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ : ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ, πλήρης ὁδηγὸς διδασκαλίας τῆς Μουσικῆς.

Ἐἶναι γνωστὸν πόσον μεγάλην ἐπίδρασιν ἔχει ἡ Μουσικὴ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυ-χῆς καὶ ἐν γένει ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων. Κάθε ἀνθρώπος, οἰονδύρποτε ἐπάγγελμα καὶ ἂν ἐξασκῆ, πρέπει νὰ ἔχη βαθμὸν τινα καλλιτεχνικῆς μορφώσεως, διὰ τῆς ὁποίας ἀπ' ἐνὸς μὲν αἴρεται εἰς ἐπίπεδον ἀνωτέρου ἀνθρωπισμοῦ, ἀπ' ἑτέρου δὲ καθίσταται ἱκανὸς νὰ ψυχαγωγῆται κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀργίας του καὶ νὰ ἀνακουρί-ζεται ἀπὸ τὴν σκληρὰν βιοπάλην, ἀπολαμβάνων τῆς ὑψηλοτέρας ἐκείνης ψυχικῆς εὐχα-ριστήσεως πρὸ παρέχουν αἱ καλαὶ τέχναι.

Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχη τὴν ἀπαραίτητον μουσικὴν προπαιδεῖαν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ διαγνώσῃ τὸ ὠραῖον εἰς τὴν ἀληθινὴν Τέχνην. Πῶς ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκτήσῃ τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα μουσικῆς μορφώσεως ἢ πλειο-νότης τοῦ λαοῦ, ἢ ὁποία κατοικεῖ εἰς τὰ ἀπομακρυσμένα χωριά τῶν ἐπαρχιῶν, μακρὰν ἀπὸ κάθε καλλιτεχνικὴν κίνησιν καὶ δὲν ἔχει ἐπομένως τὴν εὐκαιρίαν νὰ φοιτήσῃ εἰς τὰς μουσικὰς σχολὰς τῶν κέντρων; Χρειαζόνται βεβαίως διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτὴν ἀνάγκην τοῦ λαοῦ κατάλληλα βιβλία, μὲ τὰ ὁποία θὰ εἶναι δυνατόν ἕκαστος νὰ αὐτο-διδάσκαται τὰς ἀπαραίτητους μουσικὰς γνώσεις.

Τοιοῦτων βιβλίων ὑπάρχει πλήρης ἑλλειψις παρ' ἡμῖν. Καὶ ἀκριβῶς τὴν ἀνάγκην αὐτὴν τοῦ καλλιτεχνικοῦ διαφωτισμοῦ τῶν λαϊκῶν τάξεων προτίθεται νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μουσικὴ ἀγωγή» ἐκδιδόμενον ἔργον τοῦ γνωστοῦ συγγραφέως μουσικοπαιδαγωγικῶν ἔργων κ. Α. Ἀργυροπούλου.

Ἐἰς τὸ βιβλίον τοῦτο, ἐκδιδόμενον εἰς τρία τεύχη, α') ἐκτίθεται ὅλη ἡ θεωρία τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς μετ' ἐφαρμογῶν εἰς ᾠδικὰ γυμνάσματα καὶ ᾠματα μονόφωνα καὶ πολύφωνα. Ἡ διαπραγματεύσις τῶν διαφόρων μουσικῶν θεμάτων γίνεται κατὰ τὸν μεθοδικώτερον καὶ παραστατικώτερον τρόπον, οὔτως ὥστε ἡ ἐκμάθησις αὐτῶν νὰ εἶναι ζωηροῦσι εἰς πάντα, οἰαπδήποτε διανοητικῆς μορφώσεως καὶ ἡλικίας. β') Ἀναφέρονται οἱ τρόποι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς μετὰ παραδειγματικῶν, καὶ αἱ συνηθέστε-ραι κλίμακες, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια. γ') Περιλαμβάνονται πλῆθος ἰσμάτων τῶν μεγαλυτέρων μουσουργῶν τοῦ κόσμου καὶ τῶν γνωστοτέρων Ἑλλη-νων συνθετῶν, καθὼς καὶ ὕμνοι ἐκκλησιαστικοὶ καὶ ᾠθονα δημοτικὰ τραγούδια, τὰ ὁποία συγκινοῦν βαθυὰ τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν. δ') Περιλαμβάνονται ἐπίσης στοιχεῖα Ἱστορίας τῆς Μουσικῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων, μετ' ἀναλύσεως μεγάλων μουσικῶν ἔρ-γων, ὅπως αἱ ἐννεαί συμφωνίαι τοῦ Μπετόβεν. ε') Ἐξετάζεται ἡ Μουσικὴ ἀπὸ γενικω-τέρας ἀπόψεως, δίδεται ὁρισμὸς αὐτῆς καὶ ἐκτίθενται αἱ περὶ μουσικῆς δοξασίαι τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων λαῶν ὡς αὐταὶ διετυπώθησαν ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς σοφῶν. Δί-δεται ἡ ἔννοια τῆς κλασικῆς μουσικῆς καὶ γίνεται ἐρμηνεία τῶν διαφόρων μουσικῶν τύ-πων (σονάτα, κοντσέρτο, ὁρατόριον κ. λ. π.) Καὶ ζ') Περιλαμβάνεται σύντομος εἰσαγω-γὴ περὶ τοῦ Καλοῦ καὶ τῶν Καλῶν τεχνῶν ἐν γένει. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι στενοτάτη ἡ σχέ-σις μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν μουσικῶν τεχνῶν, Ποίσεως καὶ Μουσικῆς, ἡ δὲ γνώσις καὶ αἰσθησις τῆς Ποίσεως συντελεῖ εἰς τὴν βαθυτέραν ἀντίληψιν τῆς Μουσικῆς, ἐκρί-θη σκόπιμον ὅπως τὸ ἔργον συμπληρωθῆ μὲ τὰς ἐξῆς στοιχειώδεις γνώσεις ἐκ τῆς Ποιή-σεως: 1) Εἶδη τῆς ποιήσεως — Ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι ποιηταὶ — Νεοελληνικὴ ποιήσις (δη-μοτικὴ, ἐντεχνος) — Γνώσεις ἐκ τῆς νεοελληνικῆς μετρικῆς. 2) Τρόπος μελέτης τοῦ ποιή-ματος καὶ ἀνάλυσις τοῦ «Ἱεροσίου» τοῦ «Ὑμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν» τοῦ Σολωμοῦ. 3) Στοιχειώδεις κανόνες ἀπαγγελίας μετ' ἐφαρμογῆς εἰς τὸ «Προσίμνον» τοῦ «Ὑμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν».

Ἡ ὡς ἄνω μουσικὴ ἐγκυκλοπαιδεῖα, ἐκτιθεμένη κατὰ τὸν ἀπλοῦστερον τρόπον ὥστε νὰ εἶναι προσιτὴ εἰς τὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν, ἀποτελεῖ λίαν ἐνδιαφέρον καὶ τερπνὸν ἀνά-γνωσμα, ἐφοδιάζει δὲ τὸν ἀναγνώστην μὲ πολυτίμους γνώσεις, προπαρασκευάζουσα αὐ-τὸν διὰ τὴν ἐν δασησομένην εὐκαιρίαν ἀπόλαυσιν τῆς συγχρόνου καλλιτεχνικῆς ζωῆς. Διὰ τοῦτο ἔχει συστηθῆ θερμῶς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας εἰς τοὺς διδύσκον-τας τὴν ᾠδικὴν εἰς τὰ σχολεῖα ὡς ἀριστον βοήθημα ἀπὸ τε εἰδικῆς μουσικῆς καὶ ἀπὸ παιδαγωγικῆς καὶ μεθοδικῆς ἀπόψεως πρὸς προαγωγὴν τῆς μουσικῆς ἀγωγῆς τῆς νεο-λαίας.

Τοῦ βιβλίου τοῦτου ἐξεδόθησαν ἤδη τὰ δύο πρῶτα τεύχη, ἤδη δὲ εὐρίσκειται ὑπὸ τύπωσιν τὸ Γ' τεύχος.
 Τιμὴ: Α' τεύχος δρ. 50. — Β' τεύχος δρ. 50.
 Διὰ τὰς ἐπαρχίας 8 δρ. ἐπὶ πλέον διὰ τὰ ταχυδρομικά, ἐπὶ συστάσει.

Εἰς τὸ ὄγκωδες τοῦτο ἔργον (170 σελ.) ἐξετάζεται μεταξὺ ἄλλων ἡ ἀνερεθύνσις τῶν γνώσεων τοῦ παιδίου, τὸ γλωσσικὸν αἰσθημα, καὶ ἐκτίθεται πῶς πρέπει νὰ γίνεται ἡ διδασκαλία τοῦ λεξικοῦ τῶν λογοτεχνημάτων, τῆς γραμματικῆς, τῆς στίξεως, καὶ τῆς ὀρθογραφίας, λεπτομερῶς, μετὰ ἱστορικὴν καὶ ψυχολογικὴν αὐτῆς ἐξέτασιν. Ἐρευνᾶται ἡ φύσις, ἡ μορφή καὶ ἔν γένει οἱ κανόνες τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς νεωτέρας λογοτεχνίας, κατὰ τρόπον χρήσιμον ὄχι μόνον εἰς τοὺς διδάσκοντας ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Ἐξετάζεται ἀναλυτικῶς ἡ σύνταξις καὶ ἡ ἐκτενὴς διδασκαλία τῶν διαφόρων πεζῶν καὶ ποιητικῶν νέων ἑλληνικῶν καὶ ξένων ἔργων, μὲ πλήρη γλωσσικὴν, πραγματικὴν, ἠθικὴν καὶ καλαισθητικὴν ἐμβάθυνσιν, διὰ τὴν ὁποίαν παρέχονται, εἰς ἰδιαιτέρον κεφάλαιον, ἀρκετὰ γνώσεις. Ἐν τέλει ἐκτίθεται πῶς πρέπει νὰ γίνεται ἡ διδασκαλία αὐτῆ εἰς ἐκάστην τάξιν, ἀπὸ τῆς Β' τοῦ δημοτικοῦ μέχρι καὶ τῆς ἀνωτάτης τοῦ γυμνασίου καὶ πῶς ἡ διδασκαλία νεωτέρων δραμάτων καὶ ἄλλων ἐκτενεστέρων εἰδῶν τῆς νεωτέρας φιλολογίας.

Τιμῆται ἄδետον δρ. 70. Δεμένον δρ. 87.50. Τὰ ταχυδρομικὰ (8 δρ., ἐπὶ συστάσει) εἰς βάρος τοῦ παραγγέλλοντος.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ ΤΗΣ 'ΕΣΤΙΑΣ,

Ἐξεδόθη καὶ στέλλεται δωρεάν εἰς ὅποιον τὸν ζητήσῃ ὁ νέος κατάλογος τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας». Ἀποτελεῖται ἀπὸ 120 περίπου σελίδας, εἶναι δὲ κατηγορημένος μὲ κάθε ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν. Περιλαμβάνει τὰ κυριώτερα καὶ τὰ καλλίτερα βιβλία, ἑλληνικὰ καὶ ξένα μεταφρασμένα εἰς τὴν γλῶσσαν μας, κάθε κλάδου καὶ κάθε ἐνδιαφέροντος, καὶ οὕτω δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀποτελεῖ πληρεστάτην, πλουσιωτάτην καὶ μοναδικὴν εἰς τὸ εἶδος τῆς νεοελληνικῆς βιβλιογραφίας. Εἰς τὰς σελίδας του εὐρίσκομεν πλήρη κατάλογον τῶν διδακτικῶν βιβλίων, τὰ καλλίτερα λεξικά καὶ διδακτικά ξένων γλωσσῶν, τοὺς καλλιτέρους γεωγραφικοὺς πίνακας, τὰ σπουδαιότερα συγγράμματα ἀρχαίας φιλολογίας, ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἀρχαιολογίας, τὰ κυριώτερα ἔργα τῆς νέας ἑλληνικῆς καὶ ξένης φιλολογίας, καὶ πλῆθος ἀκόμη ἄλλα σπουδαιότατα βιβλία, ἱστορικά, γεωγραφικά, ἐθνογραφικά, λαογραφικά, παιδαγωγικά, θρησκευτικά, φιλοσοφικά, ἐκκλησιαστικά, γεωργικά, ἐμπορικά, βιομηχανικά, τεχνικά, οἰκονομικά, δημοσιονομικά, νομικά, πολιτικά, ἰατρικά, φαρμακευτικά, μαθηματικά, φυσικά, μουσικά (βυζαντινῆς καὶ εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς), ὡς ἐπίσης τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τῆς Ἑλληνικῆς Γεωργικῆς Ἑταιρείας, τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τοῦ περιοδικοῦ «Ἐρευνα», πλουσιωτάτην παιδικὴν βιβλιοθήκην, κατάλογον λαϊκῶν μυθιστορημάτων, κ.τ.λ.

Ὁ κατάλογος αὐτός, ἐπαναλαμβάνομεν μοναδικῶς εἰς τὸ εἶδος του, εἶναι ἀπαραίτητος ὁδηγὸς διὰ τὸν σχηματισμὸν ἢ τὸν πλουτισμὸν πάσης βιβλιοθήκης. Εἶναι ἐπίσης πολυτιμωτάτη καὶ χρησιμωτάτη βιβλιογραφία, περιέχουσα ὅλα τὰ κυριώτερα καὶ σπουδαιότερα συγγράμματα κάθε κλάδου, βιβλίομα σημαντικὸν διὰ τὴν μελέτην οἰουδήποτε ζητήματος.

Τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας», Ἰω. Δ. Καλλάρου καὶ Σίας, ἀναλαμβάνει ἐπίσης εὐχαρίστως ν' ἀπαντήσῃ εἰς ὅ,τι ἐρωτηθῇ σχετικῶς μὲ τὰ βιβλία αὐτά, εἴτε ἐκδόσεις του εἶναι εἴτε ὄχι, δύναται νὰ δώσῃ οἰασδήποτε καὶ ὅσονδήποτε λεπτομερειακῶς πληροφορίας περὶ αὐτῶν, στέλλει εὐχαρίστως προὑπολογισμοὺς παραγγελιῶν, καὶ γενικῶς τίθεται εἰς τὴν διάθεσιν παντός ἐπιστήμονος, λογίου ἢ φιλαναγνώστου διὰ πᾶσαν πληροφορίαν, παραγγελίαν ἢ ἐρώτησιν.

Ζητήσατε τὸν νέον μας κατάλογον.